

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
İSTİHBARAT ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

YENİ DÜNYA DÜZENİNDE EKONOMİK
İSTİHBARAT ve BİR MODEL ÖNERİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ahmet Ali SOYLU

Danışman
Doç. Dr. Ufuk AYHAN

Ankara – 2019

ONAY

Ahmet Ali SOYLU tarafından hazırlanan “Yeni Dünya Düzeninde Ekonomik İstihbarat ve Bir Model Önerisi” başlıklı bu çalışma, 16/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalı İstihbarat Araştırmaları programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER (Başkan)

Doç. Dr. Ufuk AYHAN (Danışman)

Doç. Dr. Mehmet Ali TEKİNER

TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ

GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

18/07/2019

Ahmet Ali SOYLU

ÖNSÖZ

Yeni Dünya Düzeninde Ekonomik İstihbarat ve Bir Model Önerisi başlıklı bu çalışmanın başlangıç aşamasından sonuna kadar desteklerini esirgemeyen, her zaman her konuda yanımda olan, yol gösteren ve bana her konuda destek verip kendime olan güvenimi arttıran değerli danışman hocam Doç. Dr. Ufuk AYHAN'a

Yüksek lisans programına başlama, devam etme ve tez yazma konusunda her türlü desteği veren sayın Hakan YURDAKUL'a

Bugünlere gelebilmemdeki en büyük sebep olan, sevgi ve desteklerini esirgemeyen, daima yanımda olan, maddi ve manevi desteklerinden dolayı haklarını ödeyemeyeceğim aileme teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

T.C.

Polis Akademisi

Güvenlik Bilimleri Enstitüsü

İstihbarat Araştırmaları Anabilim Dalı

Yeni Dünya Düzeninde Ekonomik İstihbarat ve Bir Model Önerisi

Hazırlayan: Ahmet Ali SOYLU

Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ufuk AYHAN

2019 ve 130 sayfa (Ekler hariç)

1945 yılıyla birlikte dünya yoğun bir askeri gerilimin yaşandığı döneme girmiştir. Soğuk Savaş olarak adlandırılan bu dönem askeri-politik çekişmelerin ve restleşmelerin yaşandığı dönem olmuştur. Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte iki kutuplu bir dünyadan tek kutuplu bir dünya düzenine geçildi. Yeni dünya düzeni olarak nitelendirilen bu dönemde Soğuk Savaş'ın askeri gerilimi geride kalmış, ekonomik ve siyasi çıkarların ağırlıkta olduğu dönem başlamıştır. Bu dönemde Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte küreselleşme kavramı da yeni dünya düzeninin en çok konuşulan kavramı olmuştur. Küreselleşmeyle birlikte ise en çok anılan durum ekonomik küreselleşme olmuştur. Ekonomik küreselleşmenin birçok olumlu yanı olmakla birlikte en büyük dezavantajı da ekonomik güvensizlik olmuştur. Ülke ekonomilerinin entegrasyonu ile hızlanan küreselleşme süreci birçok ekonomik casusluğa da zemin hazırlamıştır. Kanada, Fransa, Japonya, İngiltere, Rusya, Amerika gibi ülkeler de hem ekonomik istihbarat toplamış hem de ekonomik istihbarat toplayan ülkelerin hedefi haline gelmiştir. Bu durum ise ülkelerin düzenli bir şekilde çalışan ekonomik istihbarat sistemi kurmalarına neden olmuştur. Bu bilgilerden hareketle bu çalışmada ekonomik istihbaratın gelişim süreci ve ülkelerin ekonomik istihbarat sistemleri incelenerek Türkiye'de istihbaratın gelişim süreci ve ekonomik istihbarat toplamak için yapılması gerekenler değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstihbarat, Ekonomik İstihbarat, Ekonomik Casusluk, Soğuk Savaş, Küreselleşme, Yeni Dünya Düzeni, Ekonominin Küreselleşmesi, Ekonomik Güvenlik

ABSTRACT
Police Academy
Institute of Security Sciences
Department of Intelligence Studies
Economic Intelligence in the New World Order and a Model Suggestion
Ahmet Ali SOYLU
Master's Thesis
Supervisor: Doç. Dr. Ufuk AYHAN
2019 and 130 Number (Excluding appendices)

By 1945, the world went into the period when intense military tension has occurred. This period, which was called as the Cold War, was the period of military-political conflicts was taken place. With the end of the Cold War, the bipolar world order shifted to a unipolar world order. In this new period, which is named as New World Order, military tension of the Cold War has left behind and a new era has started, in which economic and political interests are significant. With the end of the Cold War, the concept of Globalisation has become the most popular concept of the New World Order. And together with the globalisation, another most popular topic was the economic globalisation. Even though the economic globalisation has so many advantages, there is also a big disadvantage which is economic insecurity. The rapid globalisation through the integration of the economies, has also paved the way for the economic espionage. Some countries such as Canada, France, Japan, the United Kingdom, Russia, and the United States not only collected economic intelligence but also they became a target of it, and as a result, these countries have established well-designed Economic Intelligence Systems. In the light of this information, in this study it is investigated the development process of economic intelligence and countries' economic intelligence systems, and also it is evaluated the development process of Turkey's economic intelligence and the steps should be taken in order to collect economic intelligence.

Key Words: Intelligence, Economic Intelligence, Economic Espionage, Cold War, Globalization, New World Order, Economic Globalization, Economic Security

İÇİNDEKİLER

ONAY	ii
TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ. HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.	
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHBARAT KAVRAMI VE İSTİHBARATIN TARİHSEL DÖNÜŞÜMÜ

1.1. İstihbarata Kavramsal Bakış	3
1.1.1. İstihbarat Kavramı	3
1.1.2. İstihbaratın Tarihsel Gelişimi.....	7
1.1.3. Stratejik İstihbarat ve Konularına Göre İstihbarat Çeşitleri.....	10
1.1.3.1. Askeri İstihbarat	12
1.1.3.2. Biyografik İstihbarat	13
1.1.3.3. Coğrafi İstihbarat.....	14
1.1.3.4. Ekonomik İstihbarat.....	15
1.1.3.5. Bilimsel ve Teknolojik İstihbarat	15
1.1.3.6. Siyasi İstihbarat.....	17
1.1.3.7. Sosyal İstihbarat.....	18
1.2. Ekonomik İstihbarata Kavramsal Bakış	18
1.2.1. Ekonomik İstihbarat.....	18

1.2.2. Ekonomik İstihbaratın Tarihsel Gelişimi	36
1.2.3. Ekonomik İstihbarat ile İlgili Kavramlar	37
1.2.3.1 Ekonomik Casusluk	38
1.2.3.2. Endüstriyel Casusluk	38
1.2.3.3. Rekabetçi İstihbarat	39
1.2.3.4. Ticari İstihbarat	39
1.2.3.5 Teknolojik Casusluk	39
1.2.3.6. Pazarlama İstihbaratı	40
1.2.3.7. Bilimsel ve Teknolojik İstihbarat	40
1.2.3.8. Kamu Ekonomik İstihbaratı	40
1.2.4. Siber Güvenlik ve Ekonomik İstihbarat	41
1.3. Soğuk Savaş'ın İstihbarata Etkisi ve Yeni Dünya Düzeni	43
1.3.1. Soğuk Savaş Öncesi İstihbarat Faaliyetleri	43
1.3.2. Soğuk Savaş Dönemi İstihbarat Faaliyetleri	44
1.3.3. Soğuk Savaş ve Yeni Dünya Düzeni	47
1.4. Küreselleşme ve Ekonomik Güvenlik.....	51
1.4.1. Küreselleşmeye Kavramsal Bakış.....	52
1.4.2. Ekonominin Küreselleşmesi.....	55
1.4.3. Küreselleşme Sonrası Ekonomi Güvenliği.....	55

İKİNCİ BÖLÜM60

EKONOMİK İSTİHBARAT VE ÜLKE UYGULAMALARI60

2.1. Ülkelerin Ekonomik İstihbarat Sistemleri.....	60
2.1.1. Kanada Ekonomik İstihbarat Sistemi.....	60
2.1.2. Fransa Ekonomik İstihbarat Sistemi	63
2.1.3. Almanya Ekonomik İstihbarat Sistemi.....	67
2.1.4. Japonya Ekonomik İstihbarat Sistemi.....	69

2.1.5. Rusya Federasyonu Ekonomik İstihbarat sistemi	74
2.1.6. İngiltere Ekonomik İstihbarat Sistemi.....	80
2.1.7. Amerika Birleşik Devletleri Ekonomik İstihbarat Sistemi	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE İSTİHBARAT SİSTEMİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ⁹⁴

3.1. Türkiye’de İstihbarat Tarihi ve Yönetsel Modelleri	94
3.1.1. 19. Yüzyıla Kadar İstihbarat Faaliyetleri.....	94
3.1.2. Yıldız İstihbarat Teşkilatı	98
3.1.3. Teşkilat-ı Mahsusa	99
3.1.4. Milli Emniyet Hizmeti Riyaseti.....	100
3.1.5. Milli İstihbarat Teşkilatı	101
3.1.5.1. Kuruluş ve Yasal Mevzuat	101
3.1.5.2. Teşkilat Yapısı	102
3.1.5.3. İstihbarat Yapma Süreci	103
3.2. Türkiye için Bir Ekonomik İstihbarat Model Önerisi.....	104
3.2.1. İdari Yapı.....	104
3.2.2. İnsan Kaynakları Yapısı.....	106
3.2.3. Eğitim	107
3.2.4. Çalışma Usulleri	108
3.2.5. Önerilen Model.....	110
SONUÇ.....	114
KAYNAKÇA.....	122
ÖZGEÇMİŞ	130

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABM	: Anti Balistik Füze
APEC	: Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü
AR-GE	Araştırma ve Geliştirme
BND	: Federal Haber Alma Servisi
CIA	: Merkezi Haberalma Teşkilatı
CSIS	: Kanada Güvenlik ve İstihbarat Servisi
DB	: Dışişleri Bakanlığı
DGSE	: Dış Güvenlik Genel Müdürlüğü
DKK	: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EİB	: Ekonomik İstihbarat Başkanlığı
ETRO	: Bilgi Araştırma Merkezi
FBI	: Federal Soruşturma Bürosu
FSB	: Federal Güvenlik Servisi
GATT	: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GKB	: Genel Kurmay Başkanlığı
HKK	: Hava Kuvvetleri Komutanlığı
IMF	: Uluslararası Para Fonu
JETRO	: Japon Dış Ticaret Örgütü
JGK	: Jandarma Genel Komutanlığı
KGB	: Devlet Güvenlik Komitesi
KKK	: Kara Kuvvetleri Komutanlığı
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
MAH	: Milli Emniyet Hizmet Riyâseti
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MGKS	: Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
MITI	: Uluslararası Ticaret ve Endüstri Bakanlığı
NACHO	: Bakanlar Kurulu İstihbarat ve Araştırma Ofisi

OSS : Amerika Stratejik Hizmetler Ofisi
SIC : Japonya Bilimsel Bilgi Merkezi
SIC : İngiliz Gizli İstihbarat Servisi
SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Hz. Musa İstihbarat Emri.....	8
Tablo 2: İstihbarat Görünümü	12
Tablo 3: Ekonomik İstihbarat Dağılımı.....	22
Tablo 4: İstihbarat Seviyeleri ve İstihbarat Düzeyi.....	23
Tablo 5: Ekonomik İstihbaratın Tekel Piyasaya Etkisi	27
Tablo 6:Amerika'nın Hedef Alındığı Ekonomik İstihbarat Alanları	28
Tablo 7: Ekonomik İstihbarat Yoğunluk Alanı	33
Tablo 8: Kanada Ekonomik İstihbarat Sistemi	62
Tablo 9: Fransa Ekonomik İstihbarat Sistemi:.....	66
Tablo 10: Almanya Ekonomik İstihbarat Sistemi	68
Tablo 11: Japonya Ekonomik İstihbarat Sistemi Çalışma Yöntemi.....	72
Tablo 12: Rusya Ekonomik İstihbarat Sistemi	79
Tablo 13: İngiltere Ekonomik İstihbarat Sistemi	81
Tablo 14: Amerika Ekonomik İstihbarat Sistemi.....	88
Tablo 15: İstihbarat Çarkı	103
Tablo 16: Ekonomik İstihbarat Başkanlığı	105
Tablo 17: Ekonomik İstihbarat Başkanlığı İnsan Kaynakları Yapısı	107
Tablo 18: İstihbarat Çarkı	109
Tablo 19: Türk İstihbarat Birimleri Faaliyet Alanı	111
Tablo 20: Türkiye Ekonomik İstihbarat Sistemi Model Önerisi.....	111

GİRİŞ

Ekonomik İstihbarat, modern dünya devletleri içinde Soğuk Savaş sonrası dönemde istihbaratın vazgeçilmezi haline gelmeye başladı. Soğuk Savaş sürecinde düşük seviyelerde kalan ekonomik istihbarat toplama faaliyeti savaşın bitimiyle birlikte istihbarat örgütleri ve hükümetler için daha önemli hale geldi. Ekonomilerin ülkeler için temel yaşam kaynağı olmaya başlamasıyla birlikte ekonomik istihbarat ve ekonomik gelişmişlik seviyesi birbirine bağımlı kavramlar halini aldı.

Soğuk Savaş'ın bitişi ve küreselleşmenin başlamasıyla ülkeler ve milletler de birçok yönüyle birbirine bağlanmaya başladı. İletişim araçlarının artması, iletişim hızında meydana gelen gelişim, teknolojiyle birlikte sınırların ortadan kalkması gibi birçok faktör ülkeler arasındaki sınırları ortadan kaldırdı. Bu durum ise devletler ve milletler adına elde edilebilecek çok fazla bilginin ortaya çıkmasına neden olurken istihbarat örgütleri için de yeni bilgi kaynakları ve hedefleri netleştirdi.

Teknolojinin hızlı ilerlemesi ve üretim hızındaki artış devletleri ekonomik bağlamda birbirine entegre etti. Ekonomik küreselleşme nedeniyle bazı devletler üretim, teknik ve bilimsel bilgi avantajı elde ederken bu avantajı sağlayamayan ülkeler ise üretim seviyelerinin düşük olduğu, görece daha fakir hale geldiler.

Ekonominin küreselleşmesi beraberinde ekonomik güvenlik sorununu ortaya çıkardı. Hem ülkelerin ekonomik olarak başka ülkelere mahkûm hale gelmesi hem de bir ülkenin ortaya koymuş olduğu bilgi birikimi ekonomik küreselleşme döneminin güvenlik sorunları haline geldi. İstihbarat örgütlerinin modern hale getiren ülkeler ekonomik istihbarat yoluyla birçok ekonomik bilgi, üretim teknolojisi, bilimsel araştırma gibi doğrudan ve dolaylı bir şekilde ekonomik değeri olan bilgilere ulaşmaya başladı.

Serbest piyasa ekonomisinde firmalar herhangi bir müdahaleye maruz kalmadan kendi sektörlerinde ulusal ve uluslararası alanda faaliyette bulunur. Ancak ekonomik İstihbaratın kurumsal hale gelmesiyle birçok ülke piyasaya bu yolla müdahale etmeye başladı. Bu durumum ekonomik istihbaratın hedefi haline gelen ülkeler için ekonomik güvenlik sorunu oluştururken bu bilgiyi elde eden ülkeler için ise rekabet avantajı oluşturmuştur.

Ekonomik istihbarat bir yandan bilginin elde edilmesini sağlarken diğer yandan da elde edilen bilginin korunmasını sağlamaktadır. Bu nedenle belli bir teknolojik ve bilimsel büyüme yakalamış olan ülkeler ekonomik biliyi elde etmeye çalışmasalar bile üretmiş oldukları bilgi birikimini korumak için ekonomik istihbaratta kurumsallaşmak zorundadır.

Bu çalışmanın amacı Soğuk Savaş sonrasında artan küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan ekonomik düzen içinde ekonomik istihbarat ve ekonomik gelişme arasındaki bağlantıya dikkat çekerek ekonomik istihbarat sistemlerinin önemini vurgulamaktır. Ayrıca teknolojinin günümüzde insan hayatının her anına girmesiyle birlikte oluşan güvenlik açığının ve siber güvenlik tehdidinin ekonomik güvenliğe etkisi değerlendirilmiştir.

Soğuk savaş sonrasında ülkelerin ekonomik istihbarat sistemlerinin çalışma şekilleri ayrı ayrı incelenerek bu sistemin ülke ekonomisinin gelişmesine, milli gelirin artmasına, küresel pazarda rekabet edebilirliğinin artmasına, askeri teknolojide sağladığı gelişmelere vermiş olduğu katkı analiz edilmiştir.

Türk istihbarat sisteminin tarihsel süreci göz önüne alınarak ekonomik istihbarat toplama becerisi analiz edilmiştir. Türkiye’de akademik anlamda gerek istihbarat gerekse ekonomik istihbarat çalışması yeterli seviyede yapılmadığı ve Türkiye istihbarat teşkilatlarında ekonomik istihbarat faaliyeti yeterli düzeyde gerçekleşmediği görülmüştür. Bu eksiklikten hareketle modern tarzda bir istihbarat teşkilatı olan Milli İstihbarat Teşkilatı’na ekonomik istihbarat modeli, idari yapı, insan kaynakları yapısı, eğitim süreci, çalışma usulleri ve ekonomik istihbarat çalışma sistemi önerilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHBARAT KAVRAMI ve İSTİHBARATIN TARİHSEL DÖNÜŞÜMÜ

1.1. İstihbarata Kavramsal Bakış

İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar gelen ve hayatın her alanında ihtiyaç duyulan istihbarat faaliyetine bu uzun zaman sürecinde değişik anlamlar yüklenmiştir. İnsanların elde ettiği küçük bilgi ve haberlerden ülkenin varlığını etkileyen gizli bilgilere kadar birçok şey istihbarat olarak değerlendirildi. Bununla birlikte istihbarat kavramı modern devletlerin kurulmasına kadar askerlerden komutanlara tüccarlardan din adamlarına kadar birçok farklı meslek grubunun yapmış olduğu eylemler olarak tarihe geçti. Bu nedenle istihbarat kavramı modern istihbarat örgütlerinin kuruluş sürecine kadar bu meslek grupları tarafından tanımlanmaktaydı. Modern devletin kuruluşu ve istihbarat örgütlerinde meydana gelen kurumsallaşmayla birlikte istihbaratın ne olduğu ve ne amaçla kullanıldığı istihbaratçıların ve akademisyenlerin konusu haline geldi. Böylelikle daha nitelikli ve daha kapsayıcı istihbarat tanımlamaları yapılmaya başlandı.

1.1.1. İstihbarat Kavramı

İstihbarat kavramı birçok süreç içinde günümüze gelerek birçok tanımlama ile karşı karşıya kalmıştır. Basit bir şekilde haber ve bilgi almak olarak değerlendirilen istihbarat kavramı bu tanımlarla birlikte bunların da ötesinde bir anlamı teşkil etmektedir. Özellikle modern dönem istihbaratında stratejik akıl ve eylem olarak da kabul edilmektedir.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre istihbarat; “Yeni öğrenilen bilgiler, haberler, duyumlar” “Bilgi toplama, haber alma” anlamına gelmektedir. Türk Dil Kurumu Sözlüğü bilgiyi ise “Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat” şeklinde tanımlamaktadır. Haber kelimesine bakıldığında ise “Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu Sözlük, 2019, s. 1).

Arapça dilinde kelimelerin ön ve arkalarına yapılan eklemelerle yeni sözcük, kelime meydana getirmek kolay olduğu için Arapça zengin bir dil olarak bilinmektedir. Haber kelimesinden türetilen ihbar, muhbir, muhaberat gibi kelimeler

de buna örnek gösterilir. Arapçada kelime türetmek kolaylığı nedeniyle birçok istihbarat teşkilatına Arap ülkelerinde “el muhaberat” denmektedir. Bu kelime Türkiye’de de “haberleşme” anlamına gelmektedir (Girgin, 2003, s. 122).

İngilizcenin kullanıldığı batı dillerinde istihbarat kelimesinin karşılığı olarak “intelligence” kelimesi kullanılır ve zekâ, akıl, bilgi anlamına gelmektedir. ABD’de CIA; Central Intelligence Agency, İngiltere’de Military Intelligence: MI, Almanya’da “Nachrichten” kelimesi kullanılır ve haberler anlamına gelmektedir. Fransada “Renseignement” kelimesi kullanılıp işaret, aydınlatma, öğretme anlamına gelirken, Ruslar istihbarata güvenlik gözüyle bakıyorlar. Eski istihbarat teşkilatları olan Devlet Güvenlik Komitesi (KGB) de bu anlamda faaliyet gösteriyordu (Girgin, 2003, s. 123).

İstihbaratla ilgili süre gelen tartışma istihbaratın şimdiye kadar bir bilgi toplama faaliyeti olup olmadığıdır. Bu nedenle istihbarat modern döneme kadar sadece bilgi toplamak olarak görülmekteydi. Daha sonra istihbarat Amerika’da doğup büyüyen “gizli eylem” olarak ve KGB’nin tabiriyle de “aktif önlemler” e bağlanmaya başlandı. Bu eylemler sayesinde istihbaratla birlikte bir ülke başka ülke ve ülkelerde propaganda ve dezenformasyon yoluyla ekonomik istikrarsızlık çıkartarak rejim değişikliklerine yol açabilir (Whitaker, 1992, s. 116).

İstihbarat, üretilen bilgiyi kullanacak olan kişilerin talep ettiği ve ihtiyacı olan şeylere yönelik bilgilerin elde edilmesi ve yorumlanmasıyla oluşturulan nihai ürünü gösterir. Kısaca istihbarat ağırlıklı olarak gizli ve daha çok aksiyon sonucu elde edilen bilgi demektir (Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, 2017, s. 349). Başka bir tanımda ise istihbarat için, şimdiki yüzyıla kadar uzanan bir tarihi vardır ancak bilgi ve haber olarak tanımlanan istihbarat 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar savaşın bir parçası olarak toplanmıştır şeklinde istihbarat tanımlaması yapılmaktadır (Herman, 1996 , s. 9). Başka bir makalesinde ise İstihbaratı 1940’ların sonlarında yapılan klasik tanıma göre, bilgi, organizasyon ve faaliyetler olarak kısaca tanımlanır (Herman, 1998, s. 1) ve istihbaratın özünde karar alıcıların harekete geçmesi için bilgi ve tahminler sağlamak yatmaktadır şeklinde açıklama yapar (Herman, 1998, s. 6).

Birçok akademisyen ve istihbaratçı istihbarata benzer tanımlar doğrultusunda en eski meslek gözüyle bakmaktadır. Ancak başka bir akademisyen görüşüne göre, *“İstihbarat, kurgusal bir karakterin canlı veya ölü herhangi bir gerçek uygulayıcıdan çok daha iyi tanındığı yirmi birinci yüzyıl mesleğidir.”* dir (Andrew, 2018, s. 27).

Birçok insan için istihbarat bilgiden farklıdır ve muhtemelen gizlidir. Ama ikisini ayırmak gerekmektedir. Elde edilme yöntemine bakmaksızın bilgi, bilinen bir şeydir. İstihbarat ise politika yapıcıların ihtiyaçlarını karşılamak için toplanmış ve işlenmiş bilgiyi ifade eder. İstihbarat, daha büyük bir bilgi kümesinin alt kümesidir. İstihbaratın tüm süreci politika yapıcıların ihtiyaçlarını gidermek içindir. Tüm istihbarat bilgidir ancak tüm bilgiler istihbarat değildir (Lowenthal, 2009, s. 1).

Literatürdeki başka bir görüşe göre ise istihbarat “bilginin en geniş manadaki hali” olarak tanımlanıyor. Bu tanımlamaya uymayan tüm istihbarat tanımları en basit manada “haber” olarak tanımlanması gibi eksik ve işe yaramazdır. Haber olarak alınan her bilginin bilinmesi olağandır ancak haberciler tarafından tanımlanması olağan değildir (Kahn, 2002, s. 5). Bununla birlikte yazar istihbaratın tanımını daha da genişleterek istihbaratı biyolojik temelli bir olay olarak da görüyor. Hayvanlar hatta tek hücreli canlılar bile kendilerine zarar verebilecek şeylerin farkında olmaları gerektiğini ekleyerek istihbaratın hayatta kalabilmek için zorunlu bir unsur oluşunu söylüyor (Kahn, 2002, s. 6).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Savunma Bakanlığı Askeri ve İlişkili Terimler Sözlüğü ise istihbarata geniş bir anlam katarak değerlendirmiştir ancak çok yönlü istihbarattan ziyade askeri istihbarat gibi hareket etmiştir. Bu tanıma göre istihbarat,

“Yabancı ülkeler, düşman veya potansiyel olarak düşmanca kuvvetler veya unsurlar veya fili veya potansiyel operasyon alanları ile ilgili mevcut bilgilerin toplanması, işlenmesi, entegrasyonu, değerlendirilmesi, analizi ve yorumlanmasından ortaya çıkan üründür. Bu terim aynı zamanda ürünle sonuçlanan faaliyete ve bu faaliyette bulunan kuruluşlara da uygulanır.” (Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 2013, s. 141).

Birçok kaynak ve kitapta istihbarat, akıl, zekâ, haber, bilgi gibi birçok anlama gelecek şekilde tanımlansa da kapsamı bunlardan daha fazlasıdır. “İstihbarat, haberlerin (ham bilgilerin) işlenmesi (tasnif, kıymetlendirme, yorum) sonucu üretilen bir ürün veya bilgidir.” şeklinde tanımlamaktadır (İlter, 2002, s. 1).

İstihbarat topluluğunun işi bilginin üretilmesidir. Üretilen bu bilgiyi tüketecekler için sıradan bir bilgi değil, aynı zamanda hedeflenebilir, eyleme geçirilebilir ve öngöründe bulunabilen bilgilerdir. Gizli kaynaklar ve gizli yöntemler bilginin üretilme sürecine katkıda bulunurlar ama sadece bütünün bir parçası olarak

kalırlar (Rathmell, 2002, s. 88). Politik olarak istihbarata bakıldığında ise istihbaratın değerlendirme ve yorumlamaya dayanan bir sanat olduğu gerçeği ortaya çıkar (Rathmell, 2002, s. 89).

Bilgi temelli hareket edecek kişiler; yönetici, karar verici, savaş dönemi komutanı, kanun uygulayıcı istihbaratın en temel müşterisidir. Bundan dolayı birtakım araştırmacılar istihbaratı harekete geçirecek olan bilgi diye tanımlar. Ancak harekete geçirilebilecek bütün bilgiler istihbarat olarak değerlendirilmez. İstihbaratı sade bir haberden ayıran şey, operasyonlara destek olmasıdır. Operasyon müşterisi, istihbarat aldığı durumda fiili olarak bir şey yapar ya da yapması gerekmektedir ancak sade bir haberde mesela hava durumu haberini aldığınızda herhangi bir fiili eylem göstermezsiniz (Clark, 2013, s. 34).

Kabaca yapılmış bir tanımına göre ise istihbarat, ülkelerin diğer ülkeler hakkındaki bilgileri sistematik ve belli bir amaç için toplamasıdır. Devletler ulusal çıkarları doğrultusunda rakip ülkelere nüfus ederken de kendi gizli bilgilerini koruma altına alırlar (Whitaker, 1992, s. 113). İstihbarat, hükümetler tarafından tüketilecek bir ürün olduğu için İstihbaratın görevleri devletler tarafından belirlenen teoridedir ve istihbarat sağlayıcılar siyasi gündemi yerine getirmek için var olmaktadır (Whitaker, 1992, s. 115).

İstihbarata psikoloji odaklı bir tanımlama getirilerek, “diplomasinin, askeri gücü, propagandanın, psikolojik savaşın, örtülü savaşın, ekonomik baskının alacağı yönü belirler.” şeklinde tanımlama da yapılmaktadır (Güven, 2017, s. 129). Benzer şekilde ABD Savunma Bakanlığı da İstihbaratı, yabancı ülkeler, düşman olan ve düşman olma ihtimali olan güçler hakkında bilgilerin toplanması, işlenmesi değerlendirilmesi, analizi ve yorumlanması sonucunda elde edilen bilgidir, şeklinde tanımlamıştır (Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, s. 141).

İstihbarat “karar vericiler için bilgi” anlamına gelmektedir. Bu tanıma benzer şekilde kapsamı genişletildiğinde ise iş adamları, spor antrenörleri, politika yapımcıları gibi tüm karar alma mekanizmalarında bulunan kişileri etkilemektedir. Ancak ulusal politika belirleyiciler için istihbarat, farklıdır çünkü devletler için istihbarat hayat ya da ölüm demektir (Gregory F. Treverton, Seth G. Jones, Steven Boraz, Phillip Lipsky, 2006, s. 2).

İstihbarat ile iç içe girmiş diğer bir kavram ise karşı istihbarattır. Karşı istihbarat kısaca düşman casusluğunu tespit etmek ve engellemek için yapılan faaliyetlerdir (Collinns Dictionary, 2019). İstihbarata karşı koyma olarak da adlandırılan karşı istihbarat faaliyeti, hedef ülke konumunda olan bir ülkenin başka devletler tarafından kendi topraklarında, kendisine yönelik yapılmakta olan istihbarat toplama faaliyetine karşı yürüttüğü istihbarat faaliyetidir. İstihbarata karşı koyma ayrıca “kontespiyonaj” ya da “counterintelligence” olarak da adlandırılır (Girgin, 2003, s. 124).

Amerika Birleşik Devletleri Karşı İstihbarat ve Güvenlik Servisi Stratejik Planına göre ise karşı istihbarat; “, yabancı güçler, kuruluşlar veya şahıslar veya onların temsilcileri veya uluslararası terör örgütleri adına yapılan veya casusluğa, diğer istihbarat faaliyetlerine, sabotajlara veya suikastlara karşı tanımlama, aldatma, istismar etme, bozma veya korumaya yönelik bilgi toplar ve faaliyetler yürütür.” şeklinde tanımlanmaktadır (National Counterintelligence and Security Center, 2017, s. 2).

1.1.2. İstihbaratın Tarihsel Gelişimi

İstihbarat görünmeyeni görmek ve belli bir güce ulaşmak amacıyla tarihin ilk zamanlarında ortaya çıkmıştır. Bu nedenle istihbarat ve bilgiye ulaşmak tarih sahnesinin en eski mesleğidir. Ancak CIA’nın en deneyimli casuslarından Walter L. Pforzheimer’e göre casusluk ilk insana kadar uzanan bir eylemdir. Ona göre ilk casusluk faaliyeti Hz. Âdem ile Hz. Havva arasında olmuştur. Cennete giren yılan ilk casus, Hz. Havva ilk muhbir, Hz. Âdem ise ilk kurbandır (Yörükoğlu, 2010, s. 19).

İstihbaratın başlangıcı ile insanlık tarihinin başlangıcı eş zamanlı eylemlerdir. İlk insan, hayatta kalmak ve rahat yaşamak sorunlarına cevap ararken düşmanlarının yaptıklarını ve tehditleri nasıl çözebileceğine cevaplar aradı, bunlarla birlikte yiyecek ve sığınacağı yerleri aramaya koyuldu. İlk insanlar çevresini anlamaya çalışarak kendi sınırlarını zorladı bu sayede de sınırlarını aştı. İlk istihbarat teknikleri çok ilkel olmakla beraber insanoğlu kendini geliştirdikçe sorunların çözümünde istihbarat memurları çalıştırmaya başladılar (Bowers, 1984, s. 168).

Bir başka görüşe göre istihbarat ilk insanların yeryüzünde olduğu döneme kadar uzanır. İnsan sayısının artmasıyla birlikte insanların ve insan gruplarının diğer insan ya da insan grupları hakkında, yiyecek ve su kaynakları hakkında bilgi edinme

faaliyetlerinde görülür. İnsan grupları daha fazla büyüyüp kabileler ve devletler olmaya başlayınca istihbarat da yaygınlaşmış ve kurumsal hale gelmeye başlamıştır (Girgin, 2003, s. 125).

Dünya literatüründe istihbaratın önemini vurgulayan ilk büyük figür, Tanrıdır. İsraililer, M.Ö. 1300'de Mısır'daki esaretten kaçtıktan sonra, Tanrı Hz. Musa'ya casusları "İsrail'in çocuklarına verdiğim Kenan'ın ülkesini" uzlaştırmak için casus göndermesini söyledi. Hz. Musa, talimata göre, İsrail'in on iki kabilesinin önde gelenlerinden biri seçti. Ve Kenan topraklarını gözetlemeleri için görevlendirdi (Andrew, 2018, s. 13). Tanrı'nın Hz. Musa'ya "Kenan topraklarını gözetmesini" emredinceye kadar Kutsal Kitap'ta organize bir casusluk operasyonundan söz edilmedi. Hz. Musa'nın göndermiş olduğu on iki casusu ise istihbarat toplamak konusunda sahip olduğu yeteneklerden dolayı değil, sosyal duruşlarından dolayı için seçilen amatör kişilerdi (Andrew, 2018, s. 14).

İstihbaratın toplanması ve kullanılması çok eski bir faaliyettir. Hz. Musa'nın MÖ 1490'da Kenan topraklarına gönderdiği casuslara verdiği talimatlar istihbaratın birçok çeşidini barındırır:

"... Dağa çıkın ve toprağın ne olduğunu görün ve orada yaşayan insanlar, güçlü ya da zayıf, az ya da çok olsunlar ve içinde bulundukları toprağın ne olduğu, iyi ya da kötü olsun ve hangi şehirlerde yaşadıklarını, ister çadırda ister kalede olsunlar ve toprağın ne olduğu, ister yağ isterse yağsız olsun, oralarda odun olup olmadığına bakın. " (Central Intelligence Agency, 2019, s. 1).

Tablo 1: Hz. Musa İstihbarat Emri

"ve toprağı gör, ne olduğunu"	coğrafi
"ve orada yaşayan insanlar, güçlü ya da zayıf, az ya da çok olsunlar "	askeri, politik (?), sosyolojik
"ve içinde yaşadıkları toprağın ne olduğu, iyi ya da kötü olsun"	coğrafi

"ve hangi şehirlerde yaşadıklarını, ister çadırda, ister kalede olsunlar"	sosyolojik, coğrafi, askeri
"ve toprak nedir, yağsız mı yoksa yağsız mı"?	coğrafi, ekonomik
"Orada ahşap olup olmadığı."	ekonomik, coğrafi

Kaynak:https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol7no4/html/v07i4a14p_0001.htm erişim(29.05.2019).

İslam dininin gönderilmesinden çok önce, casusluk Arap Yarımadasında da var olan eski bir gelenektir. İslam peygamberi Hz. Muhammed de istihbaratı kendi döneminde sıkça kullanmıştır. İlk olarak 622 yılında Medine'ye hicret etme esnasında Hz. Ebubekir ile saklandığı mağarada kendisi hakkında Mekkeli müşriklerin ne planladığını öğrenmek için Hz. Ebubekir'in oğlunu Mekke'den kendisine haber getirmesi için kullanmıştır. Daha sonra İslam devleti kurulup savaşlar başladığında ise istihbarat toplamayı kullanmaya devam etmiştir (Andrew, 2018, s. 86).

Fransız ihtilali ve sanayi devriminden sonra oluşan yeni düzen ve modern dünyanın dönüşümü modern istihbaratı meydana getirdi. Düşmanın demir ya da kömür üretim kapasitesi ya da ne miktarda üreteceği ortaçağda kralları pek ilgilendirmezken Fransız ihtilali ve sanayi devrimi sonrasında modern devlet yöneticisi için hayati bilgi haline gelmiştir. Demir yolları ve kömür sayesinde büyük ordular daha hızlı hareket etme imkânı bulmuştur (Kahn, 2002, s. 7).

Avrupa'nın, Doğu'nun kültür ve geleneğini anlamadaki başarısızlığı, Avrupa'nın Ortaçağda doğuya karşı yanlış strateji yapmasına neden oldu. İstihbaratın gelişmesiyle birlikte ticari işlemler sayesinde Avrupa ile doğu toplumları birbirlerini ticari işlemler üzerinden tanımaya başladılar (Bowers, 1984, s. 170).

Uzun yıllar boyunca askeri keşif kolları vasıtasıyla elde edilen bilgiler "endüstriyel ve politik" devrimler sayesinde yeni kaynakları kullanmaya başlamıştır. Bu sayede yer sarsıntısından yemek ateşinde kadar birçok faaliyet istihbarat olarak değerlendirilmiştir. Sanayi devrimi sonrası sanayi üretimi sayesinde ortaya çıkan

zeplin, uçak, fotoğraf makinesi bir insanın görebileceğinden daha fazlasını görmeye başlamıştır. Bu sayede elde edilen istihbarat daha fazla olmuştur (Kahn, 2002, s. 8).

II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş çağdaş Batı istihbaratını ortaya koyan unsurlardır. Bu yüzyılın ikinci yarısından önce istihbarat, ulus devletlerin ve sanayi çağındaki savaşın yükselişiyle birlikte resmi bir faaliyet olarak ortaya çıktı. Teknolojik, endüstriyel ve askeri gelişmelerin artmasıyla birlikte I. Dünya Savaşı'nda istihbaratın rolü de artış gösterdi. Soğuk Savaş'ın başlamasıyla istihbarat yapıları, istihbaratın kurumsallaşmasını derinleştirdi ve genişletti. Bu zaman diliminde modern istihbarata geçiş de hızlanma gösterdi (Rathmell, 2002, s. 90).

20. yüzyılda askeri istihbaratla birlikte sivil istihbarat da önem kazanmaya başladı. Modern dönem öncesi klasik istihbaratta askeri ve siyasi istihbarat önemli iken modern istihbaratta askeri, siyasi, sosyal, ekonomik, bilimsel, biyografik gibi birçok alan istihbaratın konusu haline gelmiştir. Modern istihbaratla birlikte her şey, her yer, herkes, her zaman istihbaratın konusu oldu. Özellikle eski dönem istihbaratında komşu ülke ve yakın tehditler göz önüne alınırken modern dönemde her şey ve her yer istihbaratın hedefi oldu. Herkes olarak tanımlanan kişiler, en üst düzey yöneticiden en altta bulunan tamirciden çırağa, sekretere kadar herkes istihbarat üretebilir ya da hedef olabilir. Her zaman istihbarat toplamak ise istihbarat için bir zaman kısıt olmadığı, gece-gündüz, savaş-barış demeden her an toplanmasını ifade eder (Girgin, 2003, s. 131).

Modern çağda istihbaratın temel olarak odaklandığı nokta, yani modern istihbaratın hedefi şu şekildedir; *“bilim ve teknoloji, endüstriyel potansiyel ve kaynak tabanları, devlet seçkinlerinin siyasal gücü ve özerkliği ve egemen sosyal güçlerle ilişkileri, gerçek dış politika niyetleri ve nedenleri, diğer devletlerle ittifakların gücü ve dayanıklılığı, iç istihbarat ve güvenlik yetenekleri.”* (Whitaker, 1992, s. 113).

1.1.3. Stratejik İstihbarat ve Konularına Göre İstihbarat Çeşitleri

Stratejik istihbaratın kurucusu olan Sherman Kent İstihbaratın temelini bilgi olarak görmekle beraber istihbaratı kısaca; başarılı bir sonuç almak için girişilen eylem olarak tanımlar. Stratejik istihbaratı ise hem savaş döneminde hem de barış döneminde ülkenin dış politikasını belirleyen bilgi olarak gören Kent şu şekilde tanımlamaktadır; *“Ülkemizin devlet adamlarının ve ya askerlerinin bilgisiz veya planız davranışlarının*

sonucunda ülke hedeflerinin veya çıkarlarının zarar görmesini engellemek amacıyla ihtiyaç içinde olduğu bilgi türü.” (Kent, 2003, s. 1).

Sherman Kent stratejik istihbaratı da biyografik, coğrafi, askeri, ekonomik, siyasi, sosyal, moral, bilim ve teknoloji istihbaratı olmak üzere sekiz başlıkta değerlendirir (Kent, 2003, s. 25-29). Savunma Bakanlığı Askeri ve İlişkili Terimler Sözlüğü ‘ne baktığımızda ise Kent’e benzer bir Stratejik İstihbarat tanımı yaparak Ulusal ve uluslararası düzeyde politika ve askeri planların oluşturulması için gerekli istihbarattır demektedir (Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 2013, s. 274).

Türk akademisyenlere göre milli istihbarat, milli güvenliğı sağlamak için hem yurtiçinde hem de yurt dışında ekonomik, askeri, siyasi, sosyal, coğrafi, biyografik, ulaştırma ve muharebe, ilmi ve teknik istihbarat olarak sekiz başlıkta incelenir (İlter, 2002, s. 1).

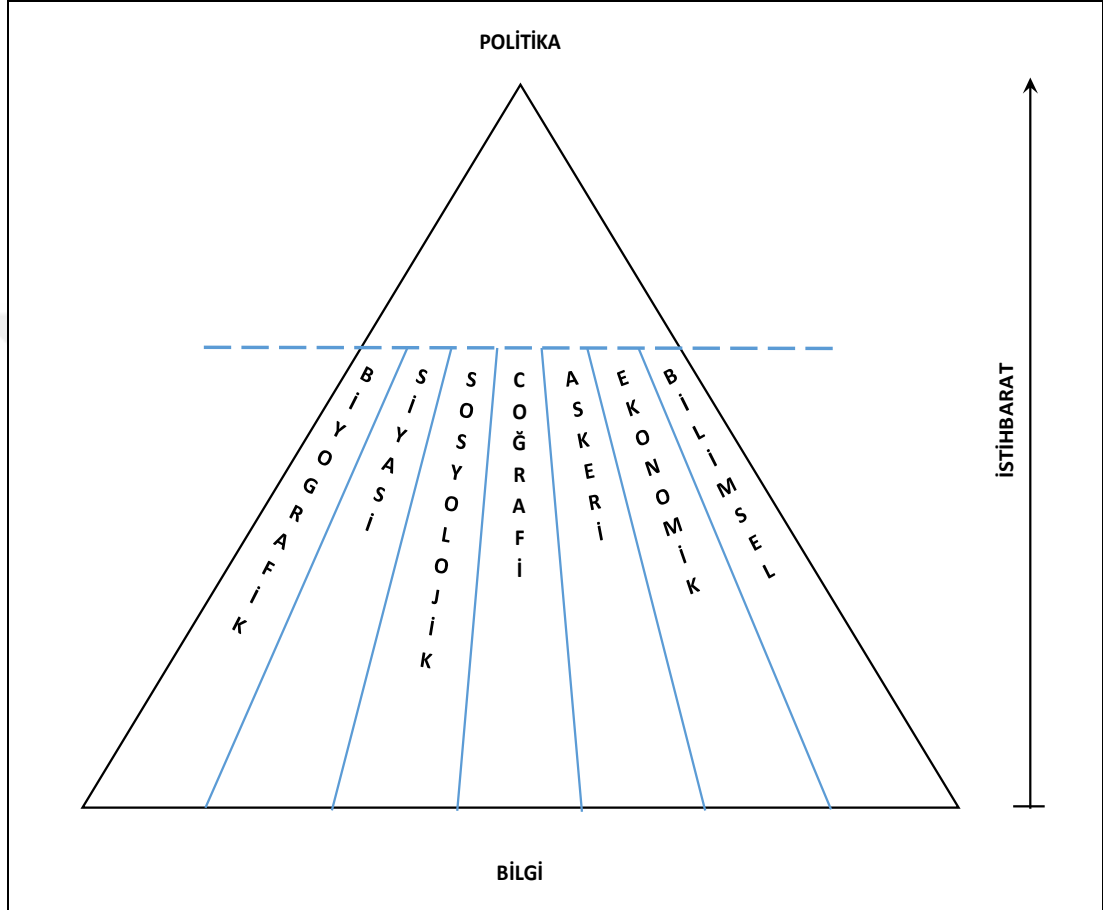
İç istihbarat birimlerinin görevi, ülke içinde meydana gelebilecek ve ülke güvenliğini zafiyete uğratabilecek olayları önceden tespit etmek ve önlem almaktır (Acar, 2016, s. 163). Ancak Türkiye’de iç ve dış istihbarat ayrımı henüz yapılmadığı için tüm istihbarat servisleri iç istihbarat görevi görmektedir. Buna karşın dünya uygulamalarında iç istihbarat ve dış istihbarat ayrıdır ve iç istihbarat genellikle içişleri bakanlıkları bünyesinde faaliyette bulunur (Acar, 2016, s. 162). Stratejik istihbaratın bir dış istihbarat faaliyeti olduğu düşünüldüğünde Türkiye’nin henüz bir dış istihbarat birimi olmadığı ve bundan dolayı dış istihbarat yapmadığı ortaya çıkmaktadır.

Amerika Ulusal İstihbarat Direktörlüğü tarafından hazırlanan, Amerika Birleşik Devletleri Ulusal İstihbarat Stratejisi 2014 belgesinde ise daha açıklayıcı bir tanımlama yapılarak Stratejik İstihbaratın amacını, devletlerin ve devlet dışı varlıkların tarihçelerini, dillerini ve kültürlerini, kritik öneme sahip liderlerini ve muhalefette olan kişilerini, bu kişilerin amaçlarını ve kaygılarını, ayrıca doğal kaynakları, teknolojiyi ve ulus ötesi sorunlarını hedefi haline getirmek şeklinde tanımlamaktadır (Office of the Director of National Intelligence, 2013 , s. 7).

II. Dünya Savaşı’ndan sonra ABD başta olmak üzere birçok ülke stratejik istihbarata önem vermeye başladı. Soğuk Savaş’ın başladığı yıllarda ise iç istihbarat ile dış istihbaratı ayırarak stratejik istihbaratın konusu dış istihbarat olarak kullanılmaya başlandı (Güven, 2017, s. 133).

Aynı şekilde CIA'nın resmi sitesinde yapmış olduğu açıklamalarda stratejik istihbaratı bir dış istihbarat unsuru görerek biyografik, siyasi, sosyolojik, coğrafi, askeri, ekonomik, bilimsel istihbarat olarak alanlara ayırmıştır (Central Intelligence Agency, 2019, s. 1).

Tablo 2: İstihbarat Görünümü

Kaynak: https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol7no4/html/v07i4a14p_0001.htm erişim(29.05.2019)

1.1.3.1. Askeri İstihbarat

Askeri istihbarat, potansiyel bir düşmanın silahlı kuvvetleri hakkındaki personel, eğitim, mühimmat, teçhizat, askeri üsler, askeri yetenekler, insan gücü seviyeleri, eğilim, hazırlık, güçlülük ve etkinlik ile ilgili tüm faktörler savaş hazırlığında olan ülkeler için çok önemlidir ve bu bilgi akışını sağlayan da askeri istihbarattır (Britannica, 2019, s. 1).

Başka bir tanımlamaya göre askeri istihbarat, devletin en temel güvenlik kaygısı ve amacı sınırlarının ve halkının güvenliğinin sağlanmasıdır. Bu güvenliğin

sağlanması en temel faaliyeti de silahlı kuvvetlerin kullanımıdır. Silahlı kuvvetlerin bu amaca yönelik çalışmasında ise askeri istihbarata ihtiyacı vardır. Askeri kuvvetler için en önemli bilgi kendilerine karşı gelen tehdidin önceden bilinmesi ve olası bir kriz anında hedefin ortadan kaldırılmasıdır. Bu nedenle her devletin askeri istihbaratını doğru, güvenilir ve anlık alması gerekmektedir (Girgin, 2003, s. 161).

Askeri istihbarat, yabancı askeri yapıların kurduğu askeri yapıların karakter ve kâhileri ve kendi askeri çabalarımız için yabancı hedefler ile örtüşmektedir. Askeri kuruluşun karakterinin üretim oranlarına bağlı olduğu veya askeri çabamızın hedefinin potansiyel düşman ekonomisi olduğu yerlerde, askeri ve ekonomik arasındaki çizgiler de bulanıklaşır (Millikan, 1956, s. 5).

Askeri istihbaratta önemli olan hususlar, hedef ülkelerin askeri durumu, askeri gücü, sahip olduğu silahlar, silahların sayısı ve gücü, komutanların fikirleri, askeri anlaşmalar gibi unsurlardır. En önemli askeri hedefler ise petrol rafineleri, askeri kışlalar, kara yolları, nükleer santraller, silah üretim tesisleri, hava alanları, köprüler, radar üsleri, demiryolları, limanlar gibi hayati öneme sahip alanlardır (Girgin, 2003, s. 163).

Savunma Bakanlığı Askeri ve İlişkili Terimler Sözlüğü ise Amerika özelinde bir askeri istihbarat tanımı çıkartmıştır. Tanıma göre askeri istihbarat yabancı devletlerin veya kuruluşların askeri yetenekleri ya da ABD'yi ya da çokuluslu askeri operasyonları etkileyen konularla ilgili savaş, örgüt, taktik strateji düzeni dâhil olmak üzere silahlı kuvvetlerin yetenekleri, askeri güce dayanan diğer faktörler, kentsel alanlar, kıyılar, iniş planları, meteorolojik bilgi, arazi istihbaratı, ulaşım, askeri malzeme üretimi, sivil ve askeri iletişim, askeri ekonomi, terörizm, askeri bağlantılı tesisler, devletin kontrol gücü, askeri-politik-sosyolojik bilgileri içerir (Department of Defense, 2013, s. 119).

1.1.3.2. Biyografik İstihbarat

Biyografik istihbaratta temel kavram “önemli kişiler” dir. Bu istihbarata konu hedef kitlenin geliş, gidiş ve ilişki ağı önem arz etmektedir (Kent, 2003, s. 25). Biyografik istihbarat; dış istihbaratın konusu olduğu gibi espionaj ve kontrespionajın da konusuna girmektedir (Department of Defense, 2013, s. 185).

Britannica sözlüğünün yaptığı tanıma göre ise biyografik istihbarat; bir ulusun liderinin, önemli kişilerinin görüşleri, alışkanlıkları, özellikleri, sağlık durumu, geçmiş yaşatışı, meslek hayatı hakkında toplanan bilgilerdir. Bu istihbarat türü, yabancı ülkelere nasıl bakılacağı hakkında bilgi verir. Örneğin Fidel Castro iddia ettiği milliyetçiliği sayesinde ABD’de konuşma yapmasına izin verildi ancak daha sonra Castro’nun Sovyet tarzında bir komünist olduğu anlaşıldı (Britannica., 2019, s. 1).

1.1.3.3. Coğrafi İstihbarat

Coğrafi istihbaratta, jeofiziğe göre yenilenen bilgiler, nehirler, erozyon bölgeleri, içme suyu kaynakları, hava şartları, sahiller hakkında yeni bilgiler ve hidrografi, jeodezi, jeoloji alanında ortaya çıkan yeni gelişmeler takip konusudur (Kent, 2003, s. 26). Bununla birlikte coğrafi İstihbarat, arazi, iklim, doğal kaynaklar, ulaşım, sınırlar ve nüfus dağılımı gibi doğal özellikleri incelemekle elde edilen askeri coğrafi istihbarat, askeri operasyonları herhangi bir şekilde etkileyen tüm bu faktörlerin değerlendirilmesini içerir (Britannica, 2019, s. 1).

CIA’ya göre coğrafi istihbarat; belli bir bölgenin anlık ve güncel fotoğrafını kısa sürede çekmeye yarar. Bu fotoğraf içinde iklim, arazi, coğrafi yapı, bitki örtüsü, sınır hatları, iletişim ve ulaşım hatları, belli başlı ekonomik faaliyetleri görülür.

Coğrafi istihbarat on temel konu üzerinde odaklanmıştır;

- “Belirli alanların, kara veya denizin politik durumu”
- “İdari bölümler”
- “Seyahat koşulları”
- “Arazi kullanımı”
- “Son peyzaj değişikliklerinin nedenleri ve etkileri”
- "Az bilinen" ve "iyi bilinen" bölgelerin kalıpları”
- “Doğal kaynakların konumu”
- “Ulusal sınırlar ve sınır bölgeleri”
- “İletişimin konumsal yönleri”
- “Kentsel alanlar “

Coğrafi istihbarat savaş tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Hz. Musa'nın m.ö. 1490 yılında kenan topraklarına gönderdiği casuslara dağları, araziye, yaşayan insanlar güçlü mü zayıf mı, insanlar az mı çok mu, toprak yapısı, kele de mi çadır da mı yaşadıkları, hangi arazide yaşadıkları gibi bilgiler coğrafi istihbarat faaliyeti olmaktadır (Central Intelligence Agency, 2019, s. 1).

1.1.3.4. Ekonomik İstihbarat

Ekonomik istihbaratta, ekonomi politikalarını, iş dünyasını, tarım sektörünün, bankacılık ve finans sektörünün, dış ticareti etkileyen değişiklikler ve gelişmelerle birlikte tarımda meydana gelen ekim yöntemi değişiklikleri, tarım aletleri, gübreleme, tohum ıslahı gibi gelişmeleri takip etmek ana faaliyetleri arasındadır. Atomik gelişmelerden uranyum maddelerine kadar izlemek ve yeni ulaşım araçlarının gelişimini takip etmek de ekonomik istihbaratın faaliyetleri arasındadır (Kent, 2003, s. 27).

1.1.3.5. Bilimsel ve Teknolojik İstihbarat

Bilim-teknoloji istihbaratı, bilim ve teknik çalışmaların oluşturduğu çıktının bir ürünüdür. Bu istihbarat türü, dış politika için önemli olan, matematik, fizik, kimya, zooloji, coğrafya, astronomi, tıp, klinikler, telekomünikasyon alanlarında meydana gelen gelişmeleri yakından takip etmelidir (Kent, 2003, s. 29).

Savunma Bakanlığı Askeri ve İlişkili Terimler Sözlüğü Bilimsel ve teknik istihbaratı da şu şekilde tanımlamaktadır;

“Aşağıdakileri kapsayan yabancı bilimsel ve teknik bilgilerin toplanması, değerlendirilmesi, analizi ve yorumlanmasından elde edilen ürün: temel ve uygulamalı araştırmalardaki ve uygulamalı mühendislik tekniklerindeki yabancı gelişmeler ve tüm yabancı askeri sistemlerin, silahların, silah sistemlerinin ve malzemelerin bilimsel ve teknik özellikleri, yetenekleri ve sınırlamaları; bunlarla ilgili araştırma ve geliştirme ve üretimi için kullanılan üretim yöntemlerinden oluşmaktadır.” (Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 2013, s. 252).

Sınai, teknolojik ve bilimsel istihbarat ayrı birer istihbarat kavramı gibi görünse de temel olarak aynı etkiye sahip oldukları için birbirinden ayrı düşünülemezler. Bu nedenle bilim sınai ve teknolojik istihbarat bu başlık altında ayrı ayrı açıklanmıştır.

Basitçe tanımlamak gerekirse; bilimsel istihbarat, araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) aşamalarında yurtdışındaki yeni bilimsel fikirlerin ilerleyişini takip etmektir. Bu istihbarat çalışması sonrasında elde edilen teknik ve yöntemler üretimde kullanılmaya başladığında, ekonomik istihbaratın merkezi haline gelirler (Millikan, 1956, s. 5).

Teknoloji istihbaratı genellikle bilimsel ve teknik istihbarat olarak tanımlanır. Ancak, bilimsel gelişmeler genellikle açıkça yayınlanmasıyla birlikte nadir de olsa yüksek istihbaratın ilgi alanına girmektedir. Bilim ile ortaya bir şey koyduğunuzda bu bir teknoloji olur ve bu aşamadan sonra istihbaratın ilgisini çeker. Yani bilim, bir teknoloji olarak uygulama potansiyeline sahip olduğu sürece istihbarat konusuyla ilgilenmektedir (Clark, 2013, s. 379).

Bilimin ilerlemesiyle basit makineler döneminden nükleer döneme hızlı bir geçiş yapıldı. Bilimin bu derece ilerlemesi de yapılan bu icatların tekniği ve teknolojisinin bilinmesinin gerektirdi. Bu gereklilik ise hem askeri teknolojinin hem de sivil sanayi teknolojisinin korunması zorunluluğunu doğurdu. Soğuk Savaş'ın başladığı 1950li yıllarda Rusya'nın Amerika'dan nükleer teknolojiyi öğrenmeye çalışması teknolojik istihbarat faaliyetinin bir örneğidir. Benzer şekilde aynı yıllarda Amerika'ya giden alman mühendislerin de Amerika'nın sahip olduğu füze teknolojisini elde etmeye çalışması da teknolojik istihbarata bir örnektir (Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 2013, s. 175).

Bilimsel ve teknolojik istihbaratın temelinde nihai ürüne dönüşen teknolojik bilgi birikimi yatmaktadır. Bu teknoloji hem askeri hem de sivil teknoloji olabilir. Bu süreçte önemli olan şey o teknolojinin uzun ve parasal değer taşıyan bir sürecinin olmasıdır. Çünkü bu süreçte birçok yetişmiş mühendisin çok sayıda araştırma geliştirme yapmış olması ve son ürünü başarıyla ortaya koymuş olması gerekmektedir. Bu ve benzeri hedeflerde istihbaratın temel odak noktası bu ürünlerin nihai bilgisi olmaktadır.

Savunma sanayisi başta olmak üzere bilimsel ve teknolojik casusluk eskiden günümüze artarak gelmiştir. Hem ABD hem de Rusya hem kendi teknolojik sırlarını hem de korumakta hem de teknolojik istihbarat toplama konusunda yıllardır resmi organlarını kullanmaktadır (Department of Defense, 2013, s. 177).

Teknolojik istihbaratta düşmanın silah sistemlerini öğrenmek önemlidir. Bu süreçten sonra silah sistemini kullanma stratejisi de kendiliğinden gelişir ve o sisteme karşı önlemler de kolaylaşır (Clark, 2013, s. 40).

Bilimsel ve teknolojik istihbarat süreci içinde nitelikli Ar-Ge yatırımı barındırmaktadır. Teknolojik olarak öncü devletlere bakıldığında yaptıkları Ar-Ge harcamaları milli gelirleri içindeki payı diğer devletlerle karşılaştırıldıklarında oldukça önemli seviyelerdedir. Dünya genelinde 2 trilyon\$ olan Ar-Ge harcamasında ABD 460 milyon\$ ile birinci sırada yer alırken Çin 377 milyar\$ ile ikinci sırada, Avrupa ise 346 milyar\$ ile üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye de ise toplam Ar-Ge harcaması tutarı 7,5 milyar TL seviyesindedir.

Bilimsel ve teknolojik istihbarat sanayi üretimini ve teknik bilgiyi içerir ve bu istihbaratta mühendislik ağırlıklı iken bilimsel istihbarat laboratuvar ortamında üretilen ürün ve bilgiyi içermektedir. “tıp, genetik, biyoteknoloji, yeni tohum türleri, aşılar, zehirli gazlar, kimyasal bileşimler, yeni tip mikrop üretimim, panzehirler” gibi çeşitli laboratuvar ortamında üretilmeye müsait konularla ilgilenmektedir (Department of Defense, 2013, s. 178).

1.1.3.6. Siyasi İstihbarat

Siyasi istihbarat askeri istihbarat kadar eskiye dayanır ve önem derecesi olarak birbirine yakındır. Siyasi istihbarat ilgili ülkelerdeki iktidar partisinin bakış açısını, muhalefet partisinin kendisi hakkındaki düşüncelerini, devlet adamlarının görüşlerinin, halkın kendilerine karşı bakış açısını, ülkenin içinde olduğu ya da olmaya çalıştığı askeri ve siyasi oluşumlar, başka ülkelerle yaptıkları anlaşmalar bu istihbarat faaliyetinin konusunu oluşturur. Bununla birlikte yoğun bir ilişki içinde bulunan ve uzak ülkeler içindeki vatandaşların durumu, bu devletin kendi çıkarlarına karşı faaliyet yürütüp yürütmediği, söz konusu devlet içindeki yapıların size karşı giriştiği faaliyet olup olmadığı da siyasi istihbaratın hedefidir (Girgin, 2003, s. 156).

CIA’ya göre siyasi istihbarat ise iç politika, dış politika, yabancı hükümetlerin sosyal konulara bakış açısı olarak değerlendirmektedir (Central Intelligence Agency, 2019, s. 1).

1.1.3.7. Sosyal İstihbarat

Sosyal istihbarat ile siyasi istihbarat bazı durumlarda iç içe geçmiş ve ayrılması zor iki kavramdır. Bir ülkenin işsizlik durumu, etnik gruplar, dini gruplar, kamuoyu eğilimleri, ırkçılık gibi toplumu huzursuz eden ve gerilim yaratan konular sosyal istihbaratın konusudur. Sosyal istihbarat, ilgili olduğu konuların çeşitliliği nedeniyle en geniş alana sahip istihbarat dalıdır (Department of Defense, 2013, s. 174). Sosyal istihbarat bunlara ek olarak bir ülkenin sosyal sınıfları, değer yargıları, dini inançları, diğer sosyal özelliklerine ilişkin bilgiler, ulusal, ırksal veya sosyal grupların ülke üzerinde olan etkisini içerir (Britannica, 2019, s. 1).

Stratejik istihbaratın en önemli yanı, siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal alana katkısı ve ülke siyasetinin önünü görme noktasındaki çabalarıdır. Stratejik istihbaratta amaç ulusal çıkarların ve ulusal güvenliğin sağlanmasıdır. Bu doğrultuda, belli etkinliğe ve beceriye sahip kurum ve kişiler tarafından etkin ve verimli bir şekilde ulusal gücün kullanılması gerekmektedir (Yılmaz S. , 2007, s. 129).

1.2. Ekonomik İstihbarata Kavramsal Bakış

Ekonomik istihbarat hem bir dış istihbarat unsuru hem de stratejik istihbaratın bir unsurudur. Bu nedenle ekonomik istihbaratı değerlendirirken dışarıya dönük bir istihbarat faaliyeti olduğunu ve devletin stratejik eylem planları içinde yer alacağını göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Günümüzde de birçok istihbarat örgütü ekonomik istihbaratın önemini kavrayarak sadece bu hususu kapsayan strateji belgelerini kamuoyuna açıklamaktadır.

1.2.1. Ekonomik İstihbarat

Ekonomik istihbarat başlangıçta Amerikan ve İngilizlerin büyük işletmelerinin rekabet için gerekli stratejileri oluşturmak için resmîyete dökülen teknikler iken diğer yandan devletler tarafından uygulanan ve ulusal politika olarak benimsenen bir kavram olarak tanımlanmıştır (Clerc, 1997, s. 305).

Ekonomik istihbarat bir stratejik istihbarat unsuru olduğu için dış istihbarat faaliyetidir. Bu nedenle ekonomik istihbarata bakarken yabancı ülkelere ve kendi ülkesinde faaliyet gösteren yabancı sermayeli, yabancı ortaklı firmalar hedef kitle konumunda olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

İngiliz istihbarat servisleri de benzer şekilde ekonomik istihbaratı dış istihbarat unsuru olarak görmektedir. İngiltere'nin MI6 olarak da bilinen Gizli İstihbarat Servisi'nde (SIC) görevi de dış istihbarat toplamaktır. Bu görevi yerine getirebilmek için yapmış olduğu faaliyetler; denizaşırı çalışmak, dış ilişkiler kurmak ve bunların yanında İngiltere'nin güvenliği için istihbarat toplamaktır. MI6 dış istihbarat toplarken İngiltere'nin ulusal güvenliğini, askeri durumunu ve ekonomisine yönelik risklerle beraber bu alanlarda ortaya çıkan fırsatları da göz önünde bulunduruyor. Gizli servis kısaca, faaliyette bulunduğu dış istihbarat ile İngilizlerin, İngiliz ekonomisinin ve İngiltere devletinin çıkarlarının korunması için istihbarat toplamaktadır (Secret Intelligence Service MI6, 2019).

Bir başka ekonomik istihbarat tanımı literatürde şu şekilde tanımlanmaktadır;

“Kısaca, ekonomik istihbarat, bir alanın veya politik birimin temel üretken kaynaklarını, kaynakları kontrol altına almak isteyenlerin hizmet etmelerini istedikleri amaç ve hedefleri ve bu kaynakların gerçekte ne şekilde ve etkin oldukları ile ilgili istihbarattır.” (Millikan, 1956, s. 3).

Ayrıca ekonomik istihbarat, kaynakların hizmet edeceği hedefler ve kaynakların kendi fiziksel envanterinde olduğu gibi birbirleriyle nasıl ilişkili oldukları ile de ilgili olmalıdır (Millikan, 1956, s. 4).

Federal Soruşturma Bürosu (FBI)'ın ABD özelinde tanımladığı ve genel olarak ekonomik istihbaratın yönünü çizen Ekonomik İstihbarat tanımı şu şekildedir;

“Ekonomik İstihbarat, yasadışı yoldan veya gizli olarak hassas ekonomik politika kararlarını etkilemek veya hassas finansal, ticari veya ekonomik politika bilgilerini, özel ekonomik bilgi veya kritik teknolojiler almak için tasarlanan, ABD hükümetine veya ABD şirketlerine, kuruluşlarına veya şahıslarına yönelik yabancı güç destekli veya koordine edilmiş istihbarat faaliyetleridir. Bu hırsızlık, açık ve gizli yöntemlerle, yabancı işletmelere araştırma ve geliştirme maliyetlerinin bir kısmını alarak hayati özel ekonomik bilgiler sağlayabilir ve önemli ekonomik kayıplara neden olabilir.” (Federal Bureau of Investigation, 2019).

Literatürdeki bir başka tanıma göre ekonomik istihbarat, *“Yabancı çıkarlarla doğrudan veya dolaylı olarak edinilmesi, toplayıcı kuruluşun ülkesinin ekonomisinin göreceli üretkenliğine veya rekabetçi pozisyonuna yardımcı olabilecek teknolojik veriler, finansal, ticari ve devlet bilgileri dâhil, politika veya ticari olarak ilgili ekonomik bilgiler.”* şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımla birlikte *“Amerika Birleşik Devletleri dışındakilerin maddi mallarını, hizmetlerini ve kaynaklarını nasıl*

geliştirdikleri, ürettiği veya yönettiği hakkında bilgi” olarak ekonomik istihbaratı tanımlar. Ayrıca ekonomik istihbarat politika belirleyen tüketicileri bilgilendirmek için sunulan nihai raporları veya analizleri üretmek için ham bilgi veya verilerin yorumlanmasını ve sunulmasını da kapsamaktadır (Zelikow, 1997, s. 164).

Ekonomik istihbaratı makro ve mikro ekonomik istihbarat olarak ikiye ayırmak gerekmektedir. Makroekonomik istihbaratı daha ziyade ülkenin refahını ve gelirini artıracak büyük ekonomi politikaları olarak görmek mümkündür. Makroekonomik istihbaratta, dost düşman fark etmeksizin ülkeler adına resmi ve gayri resmi olarak veri toplamak ve ülke ve ülke gruplarına yönelik politika geliştirmek te ayrıca örnek olarak verilebilir. Mikroekonomik istihbarat ise firma düzeyindeki, satış politikaları, müşteri bilgisi, borçlanma durumu, teknik imkânları, patent bilgileri gibi daha özelliikli alanlardan oluşmaktadır.

Ekonomik İstihbarat üçe ayrılır, makroekonomik, mikro ekonomik ve karşı ekonomik istihbarat. Makroekonomik istihbarat dünyadaki ekonomik gelişmelere ve faaliyetlere ilişkin istihbarat elde etmek, elde edilen bilgiler ile stratejik çıkarlarının ilerlemesini sağlamak için devlet adına gizli kurumların kullanılarak istihbarat toplanmasını ifade eder. Makroekonomik casusluk devletin iç ve dış ekonomi politikasını en uygun sonuçlarla yürütmesi için karar alıcılara yardımcı olur. Mikroekonomik istihbarat ise devletlerin gizli birimleri aracılığıyla bir devletin, bir şirkete (genellikle çok uluslu bir şirkete) yardımcı olmak için istihbarat toplanmasıdır. Mikroekonomik istihbarat sayesinde devlet ve özel sektör arasında uluslararası arenada rakipleri yenebilmek için işbirliği yapılmış olmaktadır (Loch, 1996, s. 147-148).

Ekonomik istihbaratın toplum hayatındaki yerine baktığımızda, bireylerin teker teker harcamaları ve harcama alışkanlıklarının toplamından satış, reklam, yatırım politikası belirlenir düzeye gelinmiştir. Bu durum şirketlerin insanlar üzerinden ne derece yakın bir ekonomik istihbarat faaliyeti yürüttüğünü göstermektedir (Aybar, 2017, s. 177). Bu yönüyle baktığımız da ise mikroekonomik istihbarat düzeyindeki ekonomik istihbarat günlük yaşamın bir parçası haline gelmekte ancak hedef kitle haline gelen insanlar tarafından herhangi bir durum fark edilmemektedir.

Ekonomik casusluğun üçüncü türü ise ekonomik karşı istihbarattır. Bir ülke vatandaşlarına veya şirketlerine casusluk eden yabancı istihbarat servislerinin

tanımlanması ve nötrleştirilmesi ve kendi ülkeleri içinde kullanım için bilgi ve teknolojinin çalınması şeklinde olarak tanımlamaktadır (Konstantopoulos, 2007, s. 5). Bilgi, ekonomik rekabetin hedefidir. En iyi ürünü en iyi fiyata üretmek tek başına yeterli değil, aynı zamanda stratejik bilginin korunması ve pazar rekabetinin bilinmesi gerekmektedir (Valeriu, 2013, s. 193).

Makroekonomik istihbarat, mikroekonomik istihbarattan daha fazla öneme sahiptir. Makroekonomik istihbaratta; uluslararası rekabet gücü, dünya kaynakları envanterlerinin, hava koşullarını değiştiren uzun vadeli tahminler, yeni teknolojilerin etkisi, küresel göç hareketleri, demografik dönüşümler, büyüyen çevresel problemler ve bunların etkileri gibi makro düzeyde öneme sahip alanlar mevcuttur (Whitaker, 1992, s. 127).

Makroekonomik İstihbarat ile ilgili başka bir bakış açısına göre, ulusal gayri safi yurtiçi hâsıla ürünleri ve yayımlanan kaynaklardan elde edilebilecek enflasyon rakamları veya bütçe tahsisleri gibi daha ayrıcalıklı bilgiler genellikle yasadışı yollardan elde edilen savunma ve ulusal araştırma ve geliştirme harcamaları gibi bilgileri içerir (Nasheri, 2005, s. 16).

Ekonomik istihbarat ayrımını makro ve mikro düzeyde, istihbarat toplama ise temel, orta, ulusal ve uluslararası seviye olarak üçe ayrılır. Temel seviyede firmalar kendileri ekonomik casusluk yapmaktadır. Orta seviye, finansal kuruluşlar ve enformasyon şirketleri tarafından yapılır ve sermaye hareketlerinin daha kolay hale gelmesi ve finansal bilgilerin daha kolay ulaşılması amaçlanır. Ulusal seviyede ise farklı yönetim ve ticaret ilişkileri arasındaki stratejik ilişki kurmak amaçtır. Uluslararası seviyede ise çokuluslu şirketler, uluslar üstü örgütlerin kurmuş olduğu ittifaklar ile küresel alanda rekabet edebilme ve küresel ekonomik bilgi toplamak amaçlanır (Potter, 1998, s. 24).

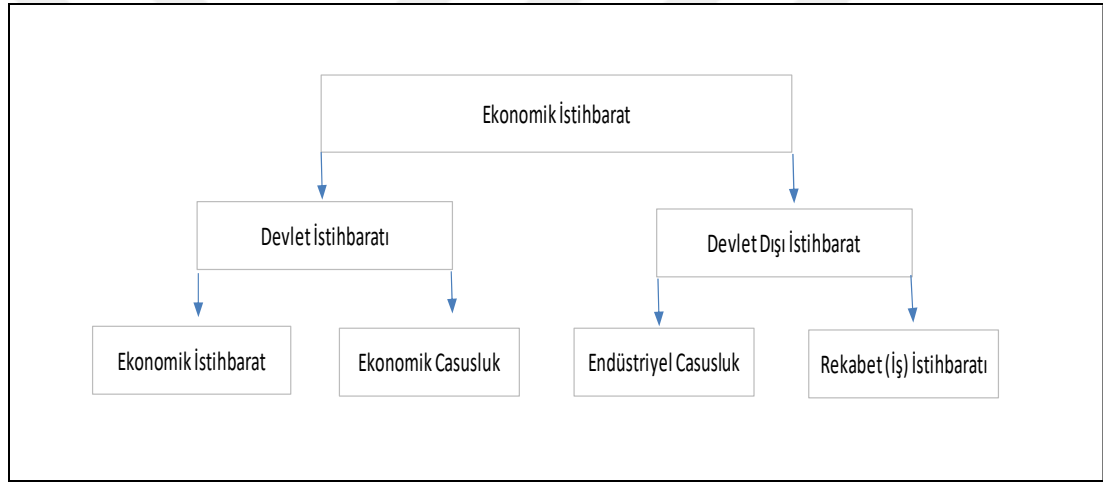
Soğuk Savaş'ın bitimiyle ulus devletler güvenlik algılarını yeni durumun şartlarına uyarlamaya çalışmaktaydı. Bunula beraber dış politikalarında özellikle güvenlik politikalarını yeni düzene uyarlamaya çalıştılar. İstihbarat servisleri yeni görev ve sorumluluk alanları belirlerken eskilere ek olarak makroekonomik casuslukta yeni görev alanları arasına girmiş oldu (Konstantopoulos, 2006, s. 5).

Levytskyi de bir ekonomik istihbarat ayrımına giderek devlet ve devlet dışı ekonomik istihbarat olarak iki temel ayrım oluşturmuştur. Bu ayrımda Levytskyi

ekonomik istihbarat ve ekonomik casusluk için devleti faaliyetin içinde görürken endüstriyel casusluk ve rekabet istihbaratında ise devletin olmayıp özellikle özel sektörün ve diğer aktörlerin faaliyet gösterdiğini belirtmiştir. Levytskyi destekler nitelikte olan Randall M.Fort da Ekonomik istihbarat gibi gizli ve zorlayıcı bir faaliyet resmi bir kurum aracılığıyla yapılırken aynı zamanda çok doğal bir süreç olduğunu belirtiyor (M.Fort, 1993, s. 23)

Ekonomik istihbaratın birçok tanımı yapılmakla beraber bu tanımların temeline bakıldığında devlet ve özel sektör olmak üzere iki ana ekonomi aktörü görülmektedir. Bu durum da ekonomik istihbaratı devlet istihbaratı ve devlet dışı istihbarat olarak ikiye ayırmanın Ekonomik İstihbaratın doğası gereği olmuştur.

Tablo 3: Ekonomik İstihbarat Dağılımı

Kaynak: (Levytskyi, 2001, s. 36).

Ekonomik istihbarat ekonomik güvenliğin sağlanmasına da katkı sağlar. Çünkü ekonomik istihbaratın üç ayrı fonksiyonu vardır; ekonomik analiz, savunma istihbaratı, karşı istihbarat. Ekonomik analiz hem özel sektör için hem de devlet için erişilebilirdir ve tüm ekonomiyi kapsayan verilerden oluşur (Levytskyi, 2001, s. 11). Ekonomik istihbarat bir ulusal güvenlik meselesidir, bu nedenle kişisel avantajlar elde etmek için toplanmaz (Levytskyi, 2001, s. 38). ABD Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve İstihbarat biriminden Harol Ford’a göre ekonomik istihbarat da diğer istihbarat türleri gibi geleneksel istihbaratın bir türüdür ve ekonomik politikalar da ekonomik istihbarata ihtiyaç duyar. Bu doğrultuda teknolojik ilerlemenin takibi ulusal güvenliği ilgilendiren önemli bir olaydır ve ulusal güvenliğı tehdit eden teknolojik gelişmeler de karşı istihbarat faaliyeti ile önlenmelidir (Levytskyi, 2001, s. 37).

Levytskyi ekonomik istihbaratı devlet ve devlet dışı olarak iki sınıfa ayırdıktan sonra alt kırılımda da istihbarat seviyesi ve istihbarat düzeyini incelemiştir. Burada ise istihbaratın ekonomik olarak makro ve ya mikro olduğu durumlarda ne derece yoğun faaliyet gösterildiğini özetlemiştir.

Tablo 4: İstihbarat Seviyeleri ve İstihbarat Düzeyi

Ekonomik İstihbarat Formu	İstihbarat Seviyesi / Ekonomi Düzeyi		
	Stratejik	Operasyonel	Taktik
Ekonomik İstihbarat	En yüksek / Makro	Yüksek / Makro	Düşük / Makro
Ekonomik Casusluk	Yüksek / Makro	En yüksek / Makro	En düşük / Makro
Endüstriyel Casusluk	En düşük / Makro	En yüksek / Makro	Yüksek / Mikro
Rekabet (İş) İstihbaratı	Orta / Makro	En yüksek / Makro	En yüksek / Makro, Mikro

Kaynak: (Levytskyi, 2001, s. 38).

Ekonomik casusluk yöntemi ülkeden ülkeye farklılaşsa da çoğunlukla bir ülkenin istihbarat teşkilatının teknolojik yetenekleri, elektronik gizli dinleme ve bilgisayar istihbarat toplanmasındaki ilerleme düzeyinde farklılaşırlar (Fraumann, 1997, s. 307).

Teknoloji elde etmenin ekonomik casusluk dışında bir başka yöntemi de teknoloji transferi ve teknoloji yayılımıdır. Her ne kadar ekonomik casusluk kadar gizli olmasa da ekonomik entegrasyon ve hızlı transfer yönüyle önem arz etmektedir ve teknolojik olarak gelişmiş ülkelerde hızla gerçekleşmektedir. Örneğin, ABD'de teknoloji yayılımı, işçi ve bilgi hareketliliğinin yüksek olması nedeni ile iyi bir performans göstererek çalışıyor ancak Japon işçilerin düşük hareketliliği ise teknoloji yayılımını yavaşlatıyor. Bu düşük hareketliliğe rağmen Japonlar yabancı teknolojiyi elde etme ve içselleştirme konusunda iyi çalışıyor (Clark, 2013, s. 392).

Ekonomik casusluk, yenilik yapmak için kullanılan teşviki ortadan kaldırabilir. Ekonomik büyüme faktörlerinden yenilik, zaman, para ve insan kaynağı için önemli yatırım gerekmektedir. Eğer şirketler endüstriyel casusluğa maruz kalıp önemli sırlarını çalıdırırsa, rekabet avantajlarını kaybeder ve kar edemezler. Bu durumda araştırma ve geliştirmeye yaptıkları yatırımları boşa çıkar, yenilikçilik yapma ve tüketicilere yeni ürünler veya hizmetler getirme motivasyonlarını kaybeder. Rakipler tarafından fikirlerin çalınması, kullanılması ve ticarileştirilmesi ihtimalinin yüksek olması durumunda, hiç kimse yeni fikirler üretmek istemez (Nasheri, 2005, s. 62).

Yerli olmayan bir proje ne kadar karmaşık bir şekilde kategorize edilirse edilsin proje bitiminde oluşan teknoloji açık bir hale gelir çünkü bilim adamları ve teknoloji uzmanları, genellikle mesleki itibar nedeniyle ortaya konan yeni ürünü yayınlamak isterler. Bu sayede yeni teknolojiler ve buluşlar açık kaynak istihbaratının hedefi haline gelmektedir (Clark, 2013, s. 380).

Ekonomik istihbarat ülkeler arasında ekonomik savaş halini almıştır. Ekonomik savaş askeri savaş gibi çok gürültülü ve yıkıcı olmasa bile belli sonuçlar açısından ses getiren ve yıkıma neden olan yanları da vardır. Kaynak olarak teknoloji, verimlilik, pazar, kar gibi faktörleri kullanarak işsizlik ve yoksulluk meydana getirir. Savaşın aktörleri ise şirketlerdir ve kamu yardımı olsun ya da olmasın bu işlemleri yürütürler. Bu savaşta hayatta kalmayı ve savaşın sonunu görmeyi sağlayan şey ise bilgidir. Uluslararası rekabet gücü de artık teknolojik performansla ölçülüyor, günümüzde basit bir kalite-fiyat ilişkisi de rekabeti ortaya koymaya yetmiyor (Valeriu, 2013, s. 187).

Ekonomik güç maksimize edilmeli ki ekonomik güvenlik sağlanmış olsun. Ekonomik güvenlik aynı zamanda dış ekonomik şoklara karşı dayanıklı olmayı ve devlete karşı uygulanacak olan yaptırımlar öncesinde devletin güvenliğini sağlamayı gerçekleştirir. Bu doğrultuda bakıldığında ekonomik güvenlik ulusal güvenlik anlamına gelmektedir.

Birbirine rakip olan her unsurun ana hedefi rakibini eylemlerini önceden bilmek ve her zaman bir adım önde olabilmektir. Bu nedenle bir ekonomi, rakip ekonominin araştırma, üretim ve satış açısından her aşamayı mümkün olduğu kadar önce öğrenmelidir. Rekabet üstünlüğünü sağlayabilmek için bilgiye ulaşması gerekmektedir ve bu bilgi savaş halinde kullanılan yöntemlere benzer yöntemlerle elde edilebilir. Bu durum ise bir ekonomik savaşın var olduğunu gösterir (Valeriu, 2013, s. 186).

Ekonomik istihbarat sonrasında yerli şirketler için yabancı rakiplere karşı bir avantaj oluşturmak hedefiyle istihbarat kullanmak diğer yerli firmalar için bir dezavantaj oluşturacaktır. Bu nedenle, ekonomik rekabeti her durumda kullanmak faydalı olmayabilir. Ekonomik rekabet durumunda kullanılan ekonomik istihbarat ulusal güvenliği doğrudan etkileyen alanlarda doğrudan kullanılmalı aksi ve keyfi durumlarda iç rekabeti ve piyasayı bozucu etkiler ortaya koyar.

Demokratik ÷lkelerde yaşayan insanlar gelirlerinin bir kısmını devlete vererek daha iyi bir yaşama sahip olmayı amaırlarlar. Bu durum da ekonominin daha iyi, daha üretken ve büyük olması için hükümetler üzerinde baskı yapar. Bu amaç doğrultusunda da hükümetler vatandaşlarının daha iyi bir hayat yaşayabilmesi için ekonomik büyümeyi sağlamaya çalışır.

Korunma derecelerine göre düşük bir insan sermayesi seviyesine sahip ÷lkelerde ekonomik casusluğun arttırılmasından fayda sağlayacaktır. Yetenekli işgücü kıt ise, büyüme hızı vasıfsız nüfusun boyutunda açıkça artar (Cozzi, 2001, s. 72). Ayrıca ekonomik casuslukta bir dereceye kadar casusluğa izin verilmesi fikir yayılımına yardımcı olduğu ve faydalı yeni ürünlerin geliştirilme hızını artırdığı için büyümeyi artırabilir (Cozzi, 2001, s. 73).

Bir ÷lke Ar-Ge faaliyetinde olan başka bir ÷lkenin işlemlerinden haberdar ise yeni silahlar operasyonel seviyeye gelmeden sınır koymanın mümkün olduğu durumlar da mevcuttur. Örneğın Soğuk Savaş yıllarında ABD ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliğı (SSCB) arasında imzalanan Anti Balistik Füze (ABM) anlaşmasının bir sonucu olarak ABD'nin elli ila yüz milyar dolar arasında tasarruf ettiğı düşün÷lmektedir (Hoeksema, 1978, s. 189).

Yapılan bir akademik araştırma neticesinde bir firmada Ar-Ge artar ise ekonomik casusluk azalır, bununla birlikte Ar-Ge faaliyetinin fazla olduğu firmalar için tersi bir etki olmakta: Ar-Ge azaldığı durumlarda bilgi alma artmaktadır. Sezgisel olarak, daha yüksek yerli Ar-Ge seviyelerinde, yerli ve yabancı firmalar arasında bir asimetri vardır (Konrad Grabiszewski ve Dylan Minor, 2019, s. 2).

Özel şirketler ekonomik istihbarat toplarken pazar araştırması, müşteri anketi, pazar verilerinin analizi ve satışlara tüketici tepkisi gibi saiklerle istihbarat toplar. Bu şirketler genelde yasal, açık kaynaklı bilgi toplama araçları ile sınırlıdır (Walker, 2011, s. 9). Bununla birlikte tüm ekonomik faaliyet kollarında rekabetlerin ulusal güvenlik için önemli olmadığı da ortadadır. Bir tek firmanın diğerk firmalara göre rekabet edebilirliğini arttırmak için istihbarat toplamak da ÷lkenin çıkarlarına zarar verir (Walker, 2011, s. 10). Ekonomik rakipler artmaya başladıkça ve ekonomik faaliyetler ile ulusal güvenlik arasında önemli bağlar oluşmaya başladıkça ÷lkeler kendi firmalarını desteklemek konusunda istihbarat kullanımına daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

Ekonomik istihbaratla bir ekonominin gelişimi birbirine bağlıdır. Bir ülkenin ekonomik istihbarat sistemi ulusal ekonomik sisteminin savunması için ana etkidir. Bu doğrultuda ekonomik istihbarat analistleri hükümetlere makroekonomik, finans, endüstriyel sektörlerin korunması konusunda seçimlerinde yardımcı olurlar. Küreselleşmeyle birlikte hem devletler hem de şirketler rekabet avantajı elde etmek isteyen ve bunu yaparken bilimsel ve teknolojik bilgi birikimlerine karşı yapılacak olan casusluğu da engellemek zorundadır (Bonucci, 2017, s. 3).

Ekonomik istihbarat devlet ile özel sektör arasında sıkı bir bağ olmadığı sürece verimli çalışmaz. Ekonomik istihbarat en iyi şekilde Japonya ve Almanya’da uygulanır. Bunun sebebi ise bu iki ülkede özel sektörün devlete bilgi sağlamasıdır (Bonucci, 2017, s. 5). Birçok ülke küresel ve ekonomik trendleri takip edebilmek ve politika yapıcılara yardımcı olabilmek için teknolojik gelişmeyi ekonomik istihbarat sayesinde sağlıyor. Devletler giderek artan oranda belli sektörler ve belli firmalar düzeyinde istihbarat toplamaya yöneliyor. Bu yolla da ekonomik casusluk, ekonomik bilginin açık halde elde edilmesi ve devletlerin firmalarını rekabet edebilir seviyeye getirmesi için popüler bir araç haline geldi (Schweizer, 1996, s. 9). Birçok devletin ekonomik istihbarat için bu derece kaynak aktarması bu alanın ne kadar karlı olduğunun da bir göstergesidir. Ancak ekonomik istihbarat, ticareti bozabilir ve bilim üstlerini aşındırabilir çünkü yatırımın getirisinin ve inovasyonun teşvikini yok eder (Schweizer, 1996, s. 12).

Ekonomik istihbaratın ekonomik güvenlik yoluyla ulusal güvenliğe ve ekonomik refaha yaptığı etki düşünüldüğünde ekonomik istihbaratın ülke çıkarları için doğruluğu piyasa serbestliğinden bağımsız olarak zorunluluk arz etmektedir. Örnek vermek gerekirse serbest piyasa mekanizması müdahaleyi kabul etmez. Piyasa da faaliyet gösteren tüm roket firmaları eşit şartlarda rekabet etmektedir. Devletin ekonomik istihbarat yoluyla elde ettiği stratejik öneme sahip bilginin bu firmalar içinden herhangi birisine verilmesi piyasa işleyişine ters düşmektedir ancak ulusal menfaatler göz önüne alındığında ise mevcut durumun getirisinin piyasa bozukluğundan daha fazla olacağı düşünülmektedir.

Dünya piyasasında tekel durumunda olan ileri teknoloji X firması hem pazara hem üretime hâkim durumdadır. Piyasaya girmeye çalışan Y firması ise teknolojik yenilik seviyesine ulaşamaması, piyasaya giriş zorluğu, maliyet yüksekliği nedeniyle

dünya pazarına açılmamaktadır. Bu durumda piyasadaki tüm satışı X firması yapmaktadır. Ancak Y firmasının ekonomik istihbarat faaliyetleri sonucu X firmasının teknoloji ve üretim tekniklerini öğrenmesi sonrası maliyetleri düşürüp Pazar payı elde etmesi öngörülmektedir. Üretimi artırıp satış yapabilen Y firması da artık uluslararası pazardan pay almaya başlayacaktır. Y firması üretim yapıp satışa başlamasından sonra durum şu şekilde olacaktır:

Tablo 5: Ekonomik İstihbaratın Tekel Piyasaya Etkisi

	Piyasaya girerse Y firması	Piyasaya girmezse Y firması
Piyasaya girerse X firması	X:20, Y:0	X:20, Y:0
Piyasaya girmezse X firması	X:0, Y:20	X:0, Y:0

Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ekonomik istihbarat devlet ve özel girişimlerin gelişmesi için ihtiyaç duyulan ve gerekli olan doğru seçimin yapılmasına yardımcı olan “bilgi döngüsü” nü incelerken küresel rekabet ortamının barındırdığı karmaşaya rağmen karar verme mekanizmasındaki beceriye de sahiptir (Bonucci, 2017, s. 2).

Ekonomik istihbarata olan ilginin temelinde yatan şey dünya genelinde sanayi politikasının var olan önemidir. Bilgi, küresel ekonominin hayati bir varlığıdır ve ulusal ve uluslararası düzeyde korunma sağlanmadığı takdirde ekonomik casusluğa karşı dirençsiz durumda olacaktır (Nasheri, 2005, s. 170). ABD resmi kanalları da aynı görüştedir ve ekonomik istihbaratı ulusal güvenlik meselesi olarak görmektedir. ABD’ye göre “Ekonomik casusluk, ulusun ekonomik refahının hayati ulusal çıkarlarına karşı bir ulusal güvenlik tehdididir.” (The White House, 1999, s. 3).

Ekonomik rakipler için en önemli ekonomik istihbarat desteği kaynağa erişim ve pazara erişim noktasında önem kazanmaktadır. Kritik altyapı ve teknolojiyle birlikte bu iki unsur ulusal güvenlik için giderek daha da hayati olmaya başladı (Walker, 2011, s. 11). Ancak kaynaklara erişim rekabeti her geçen gün artıyor. Petrol ve su gibi geleneksel olarak önemli olan kaynaklarla birlikte nadir toprak metalleri gibi karanlık materyaller de ekonomik rekabet edebilirliğin kilit bileşenleri haline gelmekte

ve ekonomik istihbaratın hedefi olmaktadır. Bu materyallerin tamamı ve bunlara erişim de ekonomik güvenlik tehdidini oluşturmaktadır (Walker, 2011, s. 12).

Finansal piyasalara bakıldığında ise finansal şirketler tarafından yapılan kurumsal casusluk sayesinde finansal piyasaların en güçlü ve varlıklı yatırımcılarının eline geçmesi halinde söz konusu kişilerin çok büyük finansal kazançlar elde etmesine sebep olur. Bu durum piyasa ekonomisine zarar vermekte ve piyasa katılımcılarının sistemin kendilerine karşı kullanıldığını düşündürür ancak piyasalar, küçük ve büyük olsun tüm aktörlerin güven duyduğu ortamlarda iyi çalışırlar (Javers, 2011, s. 59).

Amerika Ulusal Karşı İstihbarat ve Güvenlik Merkezi 2018 yılında hazırlamış olduğu raporda, yabancı ülkelerin Amerika ya yönelik ekonomik istihbarat faaliyetlerinin odak noktasını göstermiştir. Bu açıklama her ne kadar kendi ülkeleri özelinde maruz kaldıkları noktaları belirtse de Amerika'nın öncü teknolojisi göz önüne alındığında hem ekonomik olarak hem de ekonomik istihbarat alanında geri kalmış devletlere odaklanılması gereken ekonomik alanları göstermektedir.

Tablo 6: Amerika'nın Hedef Alındığı Ekonomik İstihbarat Alanları

Endüstri	Öncelikli Sektörler/Teknolojiler
Enerji/Alternatif enerji	*Gelişmiş basınçlı su reaktörü ve yüksek sıcaklıkta gaz soğutmalı nükleer güç santrali *Hidrolik kırılma dâhil petrol, gaz ve kömürlümetan gelişimi *Akıllı şebekeler *Güneş enerjisi teknolojisi *Rüzgar tribünleri *Enerji verimli endüstriler *Biyoyakıt
Biyoteknoloji	*Gelişmiş tıbbi cihazlar *Genetiği değiştirilmiş organizmalar *Biyo imalat ve kimyasal imalat *Enfeksiyöz hastalık tedavisi *Biyomalzemeler *Yeni aşılar ve ilaçlar *Biyofarmasötikler

Savunma teknolojisi	*Hayvancılık ve uzay sistemleri *Silahlanma *Deniz sistemleri *Radar *Optik
Çevresel koruma	*Piller *Enerji tasarruflu cihazlar *Yeşil yapı malzemeleri *Hibrit ve elektrikli arabalar *Atık yönetimi *Su/hava kirliliği kontrolü
İleri teknoloji üretim	*3D baskı *Sayısal olarak kontrol edilen üst seviye bilgisayar makineleri *İleri robotik *Yüksek performanslı kompozit malzemeler *uçak motorları *Yüksek performanslı sızdırmazlık malzemeleri *Havacılık bakımı ve hizmet sektörleri *Entegre devre üretim ekipmanı ve montaj teknolojisi *Sivil havacılık *Uzay altyapısı ve arama teknolojisi *Temel üretim ekipmanı *Sentetik kauçuk
Bilgi ve iletişim teknolojisi	*Yapay zekâ *Ağ ekipmanı *Büyük veri analizi *Yeni nesil geniş bant kablosuz iletişim ağları *Çekirdek elektronik endüstrisi *Kuantum hesaplama ve iletişim *İleri teknoloji bilgisayar çipleri *Nadir toprak malzemeleri *Nesnelerin interneti

Kaynak: (Foreign Economic Espionage in Cyberspace, National Counterintelligence And Security Center NCSC, 2018, s.11).

Ekonomik hırsızlığın bu derece artmasının birçok nedeni vardır;

- Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte askeri teknolojiyi koruma ve elde etmeye ayrılan birikimin ekonomi alanına yönlendirilmesi,
- Batı ülkelerinin ittifaklarının arasındaki anlaşmazlıkların önemsiz hale gelmesi,
- Maddi olmayan şeylerin maddi olanlardan daha fazla çalınır hale gelmesi,
- Çok fazla çalışanın eskiden olduğundan daha fazla bilgiye erişebilmesi,
- Çalışanların ticari sırları başka firmalara geçişi sırasında taşınması,
- Bilgisayar korsanlarının siber alanda çok fazla bilgiyi ele geçirebilmesi (Tucker, 1997, s. 1114).

Ekonomik casusluğun en önemli noktalarından birisi küresel ticaretin en değerli bileşeni olan fikri mülkiyet haklarını tehdit ediyor olmasıdır. En Yaygın haliyle patentler, markalar ve telif hakkı şeklinde olan bu yasal haklar, ortaya koymuş olduğu yeniliğin yanında mucidinin ahlaki ve ekonomik haklarını da korur. Fikri mülkiyetin bir parçası olan sınai mülkiyet ise icatlara ve endüstriyel tasarımlara karşı hukuki koruma sağlar (Nasheri, 2005, s. 10). FBI ise ticari sırrı şu şekilde tanımlamaktadır;

“Ticari sırlar, desenler, planlar, derlemeler, program cihazları, formüller, tasarımlar, prototipler, yöntemler, teknikler, işlemler, prosedürler, programlar veya kodlar dâhil olmak üzere finansal, ticari, bilimsel, teknik, ekonomik veya mühendislik bilgilerinin her türlü şekli ve türüdür. Maddi veya manevi olup olmadığı ve mal sahibinin korunması için makul önlemler almış olması halinde fiziksel, elektronik, grafiksel, fotografik veya yazılı olarak saklanması, bunlara uyulması veya bunlara ev sahipliği yapılması ve genel olarak halk tarafından bilinmemekten bağımsız bir ekonomik değeri olan şeylerdir.” (Investigation, Department of Justice Federal Bureau of, s. 2).

Amerikan Ekonomik İstihbarat Yasasına göre ticari sır; patentler, planlar, derlemeler, program araçları, formüller, tasarımlar, prototip yöntemleri, teknik dahil tüm mali, ticari, bilimsel, teknik, ekonomik ve ya mühendislik bilgilerini ifade eder (Spencer, 1998, s. 311).

Firmalara sağlanan ihracat sübvansiyonları söz konusu firmalar için casusluğun marjinal faydasına katkı sağlar ve en optimum casusluk seviyesini artırır. Bu nedenle casusluk ile ihracat sübvansiyonu tamamlayıcı birer politikadır. Casusluk

yerli firmaların marjinal maliyetini düşürdüğü ve küresel pazarda karını artırdığı sürece başarılı olmuş demektir (Merrill E. Whitney ve James D. Gaisford, 1996, s. 629).

İki farklı ve gizli teknolojiyle benzer ürün üreten iki firmanın karşılıklı olarak casusluk yaptığını varsayalım. X firması eğer başarılı olursa küresel Pazar payı Y firmasından X firmasına geçer, eğer Y firması başarılı olursa Pazar payı X firmasından Y firmasına geçer. Her ikisinin başarısızlığı durumunda pazar ekonomik casusluktan etkilenmez ancak her ikisi başarılı olursa eğer stratejik etki zıt yönlü çalışır ve bu durumda üretim maliyetleri devreye girer. Maliyetlerinde düşüş olan firma daha çok kazanç sağlayacağı bir ortam elde eder. Bu nedenle casusluğun beklenen getiri düzeyini en üst düzeyde sağlayacak yatırım alanının tespit edilmesi gerekmektedir (Merrill E. Whitney ve James D. Gaisford, 1996, s. 630).

Ekonomik istihbarat yapım süreci de tüm istihbarat yapım süreçlerinde olduğu gibi istihbarat çarkı şeklinde çalışmaktadır. Hem açık kaynaktan hem de insan kaynağı kullanılarak sürpriz etkiye sahip gizli bilgiler elde edilir. Elde edilen bilgiler işlenerek teknolojik, finansal gibi farklı kategorilerde sınıflandırılarak anlamlı bilgiler haline getirilir. Daha sonra işlenmiş bilgiler müşterilere dağıtılır ve vaktinde karar alınması, yeni ihtiyaçların ortaya çıkarılması, yeni stratejik planların kararının verilmesi aşamasına geçilir. Son olarak da bu aşamaya gelene kadar olan basamakların güvenliğinin sağlanmış olduğundan emin olunur (Clerc, 1997, s. 306).

Ekonomik istihbaratın temel kaynakları önem sırasına göre, açık kaynaklar, açık raporlama ve gizli raporlamadır. Açık kaynaklar, resmi istatistikler, gazete, radyo, ticari yayınlar, Uluslararası Para Fonu (IMF) ülke çalışmaları gibi kaynaklardır. Sınıflandırılmamış kaynaklar ise ekonomik analizin temelini oluşturur ve sınıflandırmanın yorumlanması ve genel görünüme uygunluğunun temelini oluşturur (Zelikow, 1997, s. 170). Verilerin birçoğu gazeteler, elektronik medya, kitaplar ve internet gibi açık kaynaklardan elde edilebilir. Sınırlandırılmış veriler arasında finansal bilgiler, üretim süreçleri, müşteri listeleri ve işletme dışındaki kişilerle paylaşılmayan diğer bilgiler bulunur. Ekonomik istihbarat çoğunlukla açık kaynaklara dayalı olduğu için özellikle internet üzerinden ulaşılabilen bilginin sayısal çokluğu göz önünde bulundurulduğunda hem meşru hem de vazgeçilmezdir. Hırsızlık, rüşvet veya zorlama yoluyla bilgi edinilmesini içeren faaliyetler yasa dışıdır ve ekonomik casusluk

olarak tanımlanır. İnternet, rekabetçi istihbarat toplanmasını oldukça kolay ve etkili hale getirmiştir (Nasheri, 2005, s. 74).

Gizli bilgiler, yabancı hükümetlerin bilgisi veya rızası olmadan elde edilen verilerdir. Uydulardan ele geçirilenler veya Amerika Birleşik Devletleri tarafından kullanılan yabancı bir ülke tarafından çalınan sırlardan oluşabilir. Bu tür bilgiler, hükümet ofislerinden akan günlük ekonomik istihbarat akışına çok nadiren katkıda bulunur ancak çok işe yarayan stratejik bilgiler sunması da olasıdır (Zelikow, 1997, s. 172).

Bazı ülkeler, casusluk yapmak için büyük kuruluşlar veya istihbarat ajansları ile birlikte çalışırken bazı devletler ise bireylerle çalışıyor. Casusluk faaliyeti yapılırken izlediği yöntemler arasında; fuarları incelemek, internet sitelerini incelemek, düzenleyici kurumlarla yapılan başvuruları incelemek, havayolu seyahatlerinde dinleme yapmak, fabrika üretim yerinin ve ofisleri fotoğraflamak, internet taraması ve veri madenciliği yapmak. Bunlarla birlikte dizüstü bilgisayarları çalmak, gözetleme ekipmanı kullanarak yakındaki bir yerden bilgisayar monitörlerine girmek, rakiplerin mahkeme duruşmalarına katılmak ve çöp imha makinelerinden çöp avı dalışı yapmak yöntemleri arasındadır (Nasheri, 2005, s. 8).

Potter, bilgiye erişimi dört ayrı kategoride tanımlayarak ekonomik istihbaratı yoğunluk alanına göre değerlendiriyor;

- Birincil ve ikincil ekonomik istihbarat (yeşil ve sarı alanlar), açık kaynaktan elde edilen istatistikler, veriler, düşünce kuruluşlarından, üniversite araştırma merkezlerinden, kütüphanelerden, medyadan, ticari derneklerden elde edilen bilgilerdir. İki seviye arasındaki temel fark kamusal alandan ekonomik bilginin elde edilme kolaylığıdır.
- Taktik ekonomik istihbarat (kırmızı alan), daha hassas ve ayrıcalıklı bilgi kaynağından beslenir. Müşteri anketleri, kişisel temaslar, uzman kişi sempozyumları yeşil ve sarı alana göre daha az açıklığa sahip bilgi kaynaklarıdır. Üretim, satış, personel, Ar-Ge raporları sınıflandırılır ve “gizli” bilgi olarak tutulur.
- Gizli ekonomik istihbarat (siyah alan), insan ya da teknik imkânlarla elde edilen gizli veya özel bilgilerin yasadışı elde edilmesidir (Potter, 1998, s. 25).

Tablo 7: Ekonomik İstihbarat Yoğunluk Alanı

Karakteristikler	Birincil	İkincil	Taktiksel	Gizli
Renk Kodu	Yeşil Alan	Sarı Alan	Kırmızı Alan	Siyah Alan
Erişim	Erişilebilirlik en üst düzeydedir; herkes gözlemleyebilir. Bilgi (basılı ya da elektronik olarak), uzman olmayanlar tarafından bile yürütülebilecek basit prosedürler sayesinde herkesçe ulaşılabilir. (örn. postayla, internet ya da	Ekonomik istihbaratın erişilebilirliği, miktarın kısıtlı olması, yüksek maliyetler ya da uzman bilgisine (örn. belirli veri tabanlarına erişim teknikleri gibi) ihtiyaç duyması gibi nedenlerle çok yağın değilse de yine de serbestçe erişilebilir ve kamuya açıktır. Bu tür bilgi genellikle basılı ya da elektronik	Ekonomik istihbarat, istenen bilgi elde edilmesi zor ve belli düzeyde gizlilik niteliğine sahip olduğunda “taktiksel” olarak adlandırılır. Elde edilmesi belli koşullar altında etik olmayacak, bu türden bir bilgi çoğunlukla özel araştırmalar neticesinde elde edilir (örn. Mülakat, sözlü iletişim, vb.). ayrıca müşteri anketleri (resmi ve gayri resmi), endüstri fuarları ve danışmanlar (örn. Kanada Kurumsal Veri tabanı) yoluyla da elde edilebilir.	“stratejik” yapıya sahip ekonomik istihbarat, erişimi karmaşık, zor ve hassa olan bilgiyle ilgilenir. Bu örneğin, rakiplerin geleceğe dair niyetlerini ya da kapasitelerinin içerir. Bu bilgi türü sıklıkla, bilgiyi bir ya daha fazla şirkete ya da devletlere temin etme amacını taşıyan idareciler, istihbarat servisleri ve profesyoneller (avukatlar, danışmalar, ajanlar) tarafından araştırılır. Bu tür bilgideki asıl zorluk, kıt bilginin gerek firma düzeyinde gerekse de devlet düzeyinde karşılaştırmalı üstünlüğe dönüştürülmesidir.

	diğer elektronik bültenlerle, faksla vb.) Yasal sistemlerdeki farklılıklar ve kapalı rejimler nedeniyle, bilgiye erişim düzeyi ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir.	yayınlanmış metin şeklinde olur. Buna bir örnek makroekonomik trendler hakkındaki bazı “Kanada İstatistik” yayınları (örn. Kanada ekonomik izleme bülteni) ya da abonelik usulüyle veya Kanada – Alman Ticaret Odası tarafından satılan sektörel çalışmalar (örn. Alman telekomünikasyon sektörü) olabilir.	Burada, birinci ve ikinci düzeylerde elde edilen ham veri, üst düzeyde analize tabi tutulur ve firmalar tarafından kendi endüstrilerinde ve yeni ürün geliştirme kabiliyetleri ve örgütsel yeniden yapılanmalarında kullanacağı strateji ve taktiklere dönüştürebilir (örn. Firmalar kendi yapısına ilişkin faaliyetler).	Bilginin kıtlığı ve buna bağlı olarak da çok değerli olması, kişilerin, firmaların ya da devletin daha rekabetçi olabilmek adına etik standartların ötesine geçmesinin ve yasa dışı yollara sapmasını teşvik edebiliyor. Bu çok kıt bilginin farklı kaynaklarının derlenmesi, “stratejik” bir ekonomik istihbarata yol açabilir. Bunun bir örneği, bir uçak filosunun elden geçirilmesi için multimilyon dolarlık bir sözleşmenin uluslararası ihalesi sırasında rakip firma veya devletin niyetinin bir firması veya devleti tarafından önceden elde edilen bilgi olabilir.
--	---	--	--	---

Yetkili/Yetkisiz	Yasaklanmayan her şeyin serbest varsayılması. Açık erişim.	Yasaklanmayan her şeyin serbest varsayılması. Açık erişim.	Yasaklanmayan her şeyin serbest varsayılması. Erişim koşullara bağlı (güvenlik personeli ya da etik kaygılar)	Yetki verilmediği sürece hiçbir şeye izin verilmez. Erişim yetkisi yalnızca belirlenmiş özel ya da kamu görevlilerine verilmiştir. Şayet erişim yetkisi yoksa bu gizlidir.
Tür	Açık bilgi	Açık bilgi (%90)	Kısmen açık ya da hassas bilgi	Müseccel/Erişimi engellenmiş bilgi
Yasalara Aykırılık Düzeyi	-	Entelektüel mülkiyete aykırılık ihtimali var.	Hukuki yoruma muhtaç. Ticari sır kurallarına aykırı.	Ceza ve ticaret kurallarına aykırı. Kamu idaresinin ve firmaların fiziki ya da elektronik olarak sızması.

Kaynak: (Potter, 1998, s. 26-28).

1.2.2. Ekonomik İstihbaratın Tarihsel Gelişimi

Tarih sahnesinde casusluk, düşmanların askeri bilgilerinin ele geçirilmesi için casuslar tarafından yapılan faaliyet olarak tanımlanmaktaydı. Fakat Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte, uluslararası ekonomik rekabetin artış göstermesiyle birlikte devletler ulusal güvenliklerini askeri güvenliğin yanında ekonomik güvenlikle ilişkilendirerek ekonomik istihbaratın casusluk yönünü yeniden tanımladılar (Fraumann, Economic espionage: Security missions redefined, 1997, s. 303).

Ekonomik casusluk çok eski bir uygulamadır. Ekonomik casusluğun en erken örneklerinden birisi 1500 yıldan daha önce olan ipeğin sırrının çalınmasıdır. İpekböceklerinin gizli bir yolla Çin dışına çıkartılarak ipeğin sırrı Hindistan'dan başlayarak dünyaya yayılmıştır (Nasheri, 2005, s. 18).

Coğrafi keşiflerin başlaması ve deniz aşırı seyahatlerin artmasıyla birlikte birbirlerinden uzak kıtalarda yaşayan devletlerin ticari ilişkileri gelişmeye başlamıştır. Bu da ekonomik casusluğun artmasını tetiklemiştir. Venedik, yeni teknolojilerin üretildiğini ancak kendilerinin buna sahip olmadığını fark etti. 1474 yılında Venedik bir yasa çıkartarak girişimci Venediklileri dünyayı dolaşmaya yönlendirdi. Yasaya göre eğer bir kişi Venedik dışından bir teknolojiyi ülkeye getirirse birkaç yıl boyunca sadece kendisi kullanabilecek başka kimse faydalanamayacaktı (Güldiken, 2006, s. 174).

I. Dünya savaşının çıkmasında İngiltere ile Almanya arasında olan ticaret ve pazar kavgası ve II. Dünya savaşında ise Almanya'nın doğusundaki tarım alanlarını almaya çalışması ve yeni ekonomik kaynak elde etmeye çalışmasının etkisi göz önüne alındığında ekonomik istihbaratın dünya siyasetindeki önemi de ortaya çıkmıştır (Department of Defense, 2013, s. 169).

Ekonomik casusluğun en ünlü örneklerinden birisi de 1980 de IBM'in ticari sırlarının çalınıp Japon bilgisayar üreticisi Hitachi'ye satılmasıdır. Daha sonraki ki süreçte FBI'in incelemeleri neticesinde Japon hükümetinin casusluğun içinde olduğu öğrenilmiştir (Nasheri, 2005, s. 19).

Soğuk Savaş döneminde istihbarat ve karşı istihbarat askeri ve politik istihbarat olarak çalışmaktaydı ancak Soğuk Savaş'ın ardından devletler, yabancı politika ve

programlarını, vatandaşların ekonomik standartlarını yükseltmek istihbarat toplamaya başladılar. Böylece ekonomik güç de askeri güç kadar önemli hale gelirken casusluk sektörü oluşmuştur (Güldiken, 2006, s. 175).

1.2.3. Ekonomik İstihbarat ile İlgili Kavramlar

Ekonomik İstihbarat ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Ancak bu kavramlar sistematik bir şekilde Ekonomik İstihbarat başlığının altında değerlendirilememiştir. Ekonomik İstihbarat ile ilgili kavramlar her ne kadar değişik kaynaklarda farklılaşıp birbirinden farklı algılansa da toplu olarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Çünkü ekonomik istihbaratın temelinde ekonomik çıktı sağlayacak bilgi bulunduğu için bu faaliyetin sonunda ortaya çıkan ürün bir ekonomik İstihbarat faaliyeti çıktısı olarak değerlendirilecektir.

Ekonomik İstihbaratın alt başlıkları olarak değerlendirilen kavramlar; Ekonomik Casusluk, Endüstriyel Casusluk, Rekabet (İş) İstihbaratı, Bilimsel ve Teknik İstihbarat, Ticari İstihbaratı, Teknolojik Casusluk ve Pazarlama İstihbaratıdır.

Ekonomik istihbarat, politika ya da ticarete uygun ekonomik bilgi, teknolojik veri, finansal kurumsal ve hükümet verisi, yabancı yatırımcının kazanç sağlayabileceği doğrudan ya da dolaylı şekilde ülkelerin organizasyonlarına rekabete dayalı ya da verimlilik sağlayan bilgidir (Potter, 1998, s. VII). Potter bu tanımla birlikte ilgiyi ticaret ve politika kullanım alanı olarak ikiye ayırarak ekonomik istihbaratı makro ve mikro olarak da ikiye ayırmaktadır. Politika düzeyinde olan ekonomik istihbarat makro düzeyde iken ticari düzeyde gerçekleştirilen ekonomik istihbarat ise mikro düzeyde kalmaktadır.

Ekonomik istihbarat sistemi her ülkede farklı şekillerde örgütlenir. Ekonomik istihbarat topluluğu devletin ekonomik istihbarat üreten ve tüketen tüm kurumlarını da ilgilendirir (Potter, 1998, s. 24).

CIA'nın tüketici el kitabına göre ekonomik istihbarat bir dış istihbarat oluşumdur ve Ekonomik istihbaratı hem makro hem mikro olarak aynı tanım içinde değerlendirir. Merkezi Haberalma Teşkilatı (CIA) el kitabına göre kısaca tanımladığı ekonomik istihbarat, *“malların, üretimi, tüketimi ve dağıtımı da dâhil olmak üzere dış ekonomik kaynaklar, faaliyetler ve politikalar hakkında ve uluslararası ekonomik*

sistemin hizmet, finansı vergilendirme, ticaret ve diğer yönlerinin ele alır.” şeklindedir (Office of Public Affairs Central Intelligence Agency, s. 43).

1.2.3.1 Ekonomik Casusluk

Ekonomik Casusluk ise Nasheri'ye göre tanımı kısaca başka bir ülke hakkında ekonomik veri toplamaktır. Daha da basite indirgediğinde özel bilgilerin doğrudan çalınması” anlamını yüklemektedir (Nasheri, 2005, s. 16).

Ekonomik Casusluk, Kanada Güvenlik İstihbarat Servisi'ne (CSIS) göre, “ekonomik bilgi için, özel bilgi veya teknoloji gibi ekonomik istihbaratın yetkisiz erişimini sağlamak üzere tasarlanan yabancı bir hükümetin dahil olduğu veya kolaylaştırdığı yasadışı, gizli, zorlayıcı veya aldatıcı faaliyettir.” (Nasheri, 2005, s. 17).

1.2.3.2. Endüstriyel Casusluk

Endüstriyel casusluk, özel sektör firmaları ya da firmaların belirlediği vekil kişiler tarafından ekonomik istihbarat elde etmek için yasadışı, gizli, zorlayıcı ya da aldatıcı araçların kullanımı ya da kolaylaştırılmasıdır. Buradaki temel ayırım devletlerin doğrudan endüstriyel casusluk faaliyetine müdahil olmamalarıdır (Snyder, 2018).

Endüstriyel casusluk bir ülkenin bilim ve teknoloji sektöründe uzun vadede bir aşındırıcı etki gösterir. Örneğin ilaç sanayisinde, yeni bir ilacı araştırmak, geliştirmek, test etmek ve piyasaya sürmek iki yüz milyon dolardan fazla zaman almaktadır ancak yabancı bir yatırımcı aynı ilacı hiçbir şey ödemedi ve maliyete katlanmadan casusluk yoluyla elde ederse, ürünü geliştiren firma rekabet avantajı kaybeder. Casus firma bilgiyi elde ederek ve herhangi birmaddi külfete katlanmadan araştırmanın tarafı olur (Schweizer, 1993, s. 25).

Ekonomik casusluk ile endüstriyel casusluk arasındaki en temel fark, Ekonomik casusluğun hükümetin bilgi toplama faaliyetlerini yapmasıdır. Endüstriyel casusluk için bir örnek vermek gerekirse, Güney Koreli bir firmanın Intel'in haberleşmesini dinlemesi olabilir. Ancak, Dinlemeyi yapan firmaya Güney Kore hükümeti dinleme ekipmanını temin ettiyse veya şirket hükümete ait olmuş olsaydı Güney Koreli şirketin yapmış olduğu faaliyet ekonomik casusluk olurdu (Tucker, 1997, s. 1113).

Uluslararası alanda endüstriyel casusluk faaliyetinin büyük bölümünü ticari işletmeler ve bireyler, gerçekleştirmektedir. Savunma sanayisinde, endüstriyel

casusluğun %58'i şirketler ve bireyler tarafından sağlanırken sadece %22'sinde devlet desteği görülmektedir geriye kalan % 20'si ise devlete ait ya da devlet tarafından işletilen kuruluşlar tarafından yapılmaktadır (Nasheri, 2005, s. 13). Ekonomik ve endüstriyel casusluğun toplayıcıları yönünden bakıldığında dünya uygulamaları ile tanımlamalar da birbirini desteklemektedir.

1.2.3.3. Rekabetçi İstihbarat

Rekabetçi istihbarat bazı yönleriyle ekonomik istihbaratla benzerlik göstermektedir. Rekabetçi istihbaratta olan firmalar ve istihbarat toplayıcıları yaptıkları faaliyetleri yasal yollarla yaptıklarını söylerler. Yayınlanmış kaynak incelemeleri, yapılan görüşmeler vb. yasal yöntemleri kullanırlar. Rekabetçi istihbarat, başka bir rakip firma hedef alınarak faaliyet gösterildiği için bir saldırı istihbaratıdır ve bir firmanın ticari sırları gibi mahrem bilgileri koruma gibi bir görevi yoktur. Rekabet istihbaratı için esas önemli olan şey modern olabilmesi için büyük bir bilgi desteğine ihtiyacı vardır (Levytskyi, 2001, s. 40). İş istihbaratında önemli olan nokta çokuluslu şirketlerin bilgilerinin elde edilmesi ve analiz edilmesidir (Konstantopoulos, 2006, s. 7).

Nasheri'ye göre Rekabetçi istihbarat, *“bir şirketin planlarını, kararlarını ve operasyonlarını etkileyebilecek bilgileri toplamak, analiz etmek ve yönetecek sistematik ve etik bir programdır”*. Bu araştırmayı topladıktan ve analiz ettikten sonra, bir rakibi ve çevresini, stratejilerini, yeteneklerini ve operasyonlarını ve uzun vadeli hedeflerini anlayabilmelisiniz (Nasheri, 2005, s. 73). Rekabetçi istihbarat firmaların karar alma ve stratejik hedeflere ulaşımında kullandıkları yöntemdir. Bu yolla rakip stratejilerinin izlemek, rakip firmaların hedeflerinin öğrenmek, rakiplerin güçlü ve zayıf yönlerinin öğrenmeye çalışırlar (Philippe, 1997, s. 307).

1.2.3.4. Ticari İstihbarat

Ticari İstihbarat, genellikle çok uluslu bir şirketten başka bir şirkete karşı bilgi toplanması ve analizi anlamına gelir. Bu şirketler gizli araçları kullanarak bilgi toplarlarsa, bu casusluk endüstriyel casusluk olur (Konstantopoulos, 2007, s. 4).

1.2.3.5. Teknolojik Casusluk

Teknolojik Casusluk, bir ülkenin başkasının teknolojik gelişim programları hakkında, genellikle elektronik, havacılık, savunma veya biyoteknoloji gibi kritik endüstrilere ait verileri toplamasıdır (Nasheri, 2005, s. 17). Ek olarak Teknolojik İstihbarat,

hükümetlerin devlet ve devletler dışı düşmanlarının yetenekleri hakkında elde ettiği bilgiler yer alır. Bu bilgide temel kaynak bir devletin araştırma, üretim ve mühendislik, silah sistemleri analizi, ulusal güvenliği tehdit eden teknik ve bilimsel unsurlar ve bunlara karşı alınan önlemlerdir (i-intelligence, 2019).

1.2.3.6. Pazarlama İstihbaratı

Pazarlama istihbaratının temeli pazar araştırmasıdır. Buradaki temel amaç kurumsal ürün ve hizmetleri en etkili olacak şekilde pazarlamaktır. Ürün dağıtımı, karşılaştırmalı fiyat analizi, potansiyel müşteri ihtiyaçları, rakip ürünler, endüstriyel rakip promosyonları da incelediği konular arasındadır (Philippe, 1997, s. 307). İstihbarat örgütleri teknolojiyle birlikte, endüstrilerin özel işletme bilgilerini; fiyatlandırma verileri, müşteri bilgileri, ürün geliştirme verileri, temel araştırmalar, satış rakamları ve pazarlama planları gibi birçok veriyi ileri teknolojiden daha sık hedeflemektedirler (Tucker, 1997, s. 1117).

1.2.3.7. Bilimsel ve Teknolojik İstihbarat

Bilimsel ve teknik istihbarat, kurumsal yapılar için önemli olan ilgili teknoloji kontrolü ve ilgili bilgi birikimidir. Gelişmekte olan ekonomiler teknolojik ilerlemeden kaynaklı olarak geri kalmışlıklarını gidermek için bilimsel ve teknik istihbaratı kullanırlar (Philippe, 1997, s. 308). Bilimsel casusluk, teknolojik casusluğa benzer bir istihbarat türüdür hatta bilimsel casusluğun çıktısı teknolojik casusluktur denebilir. Bilimsel casuslukta bilimsel laboratuvarlar, firmaların Ar-Ge birimleri hedeflenmektedir (Nasheri, 2005, s. 17).

1.2.3.8. Kamu Ekonomik İstihbaratı

Kamu ekonomik istihbaratı, hem Makroekonomik hem de mikroekonomik politikaların devlet gözüyle izlenmesidir. Bu tür istihbarat, teknolojik gözetimden endüstriyel casusluğa kadar uzanır (Bonucci, 2017, s. 5). Kamu ekonomik istihbarat kavramı her ne kadar ekonomik istihbarat kavramından ayrı bir şekilde tanımlansa da Ekonomik İstihbaratın faaliyet alanı ve toplayıcısına bakıldığında aynı olduğu görülmektedir. Bu istihbarat türünde olmayan tek unsur da özel sektörün varlığıdır.

1.2.4. Siber Güvenlik ve Ekonomik İstihbarat

İçinde yaşadığımız çağın önemli özelliklerinden birisi de bilgisayarların değişim hızı ve buna bağlı olarak da bilişim teknolojisinin hayatın her alanına erişebiliyor olmasıdır (Kissenger, 2016, s. 372). Bu nedenle ekonomik istihbarat ve sanayi casusluğu toplama, siber uzay alanında artış göstermektedir (Office Of The Director Of National Security, 2008, s. 1). Siber çağdan önce ülkelerin güçleri, beşeri yapısı, askeri yapısı, ekonomik durumu, coğrafi özellikleri gibi faktörlere bakılarak belirleniyordu ve bu dönemde savaş ve barışların başlangıcı ile bitişi net bir tarihe dayanmaktaydı. Ancak bu çağda bu sınırlar da ortadan kalkmış oldu (Kissenger, 2016, s. 375).

Ulusal Karşı istihbarat Ofisi tarafından Ekim 2011'de yayınlanan “Siber Alanda ABD Ekonomik Sırlarını Çalan Yabancı Casuslar” raporuna göre, ekonomik casusluk alanındaki zararının 2 milyar dolardan 400 milyar dolara çıktığı ve aynı raporda ABD’ye karşı dış ekonomik istihbarat toplama ve endüstriyel casusluğun ülkenin refahı ve güvenliğine yönelik ciddi ve büyüyen tehditler teşkil ettiğini açıklanmıştır. Bu nedenle devletler Ekonomik istihbarat ile daha fazla ilgilenmekte ve yerli şirketlerini yabancı şirketlerin ekonomik istihbaratından korumak için yasal adımlar atmaktadır. Örneğin, ABD, bu korumayı sağlamak için 2012 yılında Ticari Sırlar Hırsızlığı Yasası ve Yabancı ve Ekonomik Casusluk Cezasını Artırma Yasası çıkarmıştır (Konrad Grabiszewski ve Dylan Minor, 2019, s. 1).

Siber istihbarat tehdidi bir ulusal güvenlik tehdidi olmakla birlikte karşı istihbarat sorunudur. Devlet ve devlet dışı aktörler, ekonomik ve askeri avantaj sağlamak, istikrarsızlığa yol açmak, siber alandaki içerik üzerindeki kontrolü artırmak ve diğer stratejik hedeflere ulaşmak için siber operasyonları kullanırlar (National Counterintelligence and Security Center, 2017, s. 10). Bu gelişmeler neticesinde siber alan, ekonomik casusluk tehdidini de arttırdı ve istihbarat örgütleri bu tür araçların istihbarat toplamak için kullanımının geleneksel casusluk yöntemlerinden daha büyük bir tehdit olduğunu ortaya koydu (Office Of The Director Of National Security, 2008, s. 1). Ekonomi topluluğu karşı istihbarat çalışanları, ekonomi uzmanları ve siber uzay alanı uzmanları arasındaki işbirliği, bilgi toplama ve analizi geliştirmek için bir araya geliyorlar (Office Of The Director Of National Security, 2008, s. a1). Devletler ve devlet dışı aktörler de, ekonomik ve askeri avantaj sağlamak, siber uzay alanındaki

etkinliğini artırmak ve çeşitli stratejik hedeflere ulaşmak için dijital teknolojileri kullanıyorlar (Office of the Director of National Intelligence, 2013, s. 8).

Siber saldırılar sanal dünyadan gelse de sonuçları çok gerçektir. Siber dünya sayesinde bireyler, gruplar ve kuruluşlar Kanada topraklarına gelmek, ayak basmak zorunda kalmadan, küresel bilgi altyapısı sayesinde bilgisayar ağı işlemlerini kullanarak istenilen bilgiyi elde edebilirler. Teknolojinin gelişmesi ve daha karmaşık bir yapı haline gelmesi bilgisayar ağı işlemlerini tespit etme ve elde olan bilgileri bu ağdan koruma konusunda zorluklar da ortaya çıkıyor. Yabancı istihbarat servisleri interneti casusluk için kullanıyor, çünkü gizli, özel, hassas bilgileri bu yolla elde etmek diğer istihbarat toplama yöntemlerine göre çok daha düşük maliyetli ve daha düşük risk unsuru barındırmakta (Canadian Security and Intelligence Service, 2012, s. 26).

Ticari sır casusluğunun artış göstermesinin birçok nedeni olabilir ancak bu derece büyük artışın en önemli nedeni dünyanın bilgisayarı kullanmaya başlamasıdır. Kamusal alanda bilgisayar kullanımı ve bilgisayarlara erişimin artması, hem hassas bilgileri kopyalamak hem de gizli alanlara girmek isteyenlerin erişimini kolaylaştırdı. Çalınan bu bilgiler bir ülkenin uluslararası pazarda rekabet etmesini engelleyebilir ve bu durum ekonomisine yansarak ulusal güvenliğini zayıflatabilir (Nasheri, 2005, s. 9).

Küresel piyasalar için ticari sır koruma git gide daha büyük sorun haline gelmektedir. Fikri mülkiyetin korunması, son yıllarda giderek daha fazla görünür bir sorumluluk haline geldi. İnternet, bilginin yüksek hızlarda bilgi aktarımına izin vermesiyle birlikte birçok ülke için hem sorumluluk hem de sorun haline gelmiş durumdadır (Nasheri, 2005, s. 50).

Politika yapıcılarının ulusal güvenliği desteklemeleri, sınırları gittikçe genişleyen çokuluslu şirketler ve konsorsiyumlarla birlikte daha da zor hale geldi (Potter, 1998, s. 3). Küreselleşen ekonomilerde finansal bilgiler dakikalar içinde dünyaya yayılabilir ve bilişim teknolojisindeki ilerleme sayesinde bilgi ve teknolojinin korunması zorlaştı (Potter, 1998, s. 1). Yapay zekâ ve nesnelerin interneti gibi yeni nesil teknolojiler siber alanda güvenliği hazırlıksız yakaladı. Bu ise ciddi ekonomik casusluğa kapı araladı. Bulut teknolojisi ve nesnelerin interneti “akıllı evler” ve “akıllı şehirler” e kadar her alan daha iyi hale gelebilmek için daha geniş bir yapıya doğru ilerledikçe siber tehdit tehlikesi de çok büyük boyutlara varmaktadır (National

Counterintelligence And Security Center, 2018 , s. 4). İnternet erişimine açık olan teknolojik cihaz sayısının günümüzde on milyarlarca olduğu ve 2020 yılına geldiğimizde ise elli milyar seviyelerine çıkacağı göz önüne alındığında ilerde insanlığı “Her Şeyin İnterneti” çağı beklemektedir (Kissenger, 2016, s. 373). Bu durumun ileride teknolojinin insan hayatının her yerine gireceğini ve bu yolla istihbarat örgütlerinin her alanda istihbarat toplamasının çok kolay hale geleceğini tespit ediliyor. Bu teknolojik düzeye gelindiğinde ise istihbarat örgütleri başta olmak üzere şirketler dahi çok geniş bir etki ve bilgiye erişim gücüne sahip olacak.

FBI çalışmasına göre, 173 ülkeden 100 tanesi ABD teknolojisini elde etmek için casusluk yapmaktadır. FBI’a göre bu ülkeler arasından en önde gelenleri şunlardır; Fransa, İsrail, Rusya, Çin, İran, Küba, Hollanda, Belçika, Almanya, Japonya, Kanada, Hindistan ve birçok İskandinav ülkesi. Casusluk için en çok hedeflenen bölgeler ise; Silikon Vadisi, Detroit, Kuzey Carolina, Dallas, Boston, Washington, DC ve birçok farmasötik ve biyoteknoloji şirketinin bulunduğu Pennsylvania-New Jersey bölgesi yer almaktadır (Nasheri, 2005, s. 8). Bu durum da gösteriyor ki ekonomik ve teknolojik olarak ileri düzeyde olan ülkeler ve bu ülkelerin teknolojik kümelenmeleri ABD’de olduğu gibi ekonomik casusluğa maruz kalmakta ve bu döngü sürekli olarak işlemektedir.

1.3. Soğuk Savaş’ın İstihbarata Etkisi ve Yeni Dünya Düzeni

Soğuk Savaş birçok yönden istihbaratın gelişimini ve dönüşümünü sağladı. Soğuk Savaş öncesi dönemde askeri, siyasi, coğrafi, sosyal istihbarat olarak faaliyette bulunan ve sınırlı kaynaklar vasıtasıyla elde edilen istihbarat bu dönemle birlikte hem tür olarak hem de toplandığı kaynak olarak artış gösterdi. Soğuk Savaş ile birlikte ekonomik ve askeri teknoloji alanında istihbarat faaliyetleri de yoğunluk kazanmaya başladı.

1.3.1. Soğuk Savaş Öncesi İstihbarat Faaliyetleri

Soğuk Savaş öncesi dönemde Ruslar yoğun istihbarat faaliyetlerini sürdürmekteydi. 1920’lerin ve 1930’ların sonlarında Rusların istihbarat hedeflerine bakıldığında, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerinin içinde etki ve otorite oluşturabilecek ajanları bünyesine katmak için oldukça büyük bir çaba gösterdiği görülmektedir (Gaddis, 1989, s. 195).

Soğuk savaş öncesinde Sovyet sanayi casusluğu, İngiltere, Almanya, Kanada, İtalya ve ABD gibi birçok ülkenin ticari ve askeri istihbarattan yararlandı. Sovyetler, İngilizlerin üretmiş oldukları silahların yanı sıra Alman havacılığına da büyük ilgi gösterdi ve 1920'lerde Berlin ile yapılan gizli anlaşmalardan havacılıkla ilgili pek çok şey öğrendi. Bu sayede uçak ve motor yapımıyla ilgili çok bilgiye ulaştı (Sibley, 1999, s. 98). Rusya, Soğuk Savaş öncesinde Amerika'nın özellikle askeri uygulamalara sahip olan endüstriyel planların da toplanmasına büyük çaba ve insan gücü harcadı (Sibley, 1999, s. 95).

I. Dünya Savaşında yoğun şekilde kullanılmış olan istihbarat II. Dünya Savaşı sonrasında da gelişmeye devam etti ve bu gelişim sonucunda CIA'nın kurulmasına neden oldu. CIA'nın siyasi, askeri, sosyal ve ekonomik hedefleri CIA'yı Genelkuruma bağlı olan Stratejik Hizmetler Ofisi (OSS)'den daha önemli noktaya getirdi (Bowers, 1984, s. 173).

II. Dünya Savaşı sırasında ekonomik istihbarat, ABD'nin Stratejik Hizmetler Ofisi Ajanları tarafından toplanmaktaydı ve ABD için büyük bir öneme sahipti. Casuslar sadece düşman askeri eğilimleri hakkında değil, aynı zamanda tungsten elementi ve elmas kaçakçılığı, üretim hakkında da bilgi edinme görevini üstlendiler. Ayrıca II. Dünya Savaşı sırasında yeni kurulan İktisat Savaş Kurulu, Japon ekonomisini inceleme ve kritik malların rolünü analiz etme görevini üstlendi (Konstantopoulos, 2007, s. 7).

Sovyetler Birliği, 1930-1940'larda Amerika'nın askeri-endüstriyel teknolojisiyle ilgilenmekteydi. Sovyetlerin ticari alımları askeri-endüstriyel teknoloji casusluğu için birçok fırsat sağladı. Binlerce Sovyet mühendisi, teknisyeni ve diğer uzmanları, 1930'larda Amerika'nın önde gelen endüstriyel tesislerinin çoğunda casusluk yapma fırsatı veren seyahatlerde aylar geçirdi (Sibley, 1999, s. 95).

1.3.2. Soğuk Savaş Dönemi İstihbarat Faaliyetleri

Soğuk Savaş döneminde istihbarat, hem batı bloğunun hem doğu bloğunun bağlı olduğu ana unsur olmuştur. Sovyet Rusya batının açık topluluğundan yaralanırken batı Rusya'nın "vahşi gizlilik" duvarına takıldı (Herman, 2011, s. 886).

Soğuk Savaş öncesinde de Sovyetler birliği batıya yönelik birçok casusluk faaliyeti yürütmüştür. Ağırlıklı olarak askeri, askeri-ekonomik faaliyetler olsa da ekonomik amaçla yapılan faaliyetler de olmuştur. Sovyetler döneminde birçok

ekonomik istihbarat operasyonu gerçekleşmiştir. 1920 sonrasında Sovyetler birliği casusluk faaliyetleriyle batı Avrupa ve ABD'den teknolojik bilgi elde etmeye çalıştı. Bu donede yabancı ülkelerin teknolojileri Sovyet istihbaratının ana hedefi haline gelmişti (Konstantopoulos, 2006, s. 9).

Küresel çapta istihbarat, Soğuk Savaş'ın başlamasından sonra savaşın merkezi etrafında örgütlendi. Kk ülkelerin hedeflerini önemli ölçüde şekillendiren bölgesel çatışmalar olmasına rağmen bu ülkeler iki süper gücün etrafında kümelendi. Bu süper gler, istihbarat paylaşımlı konusunda baskınlık ve tahakküm sistemi kurarak kk ortaklarına bu baskınlığı dayattı. Bu durum ise Sovyet Bloğunun kş sonrasında modern istihbarat tarihinde önemli bir olay olmasına neden oldu (Whitaker, 1992, s. 119).

Soğuk Savaş bir başka yönüyle, casusluk, karşı casusluk ve gizli eylemlerin gölge savaşıydı. Bu savaştaki ordular ise, iki bloğun istihbarat teşkilatı olan CIA ve KGB'ydi (Whitaker, 1992, s. 112). Soğuk Savaş askeri tehdit ve askeri rekabeti temel almıştı. Batının istihbaratı temelde doğunun askeri yetenekleri ve siyasi niyetleri üzerine uzmanlaşmıştı. En çok istihbarat, askeri makinalar, yıkıcı g ve askerlikle ilgili her şey olmuştur. 1950'lerden 1960'lara kadar ABD ve İngiltere istihbaratı Sovyetlerin füze yapımı ve envanterini takip etmeyi başardı ancak 60'larda Rusya'nın elinde ne derece balistik füze olduğu konusunda emin değillerdi. 60'lardan sonra Amerika'nın sahip olduğu uydu görüntüleriyle Rusya'nın sahip olduğu balistik füzeler istihbaratın bilgi dhiline girdi (Herman, 2011, s. 887). Soğuk Savaş, Batı ittifakı tarafından Sovyet tehdidine karşı geniş kapsamlı anlaşmasının düzenli bir şekilde istihbarat değişimleriyle desteklendiği bir donem olmuştur (Herman, 2003, s. 5).

Sovyetlerin topladığı istihbarata göre 1953 yılında ABD nükleer cephaneliğinde 1.000 adet savaş başlığı mevcut iken 1960 yılına gelindiğinde mevcut nükleer başlık sayısı 18.000'e çıkılmıştır (McMahon, 2013, s. 102). Bu durum gösterdi ki Sovyet Rusya ekonomik casusluğu hem askeri teknolojisi hem de i ekonomisini desteklemek için kullanmıştır. Uzun vadede Sovyet Rusya'nın ekonomik casusluk operasyonları Sovyetler Birliği ile batı arasındaki boşluğu kapatmayı başaramadı. Sovyetlerin İdeolojik gelgitleri buna engel oldu (Konstantopoulos, 2007, s. 14).

1980'lere gelindiğinde CIA Sovyetlerin savaş planlamasında kimyasal silah olup olmadığını araştırıyordu. Bu ve benzer durumlar gösteriyor ki, istihbaratın tehdit

değerlendirmesi daima silah yarışları üzerine olmuştur (Herman, 2011, s. 888). Batı için önemli olan şey Soğuk Savaş sırasındaki silahlanma yarışıydı ve aynı şey Sovyetler için de geçerliydi (Herman, 2011, s. 900).

ABD istihbarat bütçesinin yarısı soğuk savaş döneminde yapılan istihbarat toplama faaliyetleri için kullanıldı. Sovyetler Birliği ve müttefik devletlerinin kapalı hedefler olması nedeniyle ABD istihbaratının büyük ölçüde uzak teknik sistemlere başvurmasını gerektirdi (Lowenthal, 2009, s. 13).

Soğuk Savaş'ın en önemli özelliği onun bir istihbarat savaşı olmasıydı. Sovyetlerin gizlilik politikası, Batı'yı istihbarat bağımlısı haline getirdi ve bu durum Batı'nın açıklık politikasını umutsuz hale getirdi. Buna karşılık Sovyetler, casusluktan gelmeyen herhangi bir şeye inanmadığını beyan etmişti. Soğuk Savaş her iki blok arasında bu derece bir yarış olmadan düşünülemez (Herman , McDonald, & Mastny, Did intelligence matter in the Cold War?, 2006, s. 9). Sovyet silahlı kuvvetleri istihbaratın ana hedefiydi ve savunma politikaları da istihbaratın odak noktasıydı (Herman , McDonald, & Mastny, 2006, s. 25).

Sherman Kent, barış döneminde de istihbarat toplamayı önemli görmekte ve bu dönemde elde edilmeyen istihbarat bilgisinin sonuçları çok tehlikeli olabileceğini düşünmekte. Kent bu görüşünü Soğuk Savaş temeline dayandırmakta ve “...hiçbir istihbarat servisi bir dakika uyuklamaya cesaret edemez; dünyanın uysal binek hayvanları ertesi gün kanatlı atlara dönüşmezler onun yerine jet motorlu, nükleer silah taşıyan uçaklara dönüşürler.” sözleriyle açıklamaktadır. Çünkü Amerika istihbaratı Soğuk Savaş döneminin 50’li yıllarında Sovyetlerin çok sayıda yeni silah sistemi geliştirmesi ve bunu aynı hızla sürdürmesini öngörememiştir (Kent, 2003, s. XX).

Her ne kadar Soğuk Savaş dönemi silahlanma yarışı, güvenlik alanında askeri meseleleri göz önüne getirmiş olsa da ekonomi güvenliği siyasetçiler için “yüksek siyaset” alanını yükselten koşullar sundu. Soğuk Savaş'ın askeri-politik tehditleri, sadece askeri tehdit olarak değil aynı zamanda ekonomik zayıflık, siyasi huzursuzluk ve potansiyel komünist isyan için bir neden olarak da tanımlanıyordu (Rudolph, 2003, s. 7).

Soğuk Savaş istihbaratı, hem istihbarat hem de karşı istihbarat olarak askeri ve politik hedeflere odaklandı. Soğuk Savaş'ın bitmesiyle ülkeler, vatandaşlarının

ekonomik durumlarını iyileştirmek ve yükseltmek için iç ve dış politika ve programlarına odaklandılar. Ekonomik üstünlük, askeri üstünlük kadar önemli olmaya başladı ve istihbarat örgütleri bu durumla daha çok ilgilenmeye başladı (Nasheri, 2005, s. 19).

Dış ekonomik istihbarat problemi Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra önemli ölçüde artarak ilerledi (Spencer, 1998, s. 306). 1990'ların başından 2000'lere kadar, bilgi teknolojisinin hızla büyümesiyle birlikte korunmaya çalışılan bilgilerin çalınması ve başka kanallara aktarılması kolay hale geldi. Bu teknolojik devrimler sayesinde ekonomik casusluk gibi faaliyetler de ortaya çıkmaya başladı (Nasheri, 2005, s. 4).

Eski dünya düzeninde ki geleneksel istihbaratın yanında yeni dünya düzeninde ekonomik istihbarat ihtiyaç arttı ve bu sayede ekonomik istihbaratın sağladığı avantajla birlikte bir ülke rakip ülkeye göre rekabet avantajı elde etmek için gerekli olan stratejik seçimler kuramına sahip olmaya başladı (Bonucci, 2017, s. 1).

1.3.3. Soğuk Savaş ve Yeni Dünya Düzeni

II. Dünya Savaşı başlamadan önce Amerikalı vatandaşlar arasında komünizm kötü bir üne sahipti. Çoğu Amerikalı komünizmi tanımamasına rağmen onun kötü olduğunu düşünmekteydi. Bazıları Komünizmin dine ve özel mülke sahip olmalarına izin vermediğini biliyorlardı. Bazıları ise Sovyetler Birliği'nin antikapitalizmi Avrupa'ya, oradan da diğer tüm ülkelere yaymasından korkuyordu (Brennan, 2008, s. 20). II. Dünya Savaşının ardından eksen güçlerinin yıkılmasıyla birlikte bir totaliter devlet olan Sovyetler Birliği'nin istikrarlı ve kaçınılmaz bir şekilde hareket ettiği bir güç boşluğu ortaya çıktı (Finnegan, 1998, s. 101).

Soğuk Savaş, II. Dünya Savaşının bitmesiyle birlikte oluşan yeni güç yapısının oluşmasıyla ortaya çıktı. İki büyük belirleyici özelliği olan nükleer silahlar ve ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki rekabet neredeyse aynı anda ortaya çıktı. Bu iki devlet arasındaki rekabet, sadece II. Dünya Savaşının kazananı oldukları için değil aynı zamanda her ikisinin de birbirinin tersi olan ideolojilerin lider gücü oldukları için yoğun bir rekabet yaşandı (Buzan & Hansen, The Evolution Of International Security Studies, 2009, s. 69).

1945 öncesinde Amerika ile Sovyetler arasında dostluk olduğu söylenebilir. Hitler'in 1941 yılında Sovyetleri işgal etmesi sonrasında Amerika ile Sovyetler arasında yaklaşık dört yıl süren bir yakınlaşma olmuştur. Bu süre zarfında iki ülke

arasında 9 milyar\$ Ödünç Verme ve Kiralama yardımı olmuştur. Anacak savaş sonrası düzenlemeleri konusunda ikili arasında ciddi anlaşmazlıklar çıkmıştır ve 50 yıllık sürede de çözüldüğü söylenemez (Sander, 2017, s. 227).

Soğuk Savaş dönemi olarak adlandırılan 1945-1990 arasındaki 45 yıllık dönem, Sovyetlerin ve Amerika'nın küresel hâkimiyetlerini kurmak ve ideolojik olarak üstünlük sağlamak için yapmış oldukları mücadeleyi kapsayan dönemdir (McMahon, 2013, s. 141).

En basit anlatımla Soğuk Savaş, II. dünya Savaşından galip çıkan devletlerin ve bu devletlerin etrafında buluna küçük devletlerin anlaşmazlığının silah kullanılmadan ve çatışmaya dönmeden sürdürüldüğü tarih aralığıdır. Soğuk Savaş yıllarında diplomasi de rafa kaldırılmış durumdaydı. Her iki bloğun karşı blokta diplomati bulunmasına rağmen diplomasi bir araç olarak görülmemiş ve bloklar arası iletişim güç ilişkileriyle belirlenmekteydi (Sander, 2017, s. 224).

Soğuk Savaş'ın başlarında artan güvensizlik ortamının nedeni, eski müttefiklerin II. Dünya savaşından sonra ülkelerinin güvenliğini garanti altına almak için verdiği çabadan kaynaklanıyordu. Bu dönemde henüz ilişkiler koparılmamış olduğu için Soğuk Savaş'ın kesin bir başlangıç tarihinden söz etmek pek mümkün değildir (Gaddis, 2018, s. 33).

Amerika ile Sovyetler Rusya'nın arasındaki düşmanlı silahlı çatışma potansiyeli ile birlikte dünyayı daha tehlikeli bir yer haline getirdi (Brennan, 2008, s. 13). Tarih boyunca küresel rekabet silahlanma yarışı özelinde olmuştur ancak Soğuk Savaş döneminde bu yarış nükleer silahlanma yarışına dönüştü (McMahon, 2013, s. 104).

Soğuk Savaş dönemi Batı'da güven, yalnızca bir Sovyet saldırısını tespit etme değil, aynı zamanda askeri tehdidin derecesini de anlama durumuydu. Sovyetlerin yapmış olduğu harika olarak tabir edilen silahlar ve Sovyet aldatma oyunlarının Batı'ya olan korku etkisi 1970'lerde ve 1980'lerde hâlâ etkilerini sürdürüyordu (Herman, 2011, s. 814).

Soğuk Savaş'ta Amerika ile Sovyetler arasındaki güvensizliği ve gerginliği artıran bir başka neden de yıkım etkisi geliştirilmiş olan atom bombası varlığı olmuştur (Gaddis, 2018, s. 31). Bu dönemde meydana gelen nükleer silah çekişmesi neticesinde, Amerikalılar süper bomba olarak bilinen ve Japonya'ya atılan atom bombasından en

az bin kat daha fazla yıkıcı etkiye sahip hidrojen bombasını yapmayı başardılar (Gaddis, 2018, s. 40). Benzer şekilde Sovyetler başbakanı Kuruşçev, 1960'lara gelindiğinde Sovyetler birliğinin, sağlamış olduğu ekonomik ve teknolojik başarıyla yakın zamanda “sosis” üretir gibi füze üreteceğini düşünmekteydi (McMahon, 2013, s. 107).

Bu gelişmelere bakıldığında Soğuk Savaş döneminde üretim ve teknoloji askeri sanayi üzerinde yoğunlaşmış olduğu görülmektedir. Tehdidin askeri kaynaklı olması da bu durumun nedenlerinden en önemlisidir.

Soğuk Savaş bir hayali savaştı ve süper güçler birbirini yok etmek için nükleer soykırım tehdidi savurmasına rağmen ve siyasi, diplomatik ve ideolojik olarak birbirini yok etmeyi açıkça belirten Amerika ve Sovyet Rusya asla savaşta birbirleriyle karşılaşmadılar (Whitaker, 1992, s. 111).

Soğuk Savaş'ın devam ettiği ve nükleer silahların tehdit oluşturmaya başladığı süreçte güvenlik askeri güvenlik olarak konumlandırıldı. Ancak Soğuk Savaş ortamında bile, önemli ekonomik olaylar ve değişimler ortaya çıktı fakat askeri güvenliğe göre daha düşük seviyede kalmıştır (Rudolph, 2003, s. 5). Soğuk savaş döneminde toplanan istihbaratın politikaya girdi sağlayan istihbarat bilgisinin hem batı hem de doğu için askeri iktidar meselelerinde önemli oldu, ancak rakiplerin uzun vadeli niyetlerinde çok daha az önemli olmuştur (Herman, 2011, s. 817).

Soğuk Savaş'ın ortaya çıkarmış olduğu savunma harcamaları Amerika'da birçok ailenin ekonomik gelir seviyesi olarak orta sınıfa geçmesini sağlayarak ekonomik refahı yükseltti. Tüketici harcamalarının artmasıyla birlikte sürekli artan savunma bütçeleri, Amerikalı vatandaşların çoğu için artan gelirler sağladı (Brennan, 2008, s. 14).

Gaddis Soğuk Savaş'ı Yann Martel'in ünlü romanı “Life of Pi” (Pi'nin Hayatı)'na benzetiyor. Deniz kazasından kurtulan bir çocukla bir Bengal kaplanının Pasifik Okyanusu'nun ortasında bir teknede sürüklenirken geçirdiği süre boyunca yaşananlara benzetiyor. Bir yanda kaplan tarafından yenilmemek için kaplana balık tutan çocuk, diğer tarafta aç kalıp ölmek için çocuğun balık tutmasını bekleyen kaplan. İkili arasında ortak bir dil bulunmadığı için okyanusun ortasında hayatta kalma stratejilerinin bu şekilde belirlemek zorunda kaldılar, tıpkı Soğuk Savaş dönemi Amerika ve Sovyetler birliği gibi (Gaddis, 2018, s. 78).

İki kutup arasında yaşanan gerilimin bir nedeni de Liberalizm-Komünizm gerilimi oldu. Ancak bu gerilim her ne kadar ekonomik sistem temelli görünse de ekonomiden ziyade bu durum siyasi bir kimlik kazanmıştır. Bu nedenle Soğuk Savaş, ekonomik görünen ancak siyasi olan ve askeri amaçla süregelen bir süreç olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde, Amerika hükümetinin yapmış olduğu savunma sanayisi harcamalarındaki büyük artış, genel ekonomi, iş fırsatları ve nüfus hareketleri üzerinde ciddi etkiler yaptı. Soğuk Savaş'ın ilk yirmi yılında Amerika hükümetinin savunmaya ayırdığı bütçe payı 776 milyar\$ ile toplam bütçe içinde sadece doğrudan harcamalar ile %60'lık paya sahipti. Dolaylı olarak savunmaya giden bütçe harcamaları da hesaplandığında, savunma harcamalarının bütçe içindeki payı daha da artmaktadır. Bu sayede savunma odaklı sektörler Amerika'nın öncelikli sektörleri haline geldi ve araştırma ve geliştirme faaliyetleri bu noktalarda yoğunlaştı (McMahon, 2013, s. 159).

Yeni dünya düzeni olarak adlandırılan Soğuk Savaş sonrası dönem başka anlatımla kapitalizmin uluslararası hale gelmesi ve yeni bir yapılanma sürecini ifade eder. Küreselleşme yeni dünya düzeninin temel dinamiğidir. Küreselleşme ile kastedilen şey esasen yeni dünya düzenidir (Sapancalı, 2001, s. 115).

Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan yeni dünya düzeninde en önemli özelliği ideoloji kavramı önemini kaybetmiş, Doğu-Batı arasındaki askeri ve politik mücadele eski gerginliğinden geçmiş, uluslararası işbirliği ortaya çıkmıştır. Yeni dünya düzenine askeri-siyasi açıdan bakıldığında, küresel olarak ABD'nin hegemonyası devam etmektedir, bu durum ise yeni sistemde hiyerarşik bir yapı ortaya koymaktadır. Ekonomik-siyasi açıdan baktığımızda ise sistem askeri-siyasi duruma göre daha merkezîyetçidir. ABD ekonomik olarak büyük ve güçlü olmasıyla birlikte tek başına değildir. Amerika'yla birlikte küresel ekonomik arenada Avrupa Birliği ve Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü (APEC) gibi ya da bunlardan bağımsız hareket eden yeni ekonomik güç odakları bulunmaktadır (Güneş, 2009, s. 2).

Soğuk Savaş'ın bitiminden sonraki yıllarda ekonomik ve çevresel güvenlik anlayışı ortaya çıktı ve 1990'lı yıllarda toplumsal güvenlik, insan güvenliği, gıda güvenliği ile birleştirildi (Buzan & Hansen, The Evolution Of International Security Studies, 2009, s. 3).

Soğuk Savaş, savaş sonrası dönem için Amerikalıların ekonomik hayatında da benzer bir etkiye yol açtı. En basit şekilde, komünizme karşı yürütülen kampanyalar çok yüksek miktarda paralarla gerçekleştirilebildi. Bununla birlikte koruma politikası olarak icra edilen ve büyük bir orduyu silahlandırmak ve idare etmek, yabancı birliklerin eğitimini finanse etmek, dünyanın dört bir yanında gelişen ulusların gelişmesine yardım etmek ve silahlardan ilaçlardan uzay araştırmalarına kadar her konuda Ar-Ge'ye devam etmek için büyük harcamalar yapmak gerektiriyordu. Federal hükümet bu savunma harcamalarını karşılamak için güney ve güneybatı eyaletleri başta olmak üzere binlerce yeni sanayi kuruldu ve yeni iş imkânları ortaya çıkartıldı (Brennan, 2008, s. 22-23).

Berlin duvarının yıkılmasıyla birlikte hükümetler ve şirketler için dünyada radikal bir değişim meydana geldi. Soğuk Savaş'ın iki kutuplu düzeninin yıkılması yeni bir ekonomik ortam meydana getirdi (Clerc, 1997, s. 304). Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte ABD öncülüğünde kurulan yeni dünya düzeninde küreselleşmenin hızı ve kapsamı üç şekilde arttı. Küresel bir pazarın oluşması, yeni teknolojilerin, ürün tasarımlarının ve üretim tekniklerinin araştırılması ve geliştirilmesi için güçlü finansal teşvikler, inovasyona elverişli güçlü bir rekabet ortamı, ticaret yoğun devletlerin belirlediği açıklık, fikirlerin ve uzmanlığın geçişken olduğu bir ortam (Rudolph, 2003, s. 8).

1.4. Küreselleşme ve Ekonomik Güvenlik

Küreselleşmenin en önemli özelliği liberal ekonominin temel özelliklerini en açık haliyle ortaya koyması olmuştur. Açık piyasa ekonomisi ve sınırların ortadan kalmış olduğu bir ortam tüm üretimini kendisi yapamayan ülkeleri başka ülkelere bağımlı hale getirdi. Ticaret olarak başlayan bu süreç ilerleyen zamanlarda ekonomik casusluğa, bu yolla da ekonomik güvensizliğe zemin hazırladı.

Küreselleşmeyle birlikte ekonomik üretim en önemli faaliyet olurken ekonomik güvenlik temel güvenlik meselesi haline geldi. Üreten ekonomilerin tüketen ekonomilere karşı güvenlik algısı bu sebeplerden ötürü değişim göstermeye başladı.

1.4.1. Küreselleşmeye Kavramsal Bakış

Küreselleşme kavramı ilk olarak güvenlik çalışmalarıyla birlikte kullanıldı ancak daha sonrasında ülkelerin karşılıklı bağımlı hale gelmesi neticesinde bu kavramın ekonomik yönleri ele alınmaya başlandı (Yılmaz S. , 2007, s. 51). Küreselleşme, dünya üzerinde yaşayan milletlerin ekonomi, siyasi ve iletişim bakımından tek parça olması anlamına gelmektedir. Küreselleşmede sermaye ülke bazında hareketten küresel harekete geçiş göstermektedir (Yılmaz S. , 2007, s. 33).

Küreselleşme olgusu, ilk olarak 1990'lı yılların ortasından başlayarak tarihçilerin ve sosyal bilimcilerin ilgisini çekmeye başladı (Espen Ekberg ve Even Lange, 2014, s. 103). 1990 yılına gelindiğinde küreselleşmeyle beraber çokuluslu firmalar meydana gelen yeni dünya düzeni ile batıyı tek başına ekonomik ve siyasi güç yapmaya başlamışlardır (Yılmaz S. , 2007, s. 35).

Küreselleşme başlarda Amerika'nın politikası olmasına rağmen Avrupa ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerin çıkarlarıyla örtüşmesi neticesinde kalkınmış ülkeler projesi haline gelmiştir. Küreselleşme bir ekonomik liberalizm ve politik demokratiklik projesidir. Liberal ekonominin temel özelliklerinden mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı, sermayenin serbest dolaşımı, paranın serbest dolaşımı ve emeğin serbest dolaşımından ilk üçü özgür olsa da emeğin serbest dolaşımına ciddi sınırlamalar getirilmiştir (Ertuna, 2006, s. 37). Emeğin dolaşımının sınırlı seviyelerde kalması hem fakir ülkelerin küresel pazardan emeğin pay almasını sınırlandırmış hem de bu yolla ulusal ve uluslararası şirketlerin ticari sırlarının çalınmasının önüne geçilmiştir.

En geniş haliyle küreselleşme şu şekilde tanımlanmaya çalışılmıştır:

“Bugün gerçekleştirildiği şekliye küreselleşme uygulaması şu şekilde özetlenebilir: Marka, tasarım, patent ve telif hakları gibi fikir mülkiyet haklarına sahip olan küresel şirketler hammaddelerini en ucuza alabil-dikleri ülkelerden alıp, işçiliğin en ucuza olduğu ülkelerde üreterek, kendilerine en fazla karı bırakacak piyasalarda satabilmektedir. Bunu sağlamak için de gerekli ülkelerde serbestçe yatırım yapabilir, özel-eştirme ve diğer yollardan şirketler satın alabilir”. (Ertuna, 2006, s. 41).

Küreselleşmenin ana maddesi ekonomidir, çünkü küreselleşme gücünün ana kaynağı ekonomik yasalardır. Ekonomik küreselleşme, temelde ayrı ayrı ülke ekonomilerinin entegrasyonunu, yani yabancı ülkeler arasında mal, sermaye ve emek

gibi üretim faktörlerinin geçişinin çok kolay olması, ekonomik ilişkilerin iyileşmesi, ülkelerin etkileşimlerinin artması demektir (Kıvılcım, 2013, s. 224).

Ekonomik küreselleşme ise küreselleşmenin içinde gelişmiş ülkelerin lideri olduğu ve çokuluslu şirketler tarafından yönlendirilen endüstriyel yapıda dünya çapında bir uyumdur (Yongtu, 2000, s. 55).

Küreselleşmenin temel özelliği sınırları daha belirgin olmayan hale getirmesi ve dahası birleştirmesidir. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte birbirine uzak olan her yer etkileşim içine girdi. Bu durumun geldiği noktada iç ve dış egemenlik alanları da eskiye göre daralmış ve iç ve dış güvenlik eskisi kadar keskin bir ayrımı kaybetmiştir. Teknolojik ilerleme sayesinde her ne kadar ileri teknoloji ve daha ölümcül silahlar yapılmış olsa da kullanım alanları kısıtlanmıştır. Bunun sebebi ise hem her ülke hızlı bir şekilde aynı teknolojiye sahip olabiliyor hem de bu silahların kullanımını sınırlandıran örgütler ve imzalanmış anlaşmalar bulunmaktadır (Yılmaz O. , 2017, s. 26).

Küreselleşmede sınırlar ortadan kalktığı için devletler ve milletler arası ilişkiler küresel çapta bir ilişki ağı halinde görülmektedir. Teknolojik ilerlemeler, ekonomik ilerlemeler, ulusal politikalar gibi birçok etken sayesinde birbirlerine uzak olan milletler için coğrafyanın önemi azaldığı için etkileşim hızı daha da artmaktadır (Sapancalı, 2001, s. 119).

Küreselleşme II. Dünya Savaşı'ndan önce de var olan bir kavramdı ancak çok fazla büyük bir etki göstermemişti ancak II. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle büyümeye başladı. Bu büyüme başlangıcının temel nedeni üretimin dünya çapında yapılması ve üretimi yapan şirketlerin çokuluslu şirketler olmasıydı. Aynı dönemde ekonomi üzerinde ulus devlet ve uluslararası örgütlerin etkinliği kırıltılarak ekonomik bağımsızlık da sağlanmış oldu (Kartal, 2007, s. 262). Küreselleşme 1970'lerden sonra teknolojik birikimdeki artış ve üretimin ülke dışına açılmasıyla hızlı bir şekilde yükselmiştir. Bu gelişmelerle birlikte ülkeler de 1970'den sonra pazarın uluslararası alana yayılmasıyla birlikte ticareti serbestleştirmeye başladılar (Kıvılcım, 2013, s. 222). Ancak istihbarat hizmetleri bu süreç içinde hızlı bir şekilde küreselleşmedi. Çünkü politika yapımcılar ve istihbarat başkanları, küreselleşmenin istihbarat örgütleri ve güvenlik kuruluşları için oluşturacakları olası sonuçları üzerine düşünmekte başarısız oldular (Aldrich, 2009, s. 892).

Küreselleşmenin bugün gelmiş olduğu noktadaki en önemli bileşeni iletişim ve internettir. İletişimin en önemli basamağı olan internet dünyanın her tarafında ucuz ve ulaşılması kolay bir unsurdur (Kıvılcım, 2013, s. 223). Bu unsur ise küreselleşme hızını daha da artırmaktadır.

Türkiye'nin konumu göz önüne alındığında küreselleşmeden en çok etkilenen ülkeler arsında olduğu görülmektedir. Hem Asya ile Avrupa'yı bağlaması hem de Avrasya sınırında yer alması etkileşim içinde olduğu ülke gruplarının çeşitliliği sayesinde en hızlı küreselleşen ülkelerden birisi olmuştur. 1980li yıllardan sonra ekonomin dışa açılması da ticaret sayesinde küreselleşme hızını arttırmıştır.

Küreselleşme; uluslararası ilişkiler, uluslararası politik ekonomi, ekonomi, sosyoloji, tarih ve diğer pek çok alandan faydalanan bir olgudur. Güvenlik aktörleri, siyasal, askeri, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenliği içeren çok boyutlu bir yapıya sahiptir (Hughes, 2002, s. 422). Küreselleşmeyi daha farklı açıklamak gerekirse, *“sınırlandırılmış bölge kavramlarından uzakta ve ötesinde sosyal alanı giderek yeniden yapılandıran ve sosyal etkileşim üzerine uygulanan mevcut fiziksel ve insan sınırlarını aşan bir süreçtir.”* Küreselleşmeye ekonomik ve teknolojik açıdan bakmak gerekirse, ekonomik liberalleşmenin ve yeni teknolojilerin büyümesinin kolaylaştığı bir süreçtir (Hughes, 2002, s. 425).

Küreselleşmenin istihbarat üzerinde üç etki vardır. Birincisi, hedefler açısından, küreselleşme sayesinde devletler başarısız rakiplerini kolayca geçebileceği sınırsızlıklar ortaya çıktı ve küreselleşme gelişmiş ticaret seviyeleri ve son dönemlerde çok fazla yeni zenginlikler ortaya koydu (Aldrich, 2009, s. 890). Küreselleşmenin ikinci etkisi ise, istihbarat servislerinin daha eylem odaklı hale getirilmeye çalışılmasıdır. Ancak küreselleşmenin ekonomik boyutu iyi bir şekilde ilerlemekle birlikte istihbarata yardım etmesi gereken küresel yönetim motorları doğal bir süreç ile birlikte ortaya çıkmamış ve var oldukları biçimiyle çok zayıf oldukları kanıtlanmıştır (Aldrich, 2009, s. 891). Üçüncüsü ise küreselleşme ile etkili bir küresel durgunluk üretememiş olmasına rağmen, geniş bir küresel sivil toplum ve insan kampanyacı ağı oluşturmuştur. Bu da istihbaratın gizli olmaktan ayrılıp göz önünde yapıldığını sağlamaktadır (Aldrich, 2009, s. 892).

1.4.2. Ekonominin Küreselleşmesi

Küreselleşmenin en önemli unsuru ekonomik küreselleşmedir. Ekonominin küreselleşmesi neticesinde küresel ticaretin artması, ülkelerin birbirine bağımlı hale gelmesi, sermayenin küresel hareketliliği ve çokuluslu şirketlerin daha fazla öneli hale gelmesi sonrası ortaya bu özelliklere sahip ekonomik tablo çıkmaktadır (Sapancalı, 2001, s. 120).

Ekonomik küreselleşme süreci genel olarak; üretim, finans, bilim ve teknolojiyi içeren yeni bir uluslararası ilişkiler sistemi olarak açıklanmaktadır. Bundan ötürü ekonomik küreselleşmenin temelinde, üretimin küreselleşmesi yatmakta ve işletmeler, ekonomik büyümenin ve üretimin gelişmesinin ana unsurları olarak yer almaktadır. Bunlarla birlikte istihdam yaratma, bilim ve teknolojinin gelişmesi ve zenginlik kaynağı oluşturma merkezindedir. Küreselleşme'nin artmasıyla birlikte çok fazla çokuluslu şirket kuruldu ve bu şirketler dünyada mal ve hizmet üretimini ve dolaşımını sağlayarak dünyanın küreselleşmesi için ana güç haline geliyorlar (Yongtu, 2000, s. 54).

Küreselleşme, ekonomik güvenliği düşünme ve kavramsallaştırma biçimimizi de değiştiriyor. Ekonomik güvenlik, devletlerin refahı ile diğer devletlerin finansal istikrarı ve refahı arasında bir bağ oluşturduğunda iç mesele olmaktan öteye geçer (Tang, 2015, s. 49).

Ekonomik küreselleşmenin oluşmasının bazı sebepleri vardır. Soğuk Savaş'ın bitmesi ekonomik faktörlerin uluslararası ilişkiler içinde daha kritik ve önemli bir yere girmesini sağlamıştır ve kaynakların daha etkili kullanılması önemli stratejik hedef haline gelmiştir. Bununla birlikte ülkeler piyasa ekonomisine yönelik reformlar yapmaya başlamıştır (Yongtu, 2000, s. 57). Bununla birlikte Amerika Merkezi İstihbarat Direktörü George Tenet 2003 yılında; "küreselleşmenin - küresel ekonomi için net bir artı olsa da -" hükümetlerin yönetmesi için oldukça yıkıcı bir güç olduğunu belirtiyor (Aldrich, 2009, s. 894).

1.4.3. Küreselleşme Sonrası Ekonomi Güvenliği

Küreselleşme ve güvenlik arasındaki bağlantı Soğuk Savaş'ın bitimine denk gelen 1990'larda oluşmaya başladı. Küreselleşme bu dönemde ticaret, yatırım, göç gibi

meşru ekonomik değişim ile tanımlanarak küreselleşmenin politikaları serbestleştirildi (Kahler, 2004, s. 488).

Soğuk Savaş sonrasında güvenliğin ne olduğu konusunda ciddi tartışmalar yaşandı (Nesadurai, 2004, s. 460). Soğuk Savaş döneminde askeri gücün kullanımı ve tehdidi güvenlik çalışmalarının ana odağıydı ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra güvenlik algısı yeniden tanımlandı. Çevre, ekonomi, gibi askeri olmayan konular da güvenliğin içine girmiş oldu. İlk ekonomik güvenlik çalışmaları başlamasıyla birlikte ekonomik performans ile askeri harcama arasındaki bağlantılarla birlikte ekonomik kaynak kıtlığı ve devletlerarası çatışmaların arasındaki bağlantının ekonomik güvenliğin odak noktası olmuştur (Nesadurai, 2004, s. 462).

11 Eylül'den sonra dünya daha güvensiz hale geldi. Her ne kadar çeşitli alanlarda güvensizlik ortaya çıksa da başlıca şekilleri; küresel terörizm, büyük çaplı elektrik kesintileri, Orta Doğu'daki savaşlar, bilgisayar virüsleri, internet solucanları ve spamlar, keskin nişancı saldırıları, e-ticaret dolandırıcılığı, şarbon saldırıları, petrol grevleri ve uluslararası finansal istikrarsızlık gelmektedir (Brück, 2005, s. 375).

Literatürdeki güvenlik ekonomisi tanımına göre, “*ekonomideki güvensizliği etkileyen, önleyen, ele alan ve hafifleten faaliyetler*” olarak güvenlik ekonomisini tanımlamaktadır. Bu tanım kapsam olarak ekonominin yasal ve yasadışı alanlarında özel faaliyet ve kamu faaliyetlerini kapsamaktadır (Brück, 2005, s. 376).

Güvenlik algısı genişletilerek risk taşıyan politik bir değişikliğin önlenmesi şeklinde daha geniş anlamlandırılmaktadır. Gıda güvenliğinin tarımsal koruma için bir araç olarak görülmesi gibi hem iç piyasadan hem de dış pazarlardan yeterli gıda tedarik etmek sağlamaya ekonomik güvenlik olarak görülmektedir (Kahler, 2004, s. 492). Tehditler sadece askeri olmayabilir. Genel olarak, insan güvenliği, gıda güvenliği ve ekonomik güvenlik gibi toplumu ilgilendiren ve yaşam kalitesini etkileyen sosyal ve ekonomik düzenlemelerle bağlantılı tehditler de askeri tehditler kadar önemli görülür (University of Ottawa, 2009, s. 3).

Ekonomik güvensizliğin ilk etkisi özel sektörün güvenlik harcamalarındaki artış olarak ortaya çıktı. Bu güvenlik harcamaları, firmaların mevcut üretimi korumak olabileceği gibi firmaların ürünlerini geliştirmek isteği de olabilir (Brück, 2005, s. 378).

Ekonomik güvenlik mikro ve makroekonomik düzeyde ayrıştırılabilir. Bireyin güvenliği baz alınarak, güvenliğin referansı olarak kişi, insan güvenliği kavramı ile birleşerek, bireyler için bir gelir akışının güvenliği ve temel insan ihtiyaçları için baz alındığında mikro ekonomik güvenlik ortaya çıkmaktadır. Makroekonomik düzeyde ise, ekonomik büyüme ve toplum refahını artırmak için pazarın bütünlüğünün veya sağlamlığının korunmasına yöneliktir.

Ekonomik güvenlik, milletlerden ve milletlerin yaşadığı yerlerden bağımsız olarak tüm insanların ekonomik temellerini oluşturmak, refahlarını artırmak, sürdürmek ve geliştirmek yönündeki potansiyellerini tam olarak kullanmak için ekonomiyi teşvik etmek ve güçlendirmektir (Tang, 2015, s. 42).

Ekonomik güvenlik yoksulluğun başlamasıyla başlamadığı gibi yoksulluğun bitimiyle de bitmez ancak ekonomik güvenlik etki yollarıyla siyasi güvenliğı de risk altına sokmaktadır. Örneğın; kontrol altına alınmadığı takdirde düşük istihdam ile yüksek eğitilmiş grup arasında oluşacak kızgınlık yetkilileri ve hükümeti her kesime kazanç sağlayacak bir istihdam sağlamak için göreve zorlayarak siyasi güvenliğı tehlikeye sokabilir. Daha açıkça ifade etmek gerekirse, ekonomik güvensizlik ortamı, siyasi reform çağrıları için bir neden gösterilebilir (Tang, 2015, s. 43).

Küreselleşme ile birlikte dünya daha küçüldü ve ülkeler ve milletler birbirine bağılı hale geldi. Bu durumda hem ekonomik hem sosyal hem de askeri açıdan devletlerin güvenlik sistemlerinin dolaylı yollardan birbirine bağıladı.

Uluslararası güvenliğın beş unsuru vardır: 1) Askeri güvenlik, “devletlerin silahlı saldırı ve savunma kabiliyetlerinin iki aşamalı etkileşimi ve devletlerin birbirlerinin niyetlerini algılamaları” ile ilgilidir. 2) Ekonomik güvenlik “kabul edilebilir refah ve devlet gücü seviyelerini sürdürmek için gereken kaynaklara, finansmana ve pazarlara erişimdir”. 3) Politik güvenlik “devletlerin örgütsel istikrarı, hükümet sistemleri ve onlara meşruiyet veren ideolojilerdir.” 4) Toplumsal güvenlik, “evrimin kabul edilebilir koşulları altında, geleneksel dil, kültür ve hem dini hem de ulusal kimlik ve gelenek kalıplarının sürdürülebilirliğı” anlamına gelir. 5) Çevre güvenliğı, “diğer tüm insan girişimlerinin dayandığı temel destek sistemi olarak gezegenin yaşam alanı olan bölgesinin bakımı” ile ilgilidir (Buzan, Is International Security Possible, 1991, s. 35).

Soğuk Savaş sonrası dünyada ekonomik güvenlik ön plana çıkmış ve istihbarat teşkilatları ekonomik casusluğa dâhil olmak (ya da katılımlarını sürdürmek) için ikilemle karşı karşıya kalmıştır. Ekonomik politikasını planlamak ve uygulamak için, bir devletin bir yandan uluslararası ekonomik ve teknolojik çevre, diğer yandan da rakiplerinin stratejileri, politikaları ve yetenekleri hakkında istihbarat ihtiyacı vardır. Politika yapıcılara bu hayati bilgiyi sağlayarak istihbarat teşkilatları ekonomik güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Ekonomik casusluk, bir devletin ekonomik ve teknolojik temelini ve rekabet gücünü geliştirip korurken, politika yapıcılarının doğru kararlara en iyi sonuçla ulaşmalarına yardımcı olan bir istihbarat topluluğu aracıdır.

Soğuk Savaş sonrası Soğuk Barış olarak adlandırılan dönemde artan ekonomi önemi hükümetleri de ekonomik faaliyetlerin içinde olmaya yöneltti. Bu sayede normal kontrol mekanizmaları dışında birçok devlet, istihbarat ve karşı istihbarat faaliyetiyle ekonomi güvenliğini sağlamaya çalıştı (Levytskyi, 2001, s. 6).

Teknolojide meydana gelen hızlı yükseliş ekonomik istihbarata ve güvenliğe dört başlıkta katkı sağladı; gizlilik, güvenlik, mahremiyet ve küreselleşme. Ayrıca bilgisayar teknolojisi her türlü bilginin çalınmasını çok kolaylaştırdığı gibi aynı zamanda da ekonomik suçların birçoğunun siber versiyonu ortaya çıktı (Nasheri, 2005, s. 32). Artan ekonomik rekabet ile birlikte küresel ekonomik fırsatlar beraberinde ekonomik suçların artmasına sebep oldu, suçlardaki bu artış ise serbest piyasayı tehdit etme noktasına geldi. Bu durum da ekonomik güvenliği ulusal güvenliğin olmazsa olmazı haline getirdi (Şükrü İnan ve Yakup Doğan, 2018, s. 46). Ekonomik hedefler ulusal güvenlik için daha fazla önem arz ettiği için Ekonomik Casusluk daha önemli olmaya başladı. Bu yüzyılda ekonomik casusluk yeni dünya düzeninde ekonomik savaşının ön cephesi haline geldi. Küresel ekonomideki ticari sırların ve teknolojinin artması, ekonomik casusluk için fırsat ve yöntemleri artırdı (Nasheri, 2005, s. 55).

İnsanların etrafını tanımasıyla birlikte başlayan istihbarat süreci insanların devlet kurmasıyla daha modern bir hale geldi. Dünyanın gelişmesi ve büyümesiyle birlikte askeri temelli hale gelen istihbarat modern dönemde devletin tüm fonksiyonları için gerekli bir hal aldı. Soğuk Savaş sonrası dönemde askeri alandan ekonomik alana ağırlığını gösteren istihbarat ekonomik büyümenin taşıyıcılarından biri haline gelmeye başladı. Böylelikle ekonomik istihbarat faaliyeti önemli bir avantaj

halini alırken ekonomik güvenlik sorunu ortaya çıkmaya başladı. Teknolojinin ilerlemesi ve siber alanın insan hayatının her yerine girmesiyle birlikte güvenlik sorunu çok boyutlu bir hale geldi. İnsanların teknolojik olarak kullandığı her cihaz bir istihbarat toplama aracı, bir casusa dönmüş duruma geldi.

İKİNCİ BÖLÜM

EKONOMİK İSTİHBARAT ve ÜLKE UYGULAMALARI

2.1. Ülkelerin Ekonomik İstihbarat Sistemleri

Ekonominin gerek insan hayatında gerekse ülke güvenliğindeki değeri XIX. yüzyılla birlikte ciddi bir artış gösterdi. Sınır güvenliğinin tek başına yeterli olmadığını gören ülkeler hem sınır güvenliklerini sağlarken hem de ekonomik güvenliklerini tesis etmeye başladı. Ekonomik güvenliğin sağlanmaya çalışıldığı sistemlerde ekonomik istihbarat güvenliğin vazgeçilmez bir unsuru haline geldi. Bunun farkına varan devletler ise hem devlet yapısında hem de özel sektör içinde faaliyet gösteren ekonomik istihbarat sistemlerini geliştirdi. Bu sistem yardımıyla bir devlet ya da bir firma küresel pazarda söz sahibi olurken ülkesinin milli gelirinin de artışına destek vermeye başladı. Böylelikle ekonomik istihbaratın mikroekonomik düzeyden makroekonomik düzeye kadar varan etkisinin görülmesiyle birlikte ekonomik istihbarat sistemlerinin kurulması yaygınlaşmaya başladı.

2.1.1. Kanada Ekonomik İstihbarat Sistemi

Rusya ve Çin başta olmak üzere bazı yabancı devletler Kanada'daki gizli, ekonomik ve askeri bilgileri çalmaya devam etmektedir. Kanada'nın, havacılık, biyoteknoloji, iletişim, bilgi teknolojisi, nükleer enerji, petrol ve gaz ve çevre gibi bazı sektörlerdeki uzmanlığı ve ileri düzeydeki sanayi ve teknolojik yetenekleri Kanada'yı dış istihbarat servislerinin hedefi haline getiriyor (Canadian Security and Intelligence Service, 2012, s. 25).

Yabancı devletlerin desteklediği kuruluşlar ve teröristler, hem yurt içinde hem de yurt dışında, Kanada çıkarlarına karşı bilgisayar ağı işlemlerini kullanıyorlar. Bu saldırıların hedefleri içinde Kanada'nın ileri teknolojisi ve kritik altyapı çeşitliliği yer almaktadır. Fikri mülkiyet haklarını çalmakla birlikte devlet destekli siber istihbaratın hedeflerinden biri de kendi şirketleri lehine Kanadalı firmalara üstün gelecek ve rekabet avantajı sağlayacak bilgiler elde etmektir. Bu faaliyetler Kanadalı şirketleri ve Kanada Hükümeti'nin içinde bulunduğu yatırım veya satın alma müzakerelerine etki edebilir ve böylelikle iş, gelir ve pazar kaybına neden olabilir. Bu tehditlere karşı Kanada Güvenlik ve İstihbarat Servisi de devlet destekli siber-casusluk veya siber-

terörizm faaliyeti hakkında rapor vermek için özel bilgi toplama tekniklerine güveniyor (Government of Canada, 2019).

Özel sektör firmaları kendi çabalarıyla etkili güvenlik önlemleri aldılar fakat Kanada'nın sahip olduğu teknolojik liderlik, Çin, Hindistan ve Rus ekonomik casusluğu için önemli bir hedef haline geldi. Bu nedenle Federal hükümet, iyi eğitilmiş genç Kanadalılar ve kendi çabalarıyla başarılı güvenlik önlemleri alan özel sektör firmalarıyla birlikte istihbarat servislerinin yapmış olduğu siber istihbarat saldırılardan korunmak için daha fazla ilişki kuruyor (Ottawa, 2009, s. 20).

Kanada İstihbarat ve Güvenlik Servisi'ne (CSIS) göre ülkenin ekonomik gücü kendi firmalarının dünya pazarında serbest bir şekilde faaliyet gösterebilmesine bağlıdır. Bir ülkenin kendisini savunması kadar önemli olan diğer konu ise ekonomik gücünü arttırması ve bu gücü korumasıdır (Miman, 2007, s. 122).

Kanada ekonomik istihbarat sistemi içinde birçok sorun barındırmaktadır. Ulusal düzeyde ekonomik güvenlik stratejisinin olmaması, kamu ve özel sektör arasında ekonomik istihbaratın yetersiz dağıtılması, sahip olduğu çok kültürlü topluluklarının yetersizliği, savunma sanayisinde bulunan bilginin özel sektöre kanallanmasında yaşanan eksiklikler, ekonomik istihbarat sistemine yeterli düzeyde ve ajan seviyesinde katılımın azlığı, özel sektör tarafından yapılan ekonomik istihbarat çalışmalarında ağırlıklı olarak yabancı firmaların bulunması bu nedenler arasında gösterilebilir (Potter, 1998, s. 32).

olarak önemli sorunlardan birisi, ekonomik düzeyde bir ulusal güvenliğinin olmaması ve ekonomik istihbarat şemasının zayıf bir dağılım göstermesidir. Bunların yanında da özel sektörün ekonomik istihbarata yeterince önem vermemesi bir diğer ekonomik sorunlardandır (Levytskyi, 2001, s. 51).

Kanada ekonomik istihbaratının kamu ve özel sektör arasında güçlü bir entegrasyonunun bulunmaması ve sadece savunma odaklı strateji belirmesi nedeniyle bu sistemde birçok yönden eksiklikler göze çarpmaktadır.

2.1.2. Fransa Ekonomik İstihbarat Sistemi

Dünya ekonomik casusluğunda makroekonomik casusluk faaliyetinden en önemli aktörlerden birisi Fransa'dır. 1981 yılında Fransız gizli servisine Francois Mitterrand gelmesiyle köklü değişiklikler yaşandı. Ekonomik istihbarat Fransa müttefiki olan ABD'ye karşı bile acımasızca uygulanmaya başlandı zira müttefiklik askeri, ekonomik, teknolojik ve siyasi alanla sınırlıydı dolayısıyla ekonomik casusluk meşru görülüyordu (Konstantopoulos, 2006, s. 14).

Fransa'da devletin geçmişten günümüze kadar ekonomik ve teknik bilgi sağlayan geniş bir ağa sahip olması nedeniyle ekonomik istihbarat alanında zengin bir maziye sahiptir. 19. Yüzyılda bankalar ve şirketler uluslararası stratejileri desteklemek adına bilgi ağı tasarladılar. Ancak devletin rolü, büyük işletmelere rağmen bilgi eksikliği, özel bilgi pazarının zayıflığı nedeniyle Fransız ekonomik istihbarat sistemi atıl durumda kaldı. Daha sonra kurumsal düzeydeki gerçekleşme, ekonomik istihbarat bilgisi, çokuluslu şirketler, küçük ve orta ölçekli firmaların ileri teknolojik sektörlerdeki yenilikçi çalışmalarıyla meydana geldi (Clerc, 1997, s. 313).

Fransa Dünyadaki makroekonomik casusluk konusunda ana oyuncularından biri olmasıyla birlikte dünyadaki en agresif ekonomik istihbarat faaliyetinde bulunan ülkelerden birisidir. 1964 yılında Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT)'ın Cannes'te yaptığı toplantıda ABD dışişleri bakanının otel odasına bizzat Fransa başbakanının emriyle casusların sızması ve son bilgileri elde etmesi Fransa istihbaratının ne derece korkunç agresifliğe sahip olduğunu göstermektedir (Schweizer, 1996, s. 11).

1971'de 105 Sovyet casusunun sınır dışı eden Fransızlar, Sovyetlerin askeri teknoloji ve bilimsel bilgi için sistematik bir casusluk yaptığını belirtti (Bittman, 1985 , s. 26). Ek olarak 1969'da, ABD Başkanı Richard Nixon'ın Paris'teki ziyareti

sırasında, Fransız ajanları, ceketinin astarına bir mikrofon yerleştirerek Fransa hükümeti için büyük önemli olan Beyaz Saray yetkililerinin özel konuşmalarının içeriğini gizlice dinledi (Schweizer, 1993, s. 73).

1970 ve 1980'lerde Fransız istihbaratın başarılı çalışmaları neticesinde Paris ile Washington arasında diplomatik gerilim yaşandı. Fransız ajanlar, Fransa'da ABD'ye ait yan kuruluşlarına mühendis olarak sızmayı başardı. Hedefleri iki bilgisayar firmasıydı - IBM, Texas Instrument - ve Corning Glass adında bir cam üreticisi. Havacılık alanında faaliyet gösteren şirketler de Fransız istihbaratının hedefleri arasındaydı. V-22 kod adı verilen ve hibrit uçak-helikopterin üretilmesine çalışan Boeing ve Bell Helikopter Textron da hedefleri arasındaydı. Hatta Fransızlar F-117, B-2 gibi savaş uçaklarında kullanılan “gizli” teknolojinin araştırılması ve geliştirilmesi sayesinde üne kavuşan Fransız, Northrop'a da sızdı (Konstantopoulos, 2007, s. 31).

1981 yılından 1982 yılına kadar Fransız istihbarat direktörlüğü yapan Pierre Marion'a göre, Amerika Birleşik Devletleri'ne, özellikle de ekonomik nedenlerden dolayı casusluk yapmak standart bir pratiktir diyor ve bunu bir istihbarat teşkilatının normal bir eylemi olarak görüyor. Marion'a göre bir ülkeyle ittifak yapmak belli alanlarda olmaktadır ve bunun dışında kalan alanlar için casusluk faaliyetinden bulunmanın yanlış olmadığı normal bir şeydir. Marion bu görüşlerini şu sözleriyle pekiştiriyor: *“Soğuk Savaş sırasında bile, müttefik olduğunuz bir ülkeden ekonomik, teknolojik ve endüstriyel konularda istihbarat aldık ... Müttefik olma gerçeğiyle bağdaşmadığını düşünüyorum.”* (Schweizer, 1993, s. 99).

1990'ların ortalarında Başbakan Balladur ekonomik istihbaratta değişikliğe gitti. Fransa'nın ekonomik istihbarata dayalı ekonomik rekabetten karlı çıkamayacağını düşünen başbakan Japonya gibi açık kaynaklara yönelmeye karar verdi. 1996'ya gelindiğinde ekonomik istihbarat özel sektör için tavsiye niteliğinde kararlar verme seviyesine çekildi (Konstantopoulos, 2006, s. 14).

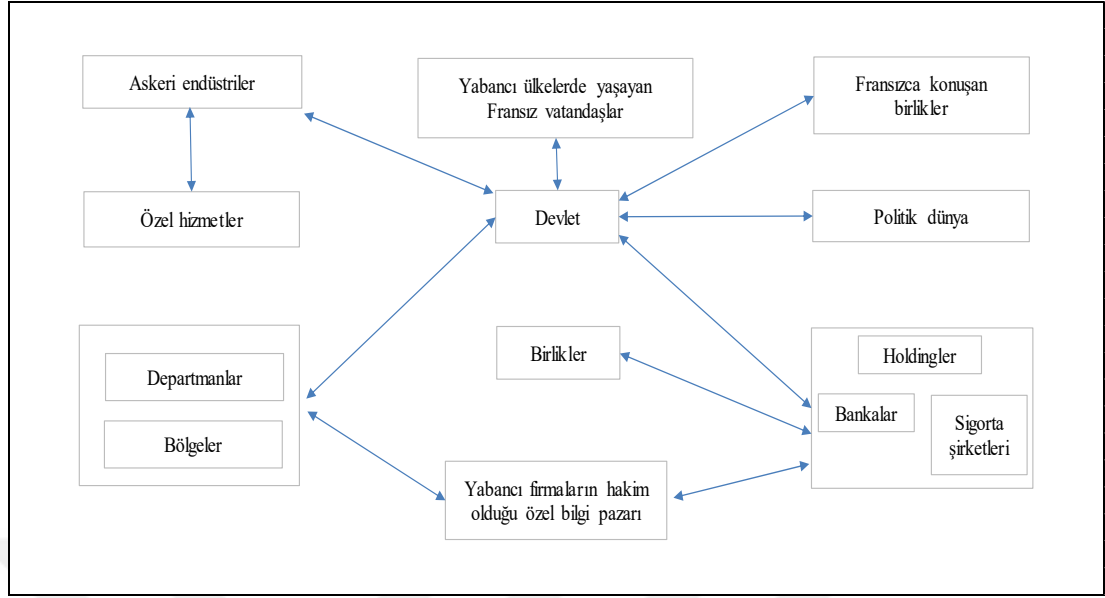
1994 yılında Fransa'nın hazırlamış olduğu “Intelligence Économique et Stratégie Des Entreprises” istihbarat raporuyla ekonomik istihbarata daha fazla yoğunlaşmaya başlamış, Japonya, ABD, Rusya Almanya, Çin gibi ülkelerin ekonomik istihbarat sistemlerinin inceleyerek analiz etmiş ve sorunları tespit ederek özel firmalara önerilerde bulunmuştur (Valeriu, 2013, s. 189).

Fransız ekonomik istihbarat sisteminin kalbi 1995 yılında çıkarılan kararnameyle Rekabetçilik ve Ekonomik Güvenlik Komitesi oluşturulmasıyla sağlandı. Ekonomik istihbarat sorumluluğu başbakana aittir ve başbakan bu görevi Ekonomi ve Mali İşler Bakanı'na devretmiştir. Komite endüstri, finans, araştırma dünyasından yedi üyeden oluşmaktadır (Clerc, 1997, s. 313).

Fransa'nın ABD şirketlerine yerleştirmiş olduğu köstebekler KGB'nin yaptığı uygulamalara benziyordu (Schweizer, 1996, s. 11) ve Fransız istihbaratının hedefleri çoğunlukla, Fransız ekonomisinin doğasını yansıtan ve büyük Fransız firmalarıyla rekabet halindeki şirketler olmaktaydı (Lowenthal, 2009, s. 335). Fransa, istihbarat servislerini ekonomik casusluk yapmak ve bazı Fransız devlet kurumlarına istihbarat sağlamak için kullanmaktaydı (Fraumann, 1997, s. 305).

Fransız istihbarat servisi, Soğuk Savaş'ın son dönemlerinde dünyanın her yerinde iki yüz temsilciyi ekonomik casusluk görevine adanmıştır. Bunlar, yurtdışında ve Fransa'da bulunan Dış Güvenlik Genel Müdürlüğü'nün (Generale de la Securite Exterieur (DGSE)) ajanlarıdır. Bilgi toplamaları için önemli bir toleranslar verilir ve genellikle yumuşak iş hedeflerine odaklanırlar. Özellikle tarafsız bir el gerektiren ekonomik casusluk eylemleri genellikle Hizmet 7 adı verilen bir birim tarafından yürütülür. Marion'a göre "Hizmet 7, casusluk yapmak veya çok özel casusluk operasyonları ve çok özel istihbarat operasyonları yürütmek için kuruldu.". DGSE içinde "fahri muhabir" olarak çalışanlar ekonomik istihbaratın asıl yüzünü oluşturuyor. Yarı zamanlı olarak çalışan bu ajanların istihbaratın resmi ve önemli bir ağı olmakla birlikte bu ajanlar bu ağ yurtdışında yaşayan şaşırtıcı sayıda şirket görevlileri, New York'taki Fransız bankacılar, Uzak Doğu'da şirket temsilcileri ve Brüksel'deki Avrupa Topluluğu'nda bürokratlar gibi geniş bir konsepte sahipler (Schweizer, 1993, s. 100).

Tablo 9: Fransa Ekonomik İstihbarat Sistemi:

Kaynak: (Potter, 1998, s. 65).

Fransız hükümeti ekonomik istihbarata firmaların ihtiyacı olan bilgi temini ve bu yolla firmaların pazar payını artırmak stratejisiyle hareket etmektedir (Potter, 1998, s. 23).

Fransız ekonomik istihbaratının en temel hedefi, uluslararası ticarete ekonomiyi desteklemek ve teknolojik ilerlemeyi ekonomik istihbarat sayesinde yakalamaktır. Bu amaç için devlet, tüm ekonomik istihbarat faaliyetlerini kontrol altına almaktadır (Levytskyi, 2001, s. 53). Fransa ekonomik istihbarat sistemi devlet tarafından kontrol altında tutulmasına rağmen hem savunma odaklı hem de saldırı odaklı bir sistemdir. Bu sistem saldırgan olmakla birlikte gizlidir. Fransa devleti, özel sektör ile devletin ekonomik istihbaratı arasında sınırlı işbirliğine izin verir. Bu istihbarat özellikle askeri ve teknolojik ürünlere yöneliktir ve devlet bu konuda küçük firmalara ekonomik istihbarat desteği sağlamaz (Levytskyi, 2001, s. 55).

Fransız istihbaratı, teknolojik bilgi elde etmek ve yabancı rakipler hakkındaki özel bilgileri toplamak için Fransa'ya iş ziyaretine gelen iş insanlarının odasını dinlemekten telefonlarını dinlemeye hatta iş çantalarına sızmaya kadar her yolu denemiştir (Schweizer, 1993, s. 100). Fransa'da ekonomik casuslukta bulunmama endüstriyel casusluğun meyvelerinden yararlanamamak anlamına gelir. Eski bir Fransız istihbarat görevlisi bu durumu şu sözlerle özetlemiştir: "eğer oynamazlarsa, ondan kâr etmeyecekler." (Schweizer, 1993, s. 102).

2.1.3. Almanya Ekonomik İstihbarat Sistemi

Uzun bir maziye sahip olan Almanya ekonomik istihbarat sistemi 19. Yüzyılda Alman devleti kurulmasıyla birlikte Bismarck'ın öncülüğüyle kurulmuştur. Bismarck, İngilizlerin alman ekonomisine karşı sağlamış olduğu ticari üstünlüğe karşı Alman ekonomisinin güvence altına almak için bankacı ve sanayicileri yakın işbirliğı yapmaya yöneltti. Bismarck bu yolla modern alman sanayisinin temellerinin atmış oldu. Bismarck'ın oluşturmuş olduğu devlet, işletme, banka, sigorta şirketleri ve bölgeler eskiye uzanan bilgi kültürü ile modern uluslararası ticaret şirketleri arasında bağı oluşturdu ve eski başarılar bu yolla yeni nesillere aktarıldı (Clerc, 1997, s. 311). Almanya 1960'lı yılların ortasından sonra ekonomik istihbarat alanında daha çok faaliyet göstermeye başladı. Alman Federal Haber Alma Servisi (BND); ABD, Fransa, Büyük Britanya ve İtalya'daki Araştırma Geliştirme (Ar-Ge) tesisleri ve bu ülkelerin şirketleri hakkında casusluk yapmak için ajanlar görevlendirdi. Alman silahlı kuvvetlerinin dinleme tesisleri ile BND'nin elektronik gizli dinleme tesisleri, uluslararası kurumsal iletişimlerini izlemek için kullanıldı. (Schweizer, 1993, s. 145).

BND'nin öncelikli hedefi ABD olmuştur. Bazı kaynaklara göre, BND Beyaz Saraya casus yerleştirmek için de çaba göstermiştir. Alman istihbaratı, her ülkenin yaptığı şekilde ABD'de yüksek teknoloji şirketlerinde casuslar yerleştirmeye çalışmış ve başarmıştır (Schweizer, 1993, s. 145).

Almanya, 90'lı yıllarda küçük, orta boy işletmeler, büyük firmalar ve topraklar arasındaki ilişkiyi belli aralıklı toplantılar yaparak sağladı. Liberal ekonomiye sahip olan Almanya sistemi hem kamu hem de özel sektör çıkarlarını sağlamış, basit ve etkili bir yöntem meydana getirdi (Valeriu, 2013, s. 190).

Almanya'da karar alma dünyanın her tarafında bulunan alman kökenliler, sendikalar, vakıflar, çokuluslu şirketler arasında sağlanan bilgi akışı ve aralarında bulunan sıkı ilişkiler sayesinde gerçekleşmektedir. Alman karar alma mekanizmasının başarısı ise bu kolektif yapının sahip olduğu ulusal çıkar algısına dayanmaktadır (Clerc, 1997, s. 190).

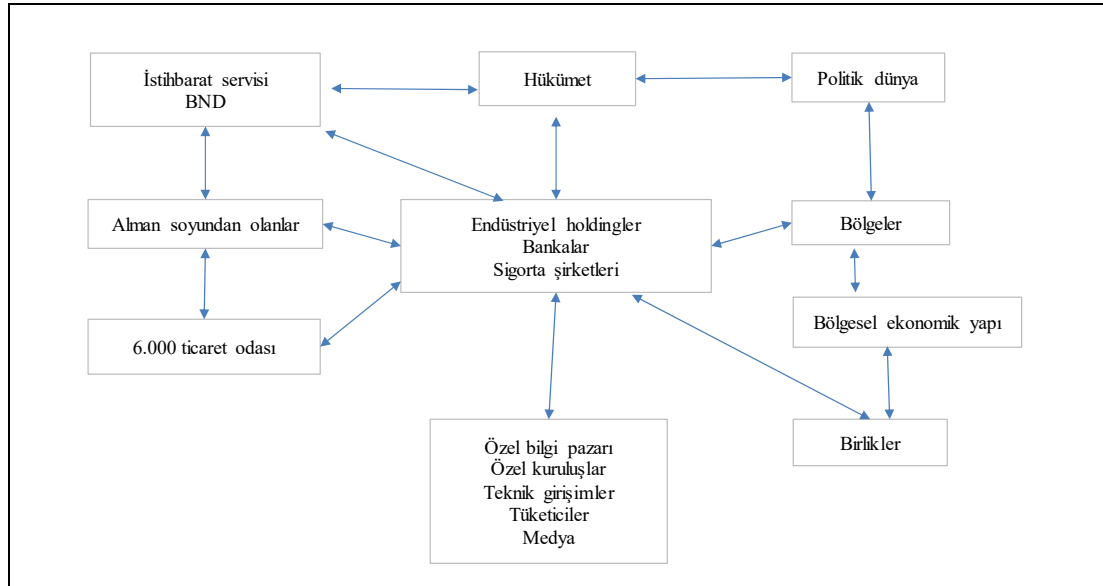
Almanya ekonomik istihbarat sistemi Japonya ekonomik istihbarat sistemiyle birçok yönden benzerlik göstermektedir. Alman sistemi, devlet organları, sendikalar, ticaret odaları, sigorta şirketleri, büyük sanayi gruplarının yönetmiş olduğu bilgi ve güçlü bir merkezi olan yapı ile oluşturulmuştur. Alman ekonomisi Japonya'da olduğu

gibi ekonomi aktörü olan her kesimin tanıdığı olduğu ortak bir ulusal strateji etrafında kümelenmiştir (Potter, 1998, s. 60).

Alman ekonomik istihbarat sisteminin en önemli ve en güçlü yanı Almanya ekonomisinin sahip olduğu özel sektörün güçlü olması ve bu sayede sahip olduğu sektörlerdeki ticaret odalarının ticareti iyi bilmesidir. Yerel ticaret odaları sayesinde alman ekonomisi yerel ve federal düzeyde politikalar yapım sürecine her yönden dâhil olmaktadır. Bu yerel sistem sayesinde alman ekonomik istihbarat sistemi diğer ülkelerden ayrılır. Özel olarak Almanya özel sektörü hükümetten ziyade ekonomik istihbaratın merkezi konumundadır (Potter, 1998, s. 61).

Alman ekonomik istihbarat sisteminin en büyük dezavantajı ise Alman şirketlerinin yetersiz veri tabanı kullanımı, araştırma enstitüleri ve özel komisyonlar ile yurt dışında faaliyet gösteren alman ticari iş ağlarına çok güvenmesidir (Potter, 1998, s. 62). Almanya ekonomik istihbarat sisteminin bir başka olumsuz tarafı ise, ulusal ekonomik bilgi kaynaklarına dayanan geleneksel önceliğidir. Fransa’da olduğu gibi Almanya’da da sistem hem savunma hem de saldırı temellidir. Özel sektör firmaları devletin yapmış olduğu ekonomik istihbarattan daha çok ekonomik istihbaratla ilgilenmektedir (Levytskyi, 2001, s. 57).

Tablo 10: Almanya Ekonomik İstihbarat Sistemi

Kaynak: (Potter, 1998, s. 63).

Almanya Federal Anayasasını Koruma Bürosu, Alman özel sektör firmalarının ekonomik istihbarata maruz kalmaktan dolayı yıllık 28 milyar- 71 milyar dolar ile

30.000-70.000 iş kaybettiklerini tahmin ediyor (Office Of The Director Of National Security , 2009-2011 , s. b1).

2.1.4. Japonya Ekonomik İstihbarat Sistemi

Japon ekonomik istihbarat sistemi 19. Yüzyıldan günümüze kadar bağımsızlığını korumayı başaran bir sistemdir. Sistemin temel iki özelliği bulunmaktadır. Birincisi, sistem, bilgiyi endüstriyel kalkınma politikasında yoğun olarak kullanıyor. Bu sistemde Japon ekonomik istihbaratının önceliği rakip ülkelerin üretmiş olduğu bilgiye erişim olmaktadır. İkinci özellik ise gizlilik. Burada gizlilik bir politika olarak karşımıza çıkmakta ve koruma altına alınması gereken olanlar net olarak belirtilmektedir (Clerc, 1997, s. 310).

II. Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte Japonlar ekonomik verilerle ilgilenmeye başladılar. Bu yolla Japonlar topladıkları verileri toplayıp işleyerek analiz etmişlerdir. Bu sayede Japonlar araba üretiminden gemi üretimine kadar birçok teknik alanda var olan boşluğu kapatıp büyüme gösterdi (Duramaz & Gökbnar, 2017, s. 57).

II. Dünya Savaşı sonrasında Japonların kurmuş olduğu ekonomik veri toplama ve analiz etme sistemi sayesinde Japonlar, savaş nedeniyle oluşan boşluğu da tamamlayıp teknolojik ilerlemeyi gerçekleştirdi (Valeriu, 2013, s. 189).

Japonya istihbarat sistemi entegre ve karmaşık istihbarat sistemidir. Japon hükümetleri de ekonomik istihbarat toplamak için adem-i merkeziyetçi bir ulusal çerçeve oluşturulmasını kolaylaştırdı. Japonya istihbarat hizmetleri yurtdışından yararlı istihbarat arama ve toplama yönündeki eğilimleri göz önüne alındığında temel amaçlarla yüksek refah düzeylerinin yerine getirilmesi ve vatandaşlarının yaşam standartlarının iyileştirilmesi için çalışmakta olduğu görülmektedir (Deacon, 1983, s. 254).

Japon kültüründe bilgi paylaşımı ortak bir kültür halini almıştır. Bu yolla firma ortakları arasında yaşanan bilgi paylaşımı karşılıklı güven olduğunu göstermektedir (Clerc, 1997, s. 310). Japonların sistemi ulusal ekonomilerinin sistemlerinin merkezine koyar. Bunu yaparken de özel sektör ve kamunun ihtiyacı olan ekonomik istihbarat arasında bir ayrıma gitmez. Ekonomi başta olmak üzere istihbarat faaliyetlerindeki bilgi toplama işlemleri Japonların bilgi alma kültürünün uygulamasıdır (Levytskyi, 2001, s. 59).

Japonların ekonomik istihbarat faaliyetleri için hükümetlerde merkezi olmayan bir çerçeve oluşturdular. Japonya istihbaratının ana hedefi yüksek düzeyde refah ve vatandaşların yaşam standardını yükseltmektir. 1950'lerden sonra Japonların ekonomik hedefi, batıdan aldığı teknolojik bilgiyi özel sektöre aktarmak olmuştur (Konstantopoulos, 2006, s. 12).

Japonya ekonomik istihbarat sistemi II. Dünya Savaşından sonra bilgi temelli olarak kuruldu. Bu sistemin kuruluşu sırasında devlet firmalarının ekonomik istihbaratı gerçekleştirebilmeleri adına ulusal bir organizasyon inşa etti. Bu organizasyonun temelini Bilimsel Bilgi Merkezi (SIC) ve Japon Dış Ticaret Örgütü (JETRO) tarafından yönlendirilen ve Uluslararası Ticaret ve Endüstri Bakanlığı (MITI)'nin finanse ettiği teknolojik bilgileri oluşturmaktadır (Clerc, 1997, s. 310).

Japonya'daki ekonomik casusluğun temel görevi de Japonya'yı daha da refahını yükseltmek ve rekabetçi hale getirmektir. Bu amaçla 1950'lerde Japonya, teknolojik bilgi casusluğu yapmak için yılda 10.000 civarında Japon işadamlarının dünya seyahatini finanse etmeye başladı (Fraumann, 1997, s. 305).

1960'ların başlarında Japonların özel sektör ekonomik istihbarat birimi, Mitsubishi, Hitachi, Matsushita gibi çokuluslu şirketler öncülüğünde kuruldu. Bu sistem aynı zamanda Japon Başkanlık Ofisi tarafından da denetleniyordu. 1980'lere gelindiğinde ise Japonya Amerika Dış İşleri Bakanlığı'nda önemli ve üst düzey bir kaynağa sahipti. Her ülkenin istihbarat hedefi olan ABD de Japonya'nın hedefi sadece ekonomikti. Bu sayede Japonya barışçıl yöntemlerle ekonomik istihbarat toplayarak en büyük ekonomilerden birisi haline geldi (Konstantopoulos, 2006, s. 13).

Japonya'nın ekonomi sistemi devlet, büyük sanayi grupları, ticaret şirketleri, bankalar, üniversiteler ve orta dereceli kurumların arasında değiş tokuş kanallarına bağlanmıştır. Ekonominin tüm aktörleri bilgisi olan ve bilgiyi toplayan çok sayıda kişiyle bağlantılı durumdadır. Uluslararası şirketler tarafından desteklenen büyük şirketler MITI'den ayrılarak kendi istihbarat birimlerini kurmaktadır (Clerc, 1997, s. 310).

CIA'in 1987 yılında yayınlamış olduğu rapora göre Japonya'nın Dış İstihbarat ve Güvenlik Hizmetleri, Japon istihbarat önceliklerinin şöyle olduğunu belirtti:

- Petrol ve yiyecek de dâhil olmak üzere yabancı hammadde kaynaklarına erişim konusunda istihbarat

- Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa'da teknolojik ve bilimsel gelişmelere ilişkin ayrıntılı istihbarat
- Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da, özellikle de Asya ve Pasifik bölgesindeki ticaret, para ve askeri politika ile ilgili istihbarat konusundaki siyasi karar alma konusunda istihbarat.
- Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti ve Kuzey Kore'deki iç siyasi ve askeri gelişmelere ilişkin istihbarat

Raporda, Japon istihbarat hedefinin yüzde 80'inin ABD ve Batı Avrupa'ya yönlendirildiği ve teknolojik gelişmeler hakkında sır ve bilgi edinmeye odaklandığı kaydedildi. William Colby'ye göre, "Genel anlamda çoğu ülke ihtiyaçlarını karşılamak için istihbarat servisleri geliştiriyor." Japonya örneğinde, ihtiyaçların çoğunlukla ekonomik olduğunu söylüyor (Schweizer, 1993, s. 71).

Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra Japon liderler yabancı istihbaratın önemini kavramış ve ağırlık vermeye başlamıştır. Japon devleti, Japonya ile ilgili akademik camiada yabancı istihbarat çalışmalarında genel olarak kabul edilenden daha fazla yabancı istihbarat kabiliyetini açıkça ortaya koymuştur. ABD ile Japonya ittifakı ile birlikte ve Japonya'nın ABD istihbarat kurumlarından aldığı çok sayıda istihbarat verisi ve analizi, tüm Japon istihbarat faaliyetlerinin etrafında döndüğü merkez olarak kabul edilmiştir (Oros, 1999, s. 240).

Japonya bilgiyi gelişmenin temeli haline getiren ilk sanayileşmiş ülkeydi. Ama Anglo-Sakson ülkelerin aksine bilgiyi bireysel olarak elde etmenin aksine kolektif bir kaynak kalıbına soktu. Japon ekonomik istihbarat sistemi teknolojik, endüstriyel ve ticari sinerji stratejisine dayanmaktadır. Bu anlayışla beraber Japon ekonomik istihbarat sistemi saldırgan bir sistem haline gelmiştir.

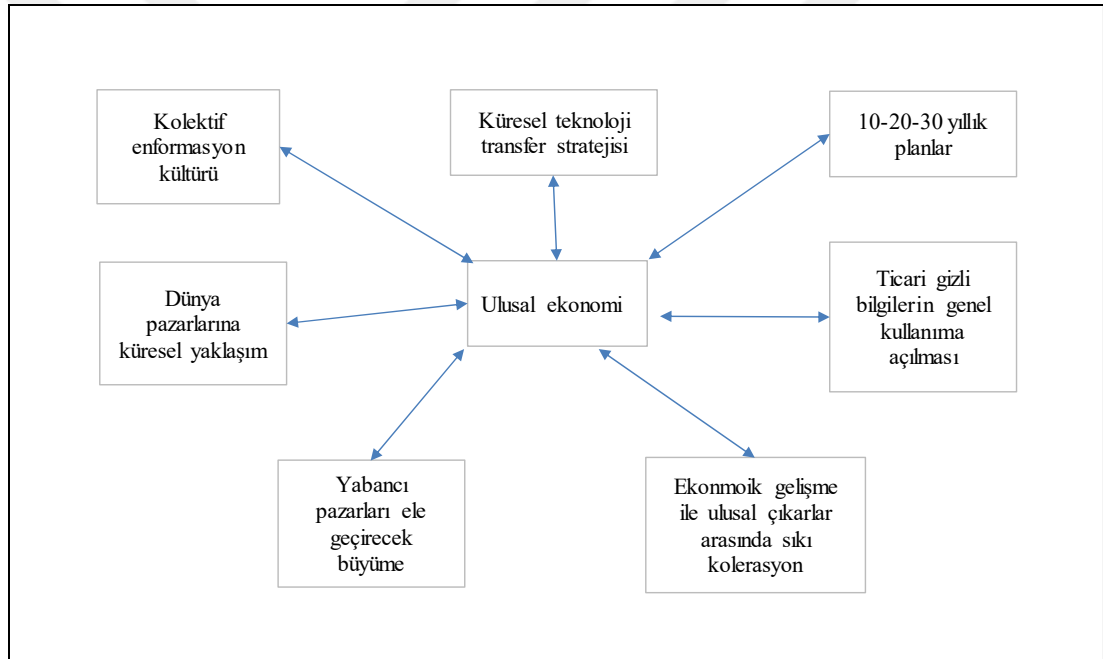
Japonya stratejik bilgi kullanımında beş ana maddeye önem verir;

- Dünya pazarlarında küresel ve yerel yaklaşım
- Japon firmalarının girmeye çalıştığı ülkelerin kendine has özelliklerine uygun yaklaşım
- Uzun dönem stratejisi
- Japon çokuluslu şirketleriyle bütünleşen ulusal stratejiler
- Bilginin rahatlıkla yayılması (Potter, 1998, s. 57).

Japonya ekonomik istihbarat sistemi batılı sistemlerden ayıran en önemli ve güçlü yönü kolektif bilgi kültürüdür. Bu bilgi kültürü Bilgi Araştırma Bürosu (ETRO), denizaşırı çalışan büyük firmalar da dahil tüm kurumlara nüfuz eder (Potter, 1998, s. 57). Japon ekonomik istihbaratı içinde, ülkesinin ekonomik gücünü geliştirmek için gizli ve açık şekilde ekonominin ana aktörleri arasında dikkat çekici işbirliği de vardır (Potter, 1998, s. 58).

Japon istihbarat sistemindeki en önemli istihbarat unsuru Japon çokuluslu şirketlerin istihbarat faaliyetleridir. Bu şirketler Japonya'daki en yaygın ve en kapsamlı istihbarat ve casusluk organizasyonları olarak faaliyet göstermektedir (Schweizer, 1993, s. 87).

Tablo 11: Japonya Ekonomik İstihbarat Sistemi Çalışma Yöntemi

Kaynak: (Potter, 1998, s. 59)

Kaynak yönünden kısıt olan Japonya ve yüzyıllardır ticari geleceği olan Almanya stratejik gelişim sağlamak için ekonomik istihbarat kullanıyor. Bu amaç için tüm ekonomik aktörlerinin kendine düşen görevi anladığı ve bir ulusal planın içinden olduğu ulusal ekonomik model meydana getirilmiştir. Burada ki amaç ulusal ekonomik refahı maksimize etmek ve bu doğrultuda tüm aktörlerin işbirliği yapmasıdır (Potter, 1998, s. 67).

Japon hükümetinin Japon özel sektörüyle etkin işbirliği sayesinde mikroekonomik istihbarat ileri düzeye gelmiştir. Japon çokuluslu şirketler,

mikroekonomik casusluk konusunda istihbarat servisleri gibi hareket etmektedirler (Konstantopoulos, 2007, s. 26). Bu anlamda bakıldığında casusluk, Japonya'nın yüksek teknolojiler üretme ve geliştirme kabiliyetinde büyük bir öneme sahiptir. Japonya'nın sanayi casusları, ülkenin yükselişini ekonomik alana da aktarabilmek için çok ciddi bir performans gösterdi ve göstermeye devam etmektedir (Schweizer, 1993, s. 65).

Bir yabancınn Japon şirkete girmesi ve içinde neler olup bittiğini bilmesi çok zor ancak batının şirketleri oldukça açık bir yapıya sahiptir ve Japonya bundan ciddi düzeyde fayda sağlamaktadır. Japon hükümeti ve şirket yetkilileri gizlice dinleme, not alma, şirketlere köstebek koyma, şirketlerde köstebek işe alarak ekonomik casusluğu başarmaktadır (Schweizer, 1993, s. 67).

Japon çokuluslu firmalar çok güçlü sanayi istihbarat koleksiyonları var ve bu firmaların yetkilileri yurtdışı seyahatlerinde ekonomik istihbarat bilgisi toplamakla da görevli. Amerikalı yetkililer Japonya'nın istihbarat toplama kaynaklarının yaklaşık % 85 ila 90'ının ekonomik ve teknik durumunu arttırmaya yönelik uygulandığını ileri sürüyor (Schweizer, 1993, s. 72).

Agresif ve saldırgan bir ekonomik istihbarat yapısına sahip olan Japonya sadece ekonomik bilgi toplamakla kalmıyor aynı zamanda istihbarat örgütlerinin hedefi haline de geliyor. Japonya Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, 2007 yılı sonunda 625 tane üretim yapan firma ile yaptığı görüşme neticesinde cevap verenlerin yüzde 35'inden fazlasının bir tür teknoloji kaybı olduğunu bildirdi ve bu kayıpların yüzde 60'ından fazlası Çin tarafından yapılan operasyonlarla ilgili olduğu söylendi (Office Of The Director Of National Security , 2009-2011 , s. b1).

Japonya'nın istihbaratı sadece ekonomik istihbarata yönelmemiştir. Japonya'nın askeri istihbarat yetenekleri Soğuk Savaş Sonrası dönemde, Savunma Kuvvetleri ile birlikte, gelişimine özel bir destek ile birlikte istikrarlı bir şekilde büyüdü (Oros, 1999, s. 240).

Japon ekonomik istihbaratının en önemli ve en büyük özelliği kamu ve özel sektörü bir araya getiren yüksek derecede merkezileşme olmasıdır. Bu sayede hem kamu hem de özel sektör bu alanda daha fazla etkili olmaktadır. Bu yönüyle Japonya'nın stratejik bilgi sömürsünün beş adet özelliği vardır: küresel ve yerel pazarların değerlendirilmesi, ulusal paranın kültürel arenada fethi, uzun süreli

stratejilerin tercih edilmesi, ulusal stratejiyi Japonların uluslararası şirketleriyle birleştirmek, bilginin algısal dağılımının sağlanması (Levytskyi, 2001, s. 57).

Japonların ABD ve Batı Avrupa ülkelerine karşı yapmış olduğu istihbarat faaliyetleri ülkenin önde gelen istihbarat teşkilatı olan Bakanlar Kurulu İstihbarat ve Araştırma Ofisi (NAICHO) tarafından yönetilmektedir. Dar bir yapıya sahip olan NAICHO, doğrudan başbakana bağlı olup Japon liderlere uluslararası ilişkiler ve dış istihbarat hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir (Schweizer, 1993, s. 83).

MITI'de istihbarat, istihbaratı konu edinen alana bağlı olarak çeşitli bölümler tarafından yürütülür. Uluslararası Ticaret Politikası Bürosu Sekreteryası Genel İşler bölümleri öncelikle dış ticaret politikaları ve uluslararası görüşmelerde öngörülen ticaret duruşları hakkında istihbarat toplamaktan sorumludur. Sekreteryası, istihbarat toplarken etkilenen şirketlerle birlikte çalışır. Makine ve Bilgi Endüstrileri Bürosu çok daha ayrıntılı çalışmalar yürütmekte ve Japon sanayi casusluğunun yönlendirilmesinde çok daha büyük bir rol oynamaktadır. Bazı durumlarda, MITI ayrıca Ağır Sanayi Bürosu bünyesinde, Bilgi Odasının Özel Anket Grubunu kurduğu 1972'de olduğu gibi, belirli ilgi alanlarıyla ilgilenmek, ABD bilgisayar endüstrisi hakkında rapor için özel istihbarat operasyonları kurmuştur (Schweizer, 1993, s. 84).

2.1.5. Rusya Federasyonu Ekonomik İstihbarat sistemi

KGB Sovyetler birliğinde siyasi, askeri, ekonomik, kültürel, güvenlik başta olmak üzere birçok istihbarat alanında tek yetkili olarak çalışmaktaydı (Asker, 2016, s. 35). KGB yöneticilerine göre ABD'nin ekonomik gücünün bu seviyeye gelmesinde ekonomik casusluğun payı önemlidir. Bununla birlikte KGB yöneticileri KGB'nin elde ettiği ekonomik istihbarat bilgisinin ülke endüstrilerinin gelişme göstermesinde önemli bir paya sahip olduğunu kabul etmektedirler (Konstantopoulos, 2006, s. 10). 1980 li yıllarda KGB bilimsel ve teknolojik istihbarat dairesi başkanına göre batının ekonomik istihbarat yoluyla elde ettiği bilginin ekonomik değeri KGB'nin yapmış olduğu toplam harcamadan daha fazladır (Konstantopoulos, 2006, s. 10).

ABD, 1917'den sonra Sovyet istihbaratının hedefi haline gelmişti, ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra “ana düşman” halini almıştı (Bittman, 1985 , s. 22). 1950 ve 1982 yılları arasında ise ABD, Batı Avrupa, Japonya ve Üçüncü Dünya ülkelerinde birçok Sovyet ajanı bulundu ancak toplamda hala ne kadar istihbarat çalışanı olduğu hakkında bir fikir yoktu (Bittman, 1985 , s. 20). Batı'nın açık bir toplum olmasından

kaynaklı olarak ilk on yıllık süreçte Soğuk Savaş boyunca Sovyet istihbaratının batıdaki rakiplerine de üstünlüğü vardı (Gaddis, 1989, s. 200). Bununla birlikte geçmişe bakıldığında ise 1931 yılında Amerika, Sovyetlerin en büyük endüstriyel makine tedarikçisi konumundaydı, aynı zamanda Sovyetler Birliği, Amerika'nın en büyük yedinci müşterisiydi (Sibley, 1999, s. 98). İkili arasında ticaret de bu derece iyi olması neticesinde Kızıl Ordu Genelkurmay Başkanlığı istihbarat dairesi ABD'deki ajanlarından Amerikan Ordusu ve Donanması'ndaki çeşitli teknik gelişmeler hakkında gizli bilgiler toplamaya odaklanmasını istedi (Sibley, 1999, s. 96). Soğuk Savaş dönemindeki bu istihbarat başarısına örnek göstermek gerekirse, Sovyet istihbaratı, birleşik devletlerin yapmış olduğu atom bombasından, Birleşik Devletler Kurmay Başkanları Kurulu üyelerinden daha fazla bilgiye sahip olması başarılı bir örnektir (Gaddis, 2018, s. 56).

1953'ten 1959'a kadar Sovyetler Birliği, önemli derecede hızla silah teknolojisi, ordusunun örgütlenmesi, doktrin ve strateji üzerindeki etkisi üzerine yoğunlaşmıştı (Central Intelligence Agency, 2017 , s. 12)

1985 yılında CIA yayınladığı raporda Sovyetlerin ekonomik casusluğu etkili kullandığı özellikle de askeri teknolojide olağanüstü sonuçlar elde ettiğini yazmıştır. KGB'nin kendi raporlarına göre ekonomik casusluktan sağlamış olduğu tasarruf miktarı 1985 yılında 550 milyon rubleden 1989 yılında 1 milyar rubleye çıkmış ancak katlanılan maliyet hakkında bir bilgi verilmemiştir (Konstantopoulos, 2006, s. 10). Sovyet istihbaratının hedefinde, silahlarını geliştirebileceği yüksek performanslı ABD teknolojisiydi. Gorbaçov döneminde ABD istihbaratına yönelik bu tür faaliyetler artış göstermiştir. Sovyetler birliği, batının teknolojisini ekonomik durumunun iyileştirmek için kullanmış olsa da askeri amaçlı yapmış olduğu faaliyet kadar başarıya ulaşamadı. Sovyet sisteminin inovasyona olan direnci ekonomik istihbaratın faydalarını etkisiz hale getirdi (Konstantopoulos, 2006, s. 10).

Sovyetlerin siyasi hedefleri arasında istihbaratın, askeri öneme sahip teknolojilerle ilgili çalışmalarda bulunan batılı firmalar da bulunmaktadır. Batının teknolojisinin Sovyet istihbaratı tarafından elde edilmesindeki başarısı, yasal ve yasal olmayan yöntemlerin bir araya getirilmesiyle oluşmaktadır. Bu faaliyetler ise batıda çalışan birkaç bin casus tarafından gerçekleştirilmektedir. Açık kaynak, yasal ticaret kanalları ve bilimsel konferanslar Sovyetler tarafından kullanılan en yaygın yasal

yollardı. Yasadışı yollar ise, doğrudan hırsızlık, doğrudan Batı'dan Doğu Avrupa'ya teknoloji ileten firmaların kurulmasına kadar her şeyi içerir. Sovyet ve Doğu Avrupa ajansları tarafından kurulan yirmiden fazla firma bu amaçla Amerika Birleşik Devletleri'nde ve 300'den fazla benzer firma Batı Avrupa ve Kanada'da faaliyet göstermektedir. Kendi firmalarını kurmadıkları yerlerde, Sovyetler sık sık önemli teknolojiyi SSCB'ye yönlendirecek yerlerde ajanlar kullanıyor (Bowers, 1984, s. 175).

Sovyet sanayi casusluğu uluslararası bir örgütlenme olmasıyla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri Sovyetler için özel bir hedefti. Bunun en önemli nedeni ise Avrupa sanayisinin üretim altyapısının ABD'nin üretim altyapısına kıyasla çok basit kalmasıydı. 1950'lerin başında Sovyet istihbaratı mümkün olan her türlü bilgiyi elde etmek istemekteydi (Sibley, 1999, s. 98).

Ünlü Rus Bilimler Akademisi de mikroekonomik istihbarat toplamaya dâhil oldu. Yalnızca mikroekonomik casusluk görevlerine katılmayı kabul eden bilim insanlarına uluslararası konferanslara katılmak ve yurtdışında özellikle de ABD üniversitelerinde araştırma yapmak için yurtdışına seyahat etme izni verildi. Amerikalılar her ne kadar Rus bilim adamlarının istihbarat almasını engellemek için uçak fabrikası ziyaretinde yanlarında herhangi bir elektronik kayıt cihazı ile girmesine müsaade etmese de Ruslar ayaklarına yapıştırdıkları bantlar sayesinde savaş uçaklarında kullanılan alaşımı çalmayı başardı (Wayne, 1993, s. 413).

Mikroekonomik casuslukta Rus ajansı KGB'nin "X Hattı" en dikkat çekici unsurlardandır. X hattının hedef kitlesine bakıldığında hedeflerindeki büyüklüğü ve strateji net olarak görülmektedir. General Electric, Boeing, Lockheed, Rockwell International ve McDonnell Douglas'ın 1010 Vetrov'sunu hedef firmalar arasında bulunmaktadır (Konstantopoulos, 2007, s. 23).

Tarihsel süreç içerisinde Rusya için silah sistemlerindeki ilerleme ekonomik sorunlarını çözme noktasında belirli seviyede etkindi ancak 90'lı yıllardan sonra Batı ve ABD'nin sahip olduğu teknolojiyi elde ederek uluslararası rekabette söz sahibi olmayı bu yolla da ekonomisini düzeltmeyi hedeflemekteydi. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyet Rusya'nın dağılması ekonomik istihbaratın sekteye uğraması ya da sonlanması anlamına gelmedi. 1992 yılından sonra, KGB'nin haleflerinin askeri istihbarattan ekonomik istihbarata doğru toplama ve analiz etme şeklinde bir kayma olmuştur. Soğuk Savaş'ın sona ermesi Rusya'nın dağılmasıyla ekonomik durumu daha

da kötüleşti. Bu ekonomik durum zorluğu yüksek teknoloji ihtiyacını artırdı. En acil ihtiyaç ekonomik casusluktan elde edilen yeni teknolojiyi sanayi alanlarına aktarmak olmuştur. 1990 lı yıllarda artık Rusya güçlü teknolojinin güçlü ideolojiden daha iyi olduğunu anlamaya başlamıştır (Konstantopoulos, 2007, s. 15).

Sovyet Rusya ekonomik istihbarat sayesinde 12 milyar dolar tasarruf sağladığı ve Ar-Ge'de 5 ila 7 yıl kazandığını tahmin ediyor. Sovyet istihbarat servislerinin hedefi Amerikan teknolojisiydi ve bu ekonomik avantajı sağlamak, silahlarını yükseltmek için yüksek performanslı mikroçipler ve süper bilgisayarlar ve entegre devreler ve mini bilgisayarlar casusluğun temel hedefi haline gelmişti (Konstantopoulos, 2007, s. 13).

Primakov'un Dışişleri Bakanı ve Vyacheslav Trubnikov'un Yurtdışı İstihbarat Servisi Başkanı olarak atanmasıyla birlikte Yeltsin Aralık 1995'te Duma tarafından oylanan Rusya istihbarat servisinin statüsü ve işlevleriyle ilgili yeni bir yasa imzaladı. Yurtdışı İstihbarat Servisi'nin hedefleri, ekonomik istihbarat ile ilgili olarak: Rusya ekonomisinde dış etkinin tahmini, eski Sovyetler Birliği'nde entegrasyonun kolaylaştırılması, Rusya'nın ekonomik güvenliğine karşı yabancı tehditlerin yüzleşmesi, Rusya Dışişleri Bakanlığı'nın yeni yabancı yatırımları çekmek için kara para aklanması ve yabancı ve yerel suç örgütlerinin kara para aklanmasını engellemesini sağladı. Haziran 1996'da, Moskova Devlet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün bir raporunda, Rus dış politikasını açıkladı ve Yurtdışı İstihbarat Servisi Rusya ekonomisini iyileştirmek için ekonomik casusluğa daha fazla önem vermesi gerektiğini belirtti (Anderson, Albini L. Joseph ve Julie, 1998, s. 46).

1990 sonrasında KGB'nin devamı niteliğindeki istihbarat birimleri askeri istihbarat yerine ekonomik istihbarat toplayıp yorumlamaya başladılar. Rusya'nın ekonomik durumdaki zorluğu yüksek teknoloji hedeflemesine neden oldu (Konstantopoulos, 2006, s. 11). 1996 yılında yayınlanan Rus dış politika belgesinde Rus Dış İstihbarat biriminin ekonomiyi iyileştirmek için ekonomik istihbarata daha çok katkı sağlaması gerektiği yazıldı (Konstantopoulos, 2006, s. 12).

KGB den sonra istihbarat görevini yürütmekle yükümlü Rusya Federal Güvenlik Servisi (FSB) Haziran 2004'te Devlet Başkanının çıkarmış olduğu kararname ile yenilendi. FSB yapısı içinde birçok servis kendisine bağlı çalışmaktadır. Bu servisler;

- Karşı İstihbarat
- Anayasal Düzenin Korunması ve Teröre Karşı Mücadele Servisi

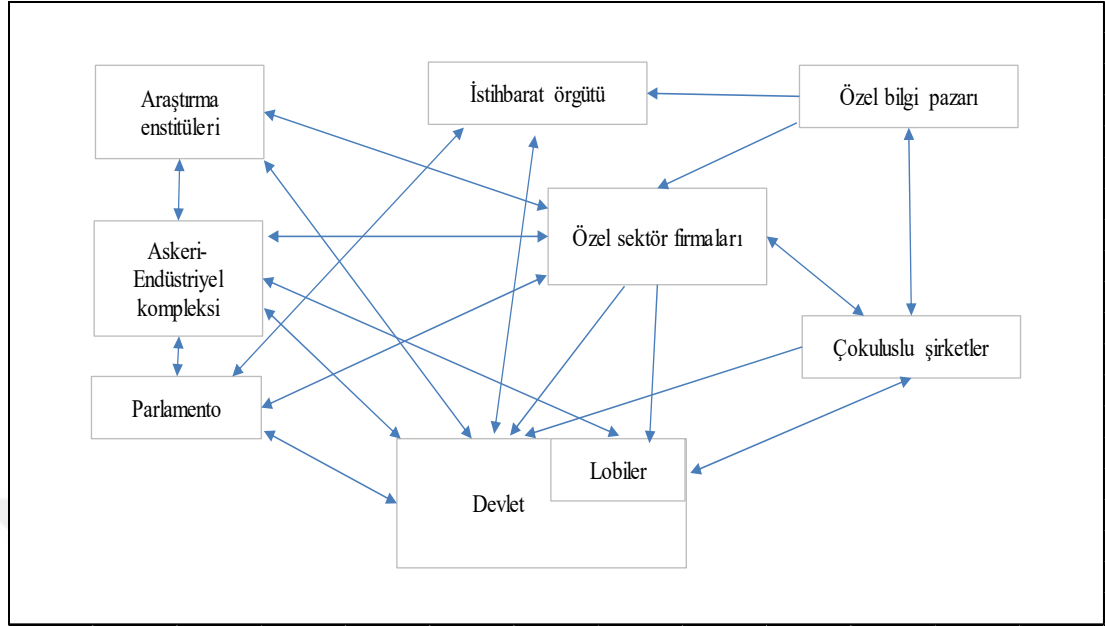
- Bilim ve Teknik Servis
- Ekonomik Güvenlik
- İdari
- Operatif Enformasyon Ve Uluslararası İletişim Hizmeti
- Kurumsal ve Kadro Çalışmaları
- Faaliyet Destek
- Kontrol
- Sınır Muhafazası
- FSB Sosyal İşe Servisi gibi birçok birim bulunmaktadır (Asker, 2016, s. 40).

Rusya'nın askeri teknolojisini modernize etmek amacıyla ABD'nin fikri mülkiyet haklarını elde etme çalışması günümüzde de devam etmektedir. Rusya ekonomik istihbaratı hem saldırgan olmakta maharetli hem de ABD teknolojisini elde etmekte maharetlidir (National Countrintelligence and Security Center, 2018, s. 8).

Rusya, büyük şirketler kurduktan sonra Vladimir Putin bu şirketleri ekonomik savaşlar için destekleme kararı aldı. Putin, bu amaç doğrultusunda Rusya güvenlik birimlerinin önceliklerini ekonomik alana yönlendirmesini emretti. Güvenlik hizmetleri tarafından elde edilen ekonomik bilgiler Rus şirketlerinin yöneticilerinin stratejisini ve seçimini desteklemeye başladı. Rusya'nın elde ettiği bu bilgiler bilgisayar teknolojisi gibi geri kaldığı alanlara odaklandı. Rus güvenlik hizmetleri ile Rus iş dünyası arasındaki bağlar böylelikle güçlü olduğundan beri problem yaşanmamaktadır. Bu amaca hizmet etmek adına ana Rus petrol şirketlerinin yöneticileri, silah ve savunma firmaları, diğerler sektörlere nazaran KGB'nin eski üyelerinden oluşmaktadır (Tebas, 2016, s. 12).

Rusya'nın Batı'yla olan ekonomik bütünleşmesinin artmasıyla, istihbarat servislerine bağlı olarak, emekli istihbarat memurlarının ABD'de iş yapmak suretiyle daha fazla sayıda Rus şirketinin kurulmasına yol açmaktadır (Office Of The Director Of National Security , 2009-2011 , s. 8). Aynı rapora göre Rusya, siber uzayda ekonomik bilgi toplamada Çin'e göre yeterli seviyede olmasa da, başka ülkelere karşı casuslukta önemli bir istihbarat devleti olarak görülüyor (Office Of The Director Of National Security , 2009-2011 , s. b2).

Tablo 12: Rusya Ekonomik İstihbarat Sistemi

Kaynak: (Levytskyi, 2001, s. 61).

Rusya federasyonunda iki adet istihbarat sistemi ve ekonomik ilişkisi vardır. Bunlardan birincisi devletin yurtiçi ve yurt dışı ekonomik çıkarlarını koruyan, bilimsel ve teknolojik bilgi birikimini destekleyen devlet sistemidir. İkincisi ise özel bir bilgi piyasası oluşturmaya çalışan profesyonellerin serbest bırakılmasıdır (Levytskyi, 2001, s. 59). Ancak Rusya'nın sahip olduğu, devlet istihbarat topluluğu ve özel bilgi pazarı arasında hem ekonomik istihbarat eksikliği hem de koordinasyon eksikliği bulunmaktadır. Rus ekonomik istihbaratının düşük etkisi, ekonomik istihbaratın ve araştırma enstitülerinin arasındaki geçici bağlantının merkezden yönetilememesi, askeri-sanayi kompleksi ve lobiler, özel kuruluşlar arasındaki zamansal bağlantının merkezden yönetilememesinden kaynaklanmaktadır (Levytskyi, 2001, s. 61).

Sovyetlerin bazı unsurları batı istihbaratı için hala büyük önem taşıyorken Rusya, stratejik bir nükleer güç olmaya devam ediyor. Rus nükleer silahları, nükleer silah kontrolleri, silah ihracatı ve silah kontrol anlaşmalarının uygulanmasında hâlâ özel Batılı çıkarlar var. Bundan dolayı Rusya ve SSCB'nin eski bölgesi hala Batı'nın dikkatini çekmeye devam ediyor (Herman, 1996 , s. 347).

Ekonomik casusluk ve karşı ekonomik casusluk, küresel finansman artışı, ekonomik krizler ve küresel para rekabeti üzerine daha çok uygun olmaya başladı. Bazı Asya ülkelerinin istihbarat servisleri, özellikle de Rusya bu alanda faaliyet

gösteriyor ve halen açık, gizli kaynak kullanımı ile insan istihbaratı bu noktalarda kullanıyor (Tebas, 2016, s. 2).

2.1.6. İngiltere Ekonomik İstihbarat Sistemi

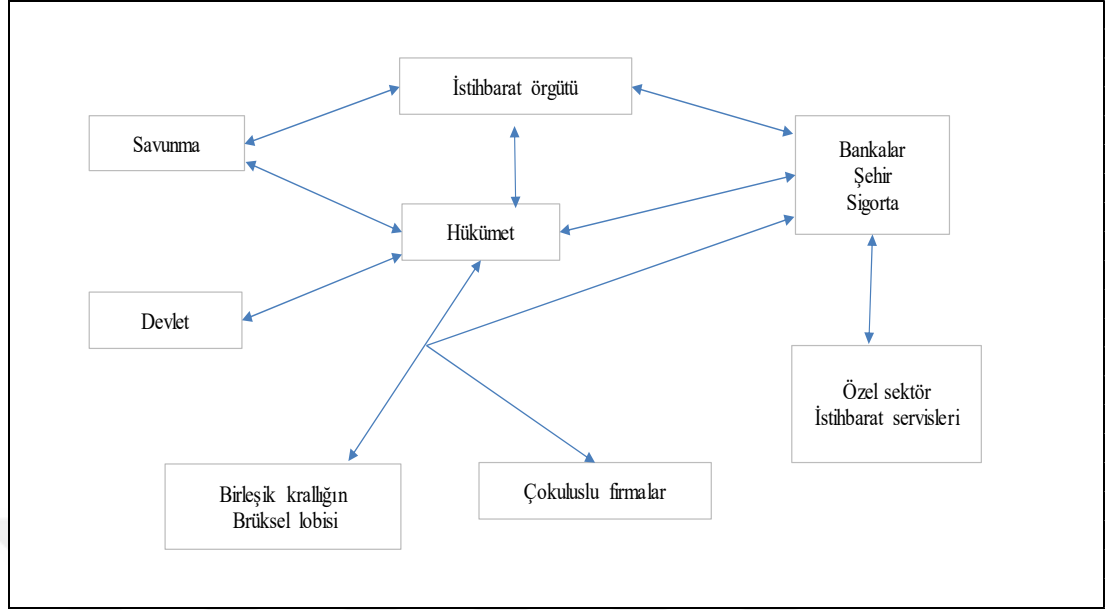
İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri, Soğuk Savaş zamanı istihbarat faaliyetlerinin tamamına yakın bir kısmını rakiplerinin askeri varlığına ve hedeflerine yöneltmiş durumdaydılar (Gaddis, 1989, s. 193). Soğuk savaş döneminde bu iki ülke sermaye harcaması ve operasyonel istihbarat harcamasının da çoğunu Sovyetlerin askeri hedeflerine yönlendirmişti (Morrison, 2014, s. 576).

İngiltere’de 1975’te hazırlanan bir rapora göre ileriki yıllarda firmaların piyasalar hakkında elde edeceği bilgilerin önemine vurgu yaparak siyasi karar alıcıların çeşitli alanlarda olan bilgileri önceden öğrenip bu sayede hem tedbir alıp hem politika belirleyeceklerdir (Güldiken, 2006, s. 175). Bu durum gerek gizli gerekse açık ekonomik veriler üzerinden analiz yaparak ulusal ekonomik stratejiyi ekonomik istihbarat yoluyla belirlemeye yarayacaktır.

Eski bir CIA yüksek rütbeli askerinin ifadelerine göre ABD’nin mikroekonomik casusluğu özellikle de en yakın müttefiki olan İngiltere’ye karşı olmuştur. 1980’lerin ortalarında İngiltere’nin Arabistan ile yapacağı 20 milyar £ değerindeki askeri malzeme satışını dinleyip müdahalede bulunması da buna bir örnektir (Smith, 2004, s. 428).

İngiltere, 1998 yılından itibaren bilgi ekonomisini temel aldığı bir raporla ekonomik stratejinin temeline bilgiyi yerleştirdi. Aynı yaklaşımla da İngiliz firmalarına faydalı olabilmek adına politikalarını değişmelerini önerdi (Valeriu, 2013, s. 190). İngiliz diplomatlar gizli eylemlerde olmasalar da İngiliz istihbarat sisteminin bir özelliği olarak diplomatların tüm kaynak istihbarat değerlendirmesinde rol aldı (Herman, 1998, s. 15).

Tablo 13: İngiltere Ekonomik İstihbarat Sistemi

Kaynak: (Potter, 1998, s. 65).

İngiltere'nin sahip olduğu sistem hem ülkenin ekonomik güvenliğe konu hedeflerinin korumak hem de bu yolla vatandaşların refahını koruyacak şekilde dizayn edilmiştir ve hükümet tarafından da kontrol edilmektedir. Gizli İstihbarat Servisi'nin (SIS) temel çalışma alanlarından birisi ekonomik istihbarattır. SIS'in alt kuruluşu olan MI6'ya 1984 yılında ekonomik ve ticari bilgiyi elde etmek amacıyla bütçe tahsis edildi. Dış Ekonomik İstihbarat Komitesi istihbarat topluluğunun tüm faaliyetlerini kontrol ederken mali sekreter yardımcısı ise MI6'nın ticari ve mali ekonomik istihbarat faaliyetlerinin kontrol etmektedir (Levytskyi, 2001, s. 62).

2.1.7. Amerika Birleşik Devletleri Ekonomik İstihbarat Sistemi

Amerika hükümeti her dönem ekonomik istihbarat toplama faaliyetinde bulunmuştur. ABD'nin ilk istihbarat ajansı olan Kıtta Kongresi Gizli Yazışma Komitesi 1776 yılının sonunda Avrupa'ya yeni hükümetin ilgilendiği konular hakkında ekonomik rapor yazması için gönderdiği casusların ilk örneklerindendir. II. Dünya Savaşı'na kadar bu istihbarat komitesi dışında ekonomik istihbarat toplayan bir birim bulunmadı. Amerika hükümetinin yönetici birimleri oluşturmasından sonra istihbarat ihtiyaçlarını karşılamaya başladılar. Bu istihbarat birimlerinde ihtiyaca göre kritik öneme sahip malların arz ve talep durumu, seçilmiş ülkelerin ekonomik durumları, ticari konular,

bilimsel ve teknik endişeler hakkında bilgiler toplanıp analiz edilirdi. I. Dünya Savaşı'nda ekonomik istihbarat ordu içinde askeri istihbarat bünyesindeki askeri ağırlıklı ekonomik istihbarat olarak faaliyette bulundu (Zelikow, 1997, s. 164).

Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından ABD Kongresinde diğer ülkelerin ABD özel şirketlerine ve diğer ekonomik hedeflere karşı yürüttükleri operasyonlara karşı koymak için Amerika ulusal istihbaratın ekonomik casusluk için kullanılıp kullanılmaması gerektiği konusunda bir tartışma ortaya atıldı. Ancak ilerleyen yıllarda küresel finansal kriz gibi ekonomik tehditlerin ulusal güvenlik açısından en büyük tehditler olarak vurgulanmasıyla birlikte güvenlik tehditleri ve ulusal güvenlik ve kurumsal rekabetçiliğe yönelik tehdidin artmasıyla birlikte ABD firmalarına ulusal istihbarat desteğini artırmaya başladı (Walker, 2011, s. 8-9).

Amerika, Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte kapitalizmin hüküm sürdüğü devletler üzerinde askeri ve ekonomik hegemonyayı birleştirdi. Soğuk Savaş'ın ardından oluşan yeni dünya düzeninin başlamasıyla ABD, rakipleri olan Japonya ve Avrupalı ülkeler için çok fazla ekonomik mevziisini kaybetti, ancak askeri hegemonyasını kaybetmedi. Amerika'nın sorunu bu askeri üstünlüğünü liderliğini sürdürmek için nasıl kullanılacağı oldu (Whitaker, 1992, s. 126).

Amerika, Soğuk Savaş'ın başlarında Komünistleri ülkesinden uzak tutmaya çalışmakla birlikte, stratejik ürünlerinin Rusya'ya satılmasını da engellemeye de çalıştı. 1947'de dost olarak görülmeyen ülke olan Rusya'ya Ticaret Departmanı tarafından yüksek teknoloji ürünü malları ve makinelerinin satımı ihracat kontrolü çerçevesinde sınırlandırıldı (Sibley, 1999, s. 114).

Soğuk Savaş sırasında, hem istihbarat hem de karşı istihbarat askeri ve politik hedeflere odaklanmış durumdaydı. Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra devletler ekonomik ve teknolojik gücü artan bir hızda gücün anahtarı olarak görüyorlardı. Bu nedenle dış istihbarat servisleri kaynaklarını giderek ABD teknolojisini çalmaya odakladı (Tucker, 1997, s. 1110). ABD tarafında ise Soğuk Savaş döneminde teknik askeri, bilimsel ve ekonomik göstergelerin gizli ve özel toplama mekanizmaları yoluyla toplanmasıyla birlikte temel istihbarat faaliyeti Sovyet Rusya'nın stratejik ve askeri durumunun izlenmesi sınırları içinde kaldı (Rathmell, 2002, s. 91).

Soğuk savaş sona ermesiyle ABD kongresinde politikacıların kendi ülkelerinin firmalarına karşı ekonomik istihbarat faaliyetlerinin ve kendi ekonomik hedeflerine

karşı yapılan ekonomik istihbarata karşı ekonomik istihbarat uygulamak için ulusal istihbaratın kullanılıp kullanılmaması gerektiği tartışıldı. 11 Eylül'e kadar böyle devam etmişti ancak bu tarihten sonra ulusal istihbarat uluslararası teröre odaklandı (Walker, 2011, s. 9).

ABD istihbaratı Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında ekonomik istihbarat sağlamaya devam etti. 1945 yılında CIA'nın öncüsü olan Merkezi İstihbarat Grubu (CIG) yüksek göreve gelmiş resmi çalışanların ekonomik istihbarat toplamalarını koordine etti. 1947 yılında CIA kurulduğunda her kurum kendi ihtiyaçlarına göre ekonomik, teknolojik, bilimsel istihbarat topluyordu. 1951 yılında ise ABD hükümeti CIA'yı yurt dışında ekonomik istihbarat toplamakla görevlendirdi (Konstantopoulos, 2006, s. 15).

1947 yılında Merkezi Haberalma Teşkilatı kurulduğunda rolleri sınırlıydı ve ekonomik, bilimsel, teknolojik istihbarat konusunda her kuruluş kendi ihtiyacı doğrultusunda faaliyette bulunmakla yetkilendirilmişti. ABD hükümeti 1951 yılında CIA'yı dış ekonomik istihbarat için genel gereklilikleri belirleme göreviyle görevlendirdi. Bu sayede CIA Amerika hükümetine tam iktisadi ve teknik bilgileri güvenlikle ilgili konulara bağladı (Zelikow, 1997, s. 165).

Soğuk Savaş sırasında ABD'nin müttefikleri ABD şirketlerine karşı casusluk yapmıştır. Müttefik istihbarat servisleri tarafından yapılan ekonomik casusluk Soğuk Savaş boyunca hem FBI hem de CIA uzmanları tarafından bilinen bir şeydi. ABD, müttefiklerinin yapmış olduğu casusluğu ciddi bir ulusal güvenlik problemi olarak görmedi bununla birlikte ABD istihbaratı, müttefik istihbarat servislerinin Sovyetler Birliği'ni gözetlemeye devam etmesini sağlamak için bu faaliyetleri gizli tutup çok fazla şikâyetçi olmadı (Nasheri, 2005, s. 20). Soğuk Savaş döneminde de ekonomik istihbarat faaliyet konusu olarak Sovyet Rusya'nın savaş teknolojisi ön plandaydı (Zelikow, 1997, s. 168). ABD Savunma Bakanlığı istihbarat teşkilatı Sovyet Donanması'na karşı birçok önemli bilgi toplarken CIA de Sovyet silahlı kuvvetlerinin içinde askeri bir gizli bilgi kaynağına sahipti. Ağırlıklı olarak ise askeri istihbarat konusunda çalışma yapılmaktaydı (Central Intelligence Agency, 2017, s. 8).

Amerika'nın Sovyetler üzerinde yapmış olduğu ekonomik istihbarat faaliyetlerinden biri de petrol konusundadır. Enerji konusuyla Sovyet ekonomisini tahmin etmek ve izlemek istemişlerdir. 1977 yılında alınan istihbarat neticesinde Rusya'nın, ihracatçı konumundan ithalatçı konumuna düştüğünü gördüler. Bunun

nedeni ise Sovyetlerin yeni petrol kuyusu bulamaması ve var olan kuyularda da su sızıntısı olması alınan istihbarat neticesinde ortaya çıkmıştır (Morrison, 2014, s. 581).

1950'li yıllarda CIA, Sovyet Donanması'ndaki deniz silah sistemleri ve deniz gemi inşasının teknik analizine odaklanmıştı ve Sovyet deniz operasyonları istihbarat araştırması sadece ABD Donanması Deniz İstihbarat Dairesi ve ilgili askeri istihbarat teşkilatları tarafından yürütülmekteydi (Central Intelligence Agency, 2017 , s. 8).

1951 yılına gelindiğinde ABD hükümeti CIA'yı "dış ekonomik istihbarat" için genel gereksinimleri belirlemekten sorumlu tuttu. Ayrıca kapsam biraz daha genişletilerek CIA'dan "ulusal güvenlik konularındaki dış ekonomik verilerin uygunluğunu, kapsamını ve kalitesini değerlendirmek ve kalitenin geliştirilebilmesi ve boşlukların doldurulabileceği yöntemler geliştirmesi" de istendi (Zelikow, 1997, s. 166).

Soğuk Savaş döneminde, Amerika Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA) da mikroekonomik casusluk faaliyetinde bulunuyordu. ABD Hava Kuvvetlerinin, sinyal istihbaratı 1960'lı yıllarda Birleşik Krallık'taki bir ABD üssünde çalışan istihbarat uzmanları uhdesinde özellikle belirli şirketlere ve mallara ilişkin olmak üzere ticari telekslerin çıktıkları olduğunu resmi kurumlarca söylenmiştir (Smith, 2004, s. 428).

1950 ve 1960'lı yıllarda ekonomik istihbarat toplama ve analiz etme görevi CIA ve Dışişleri Bakanlığı arasındaki ilişkilerle belirleniyordu. 1961 yılında Dışişleri Bakanlığı'nın İstihbarat ve Araştırma Bürosu'nun yaşadığı mali problemler nedeniyle ekonomik analiz görevini tek başına CIA üstlendi (Konstantopoulos, 2006, s. 15).

İlerleyen yıllarda Dışişleri Bakanlığı ve CIA arasında görev ayrımı yapıldı. Dışişleri Bakanlığı Çin-Sovyet Bloğu dışındaki ülkelerde ekonomik istihbarat toplayacak. CIA ise Çin-Sovyet Bloğu üzerinde ekonomik istihbarat toplayacak ve bilimsel ve teknik istihbarat toplama faaliyetinde de bulunacak. 1960'larda CIA, hükümetin lider stratejik istihbarat sağlayıcısı oldu. Asker ile yaşadığı ekonomik istihbarat çekişmesini kazanan CIA bazen belirli taleplere cevap olması için bazen de gelişmekte olan dünyadaki Sovyet bloğu ekonomik faaliyetini inceleme cetveli altında 'Serbest Dünya' ekonomilerini kapsayacak şekilde ekonomik analizinin kapsamını genişletti (Zelikow, 1997, s. 167).

1970 ve 1980'lerde Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA) ve Merkez Haberalma Teşkilatı (CIA), mikroekonomik istihbarat operasyonlarını arttırdı. CIA, on bir

istihbaratçısından birine ekonomik istihbarat toplama görevini verirken Ulusal Güvenlik Ajansı (NSA), güçlü bilgisayarlarını, mikroekonomik istihbarat çıkarmak amacıyla uluslararası şirketlerin telekslerini taramak için kullandı. CIA Direktörü Amiral Stansfield Turner ise ABD şirketlerine endüstriyel ve ekonomik istihbarat toplamak için bir gizli program oluşturdu (Konstantopoulos, 2007, s. 35).

CIA, 70'li yıllarda özellikle emtia, petrol ve tarım başta olmak üzere dünya emtia piyasalarını ileri düzeyde takip etmeye başladı. 1970'lerde CIA petrol şoklarına cevap veren politika yapıcılar için en önemli istihbarat üreticisi oldu. Bu arada CIA, 1950'lerin sonuyla 1970'ler arasında hiçbir ekonomik istatistik yayınlamayan Çin gibi komünist ekonomiler hakkında çok önemli bir bilgi toplamaya devam etti. 1950 yılında Rusya ekonomisi üzerine çalışan ekonomik istihbarat birimi Rusya'nın ekonomik veri tabanını oluşturmuş durumdaydı (Zelikow, 1997, s. 169).

1975 ve 1986'da Amerika'nın ekonomik istihbarat toplama stratejisinde makroekonomik istihbarat dikkat çekmeye başladı. OPEC (Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü) fiyat politikaları, Sovyetler Rusya'nın yıllık üretim büyüklüğü, bilgisayarlarının kalitesi, gelişmekte olan ülkelerin borç finansmanı ile ilgili stratejilerin gözetimi, Uluslararası düzeyde enerji eksikliği, tüm dünyaya yiyecek temin eden gıda ve teknolojik ve teknolojik ilerleme en önemli makroekonomik hedefleri arasında bulunmaktaydı (Konstantopoulos, 2007, s. 20).

1970'lerde FBI uzmanları, KGB'nin San Francisco'daki uluslararası petrol şirketlerine, kentin bilim toplantılarına, bilgisayar ve elektronik endüstrilerine ve tesislerine casusluk yapmak için mikrodalga tesisleri kullandığını ortaya çıkardı (Bittman, 1985, s. 25).

1980-1995 yılları arasında FBI, Fransa, Almanya, Japonya, İsrail ve G. Kore olmak üzere birçok ülkenin kendisi üzerinde yapmış olduğu ekonomik istihbarat çalışmalarını ortaya çıkartıp başarısızlığa uğrattı. 1985'ten sonra ekonomik istihbarat davalarında %260 artış meydana geldi ve en yüksek oran da yabancı katılımlı davalarda yaşandı (Schweizer, 1996, s. 11).

1990'lardan sonra istihbarat birimleri ABD'ye kritik teknolojilerin ve entelektüel teknolojilerin korunması konusunda destek vermeye başladı. 1996 yılında Ekonomik Casusluk Yasası yürürlüğe girerek ABD'den stratejik teknolojiler çalmaya

alışan yabancı istihbarat çalışanlarının faaliyetlerine karşı istihbarat toplama ve yaymak için aktif çalışmalar yapılmaya başlandı (Walker, 2011, s. 9).

1995 yılında Japonların araç ithalatına ilişkin bilgileri almak için hükümet yetkililerini gizlice dinleyerek elde etmesi ile Fransa'nın Amerika Büyükelçiliği'nde çalışanların bazısını makroekonomik casusluk etmekle suçlayıp sınır dışı etmesi de Amerika'nın makroekonomik casusluğa verdiği önemi göstermektedir (Konstantopoulos, 2007, s. 20).

1995 yılına gelindiğinde Amerika'ya yönelik yapılan ekonomik casusluğun yıllık maliyeti en az 50 milyar dolar seviyesinde olduğu tahmin edilmektedir. Bununla birlikte fikri mülkiyet ve sınırsız teknoloji transferinin de çalındığı eklenirse yıllık ekonomik zarar 240 milyar dolar seviyesine kadar çıkmaktadır (Fraumann, 1997, s. 303).

Soğuk Savaş sonrasında da ekonomik istihbarat için ABD Dışışleri Bakanlığı ve CIA ekonomik istihbaratta makroekonomik casusluğa önem verdiler. 1993 yılında yapılan kongre toplantısında ABD ulusal güvenliğine yönelik ana tehdidin ekonomik olduğu belirtilerek ABD ulusal güvenliğinin yeniden toparlanması gerektiği belirtilerek ekonomik g ve ekonomik istihbarata daha çok önem verilmesi vurgulandı. 1995 yılında CIA için, Amerikan ekonomik rakiplerine karşı ekonomik istihbarat toplamak en öncelikli hale getirildi (Konstantopoulos, 2006, s. 18).

1996 yılından sonra Amerika'ya yönelik ekonomik casuslukların artmasıyla birlikte FBI tarafından bir politika belgesi yayınlandı. Belgeye göre Amerika; askeri, bilimsel, teknolojik ve ekonomik ilerleme nedeniyle yabancı istihbarat servislerinin temel hedefi haline geldiği belirtildi (The White House, 1999, s. 1-3).

Soğuk Savaş sonrası dönemde, ABD İstihbaratının mikroekonomik casusluk konusundaki bakış açısında politika yapıcılar, akademisyenler ve istihbarat uzmanları tarafından ikili bir değişik görüş ne sürüldü. ABD istihbaratının mevcut her aracın mikroekonomik casuslukta birleştirilmesini önermesi ve bu sayede ABD ekonomik ve teknolojik durumunun korunması ve geliştirilmesi hedefleniyor. İkinci görüş ise devlet ile özel sektör arasında bir ayırım yapılması gerektiği ve bu doğrultuda ABD istihbarat birimlerinin özel firmalara yardımının önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Ancak her iki durum da düşünce okulu olarak ortaya çıkmıştır (Konstantopoulos, 2007, s. 33-34).

Amerika ekonomik istihbarat sistemi Almanya ve Japonya ile karşılaştırıldığında bu iki ülkeye göre daha yeni ve daha güçlüdür ancak sistemdeki kolektif verim eksikliği sistemin bir özelliği haline geldi. Bu duruma yol açan şey ise devlet ve firmalar arasındaki sinerji yokluğu olmaktadır (Clerc, 1997, s. 312). Amerika makro ve mikro ekonomik istihbarat konusunda Avrupalı ve Japon rakiplerinden de çok daha iyi bir durumda. Avrupalılar ve Japonlar, daha zayıf teknolojik temellere sahiplerdi ve Amerikan istihbaratının küresel erişim kapasitesinden mahrumlardı (Whitaker, 1992, s. 128).

ABD'deki sistemin temelleri ekonomik güvenlik politikaları amaç edinerek atıldı ve bu yolla da yönetim ekonomi politikalarını firmaların hizmetine yönlendirdi. Bu strateji Amerika başkanının ekonomik güvenliği iç ve dış piyasada Amerika çıkarlarıyla ilgili başkana tavsiye etmekle görevli kurum olan Ulusal Ekonomik Konseyin kurulmasını sağladı. Ulusal ihracat stratejisi ve teknolojik politikanın oryantasyonu ulusal güvenlik ile ekonomik güvenlik arasında bağlantı kuruyor (Clerc, 1997, s. 312).

Çeşitli kaynaklar tarafından elde edilen ekonomik istihbarat bilgileri Washington'da birikir ve daha sonra CIA, Hazine ve Devlet tarafından işlenir, analiz edilir ve dağıtılır (Zelikow, 1997, s. 172). CIA, ABD hükümetine ekonomik istihbarat olarak;

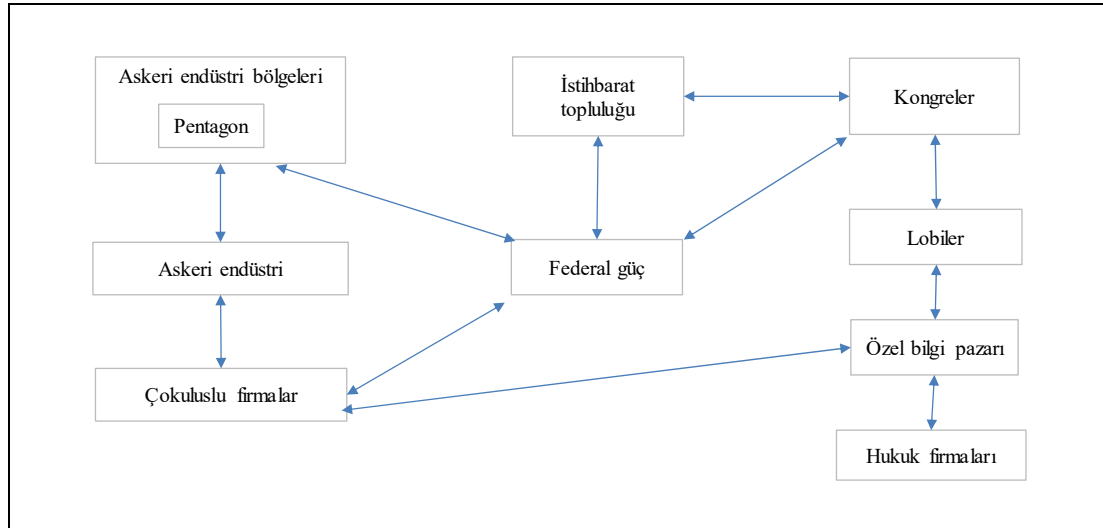
- Yatırımların uygulanması ve yasadışı finansman dâhil uluslararası işlemle,
- Ticari, finans ve rekabet dâhil olmak üzere uluslararası ekonomik ve çevresel sorunlar,
- Savunma pazarı ve lojistik,
- Coğrafi kaynaklar
- Sivil teknoloji
- Enerji kaynakları bilgisi sağlamaktadır (Zelikow, 1997, s. 173).

Bilim ve Teknoloji Politikası Başkanlığı Ofisi teknoloji alanında yaptığı çalışmalarla teknolojik liderlik ile ulusal güvenlik arasında bağlantı kurarak ülke için sorun olup olmayacağını araştırır. Asıl amaç Amerikan şirketleri için fırsatlar yaratmaktır. Ülke stratejisini geliştirme, potansiyel Pazar bulma ve Pazar paylarını artırmayı amaçlayan işbirliğinin değerlendirir (Clerc, 1997, s. 312).

Amerika ekonomik istihbarat sistemi Almanya ve Japonya sisteminin aksine merkezileştirilmiş bir sistemdir. Bu nedenle Amerikan ekonomik aktörleri Nazi Almanya'sı ve Sovyetler tehdidinin olduğu dönemlerde de ulusal kriz anında ekonomik istihbarat için kullanılan kaynakları aktif hale getirebilmiştir. Buna rağmen ekonomik istihbaratta yaşanan başarısız koordinasyonlar neticesinde firmalar kendi istihbarat faaliyetlerinin kendisi görmek durumunda kalmıştır. Bunun bir sonucu olarak da General Motors'un rekabetçi istihbarat faaliyeti için oluşturmuş olduğu firma bütçesi Fransa'nın yabancı istihbarat servisinin yıllık bütçesinden daha çoktur. ABD en büyük özel ekonomik istihbarat sistemine sahip olmasına rağmen amacı ekonomik istihbarat çarkının kendisinin Amerika ekonomisinden daha hızlı büyümektir (Potter, 1998, s. 58).

ABD ekonomik istihbaratının omurgasını rekabetçi istihbaratın gelişimini destekleyen endüstri firmaları, bankalar, sigorta şirketleri oluşturur. Rekabetçi istihbarat küçük ve orta büyüklükteki şirketleri desteklememektedir. Bu nedenle rekabetçi istihbaratın büyümesi ekonomik güvenliğin iyi olduğu anlamına gelmez. Bu yüzden ABD'nin ekonomik istihbarat faaliyetleri için daha çok kaynak ayırması gerekmektedir. (Levytskyi, 2001, s. 65).

Tablo 14: Amerika Ekonomik İstihbarat Sistemi

Kaynak; (Potter, 1998, s. 59)

Amerika'ya karşı gerçekleştirilen dış istihbarat saldırırganlığı, ülkenin kendisine karşı yapılan ekonomik istihbarat konusunu ulusal güvenlik durumuna yükseltmesine neden oldu. Amerika, bu gelişmeler neticesinde istihbarat operasyonlarını ekonomik

ve endüstriyel casusluk da dâhil olmak üzere ABD menfaatlerine çerçevesinde dış istihbarat toplanmasına ekledi (Bellocchi, 2001, s. 367). 2007 yılında ABD-Çin Ekonomik ve Güvenlik İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan rapora göre de Çin casusluğunun ABD'nin teknolojik sırlarına yönelik en büyük tehdit olduğunu ifade etti (Lowenthal, 2009, s. 332).

FBI, her yıl milyarlarca ABD dolarının ekonomik casusluk yoluyla yabancı rakiplere kaybedildiğini düşünüyor. FBI'ın hazırladığı rapora göre ekonomik istihbarat, ileri teknolojilerdeki ve gelişmekte olan endüstrilerini özellikle hedeflenmektedir.

ABD'ye yönelik dış ekonomik istihbarat şu şekilde tehdit oluşturmaktadır;

- Şirketler ve araştırma laboratuvarları için çalışan mevcut ve eski yabancı uyrukluları hedeflenir,
- Rüşvet, hırsızlık, çöp tenekesine atılan ticari sırları aramak ve telefon dinleme dâhil olmak üzere teknik işlemleri işe almak,
- Ekonomik istihbarat toplamak için yabancı şirketler ve yerel şirket endüstrileri arasında iş ilişkileri kurmak (Department of Justice Federal Bureau of Investigation, s. 2).

ABD'nin yenilikçi teknolojik faaliyette öncü olmasından dolayı ve küresel finans ve küresel ticaret ağlarında ana unsur olduğundan, ABD'nin teknolojik ve ekonomik bilgilerine karşı casusluk faaliyetleri yabancı casuslar tarafından yüksek düzeyde devam edecek ve ABD ekonomisine karşı büyüyen ve kronikleşen bir tehdit oluşturacak (Office Of The Director Of National Security , 2009-2011 , s. i).

Aynı rapora göre, Birleşmiş Milletler, Çin ve Rusya'nın, siber alan başta olmak üzere, ABD'nin ekonomik bilgi ve teknolojilerinin saldırgan ve yetenekli toplayıcıları olarak kalacağını düşünüyor. Çin, devam etmekte olan “hızlı ve üstün olan” Batılı güçleri yakalamaya çalışacak ve bu doğrultuda mevcut politikası ile hareket edecektir (Office Of The Director Of National Security , 2009-2011 , s. 7)

Amerika için dış ekonomik istihbaratta, ulusal güvenliği korumak için politika tasarımı beş amacı vardır.

- Amerika'nın ve müttefiklerinin yaşanılan zamanda olan veya gelecekteki askeri veya diğer tehditlerin büyüklüğünü tahmin etmek.

- Mevcut veya gelecekteki olası askeri veya diğer tehditlerin karakterini ve yerini tahmin etmek. Potansiyel düşmanın, kaynak tahsisine ilişkin olarak verdikleri kararları ve yapmayı seçtiği politikaları sınırlamaktadır.
- SSCB'nin olası muhtemel niyetlerini ve diğer potansiyel düşmanları tahmin etmede yardımcı olmaktadır. Bu sayede düşmanın ekonomik kaynakları ve politika olarak yöneldiği alan ve bazı olası eylem planını önceden seçmeye yaramaktadır.
- Politika yapıcılara, düşmanın ekonomik yeteneklerini engellemek için olası veya muhtemel askeri veya diğer tehditleri azaltmak için ne yapabileceğimize karar vermelerine yardımcı olmak. Bu sayede askeri gücünün ekonomik temelini zayıflatmak veya yok etmek gibi bir sonuca varmaktadır.
- Küresel düşmanlıklardan kaçınılarak, Doğu ve Batı'nın güçlerinin muhtemel gelişiminin tahmin edilmesini sağlamaktadır (Millikan, 1956, s. 1-3).

Amerika Hükümetinin ana odağı terör tehdidi olsa da, Amerika'nın topyekûn karşı karşıya olduğu ekonomik istihbarat tehdidi konusundaki farkındalığı artırmak için özel sektöre erişimin artırılması için de bir alan var. Özellikle, ABD'nin denetleyememesi, tehdit bilgisi sağlayabilir ve bilim ve teknoloji topluluğunun yabancı rakiplerin bilgi çalmak için istihbarat tekniklerini kullanma biçimleri konusunda eğitmelerine yardımcı olabilir (Cleave, 2007 , s. 20).

ABD'ye yönelik acımasız istihbarat toplayan diğer ülke de İsrail'dir. İsrail'in savunma sanayisinde faaliyet gösteren firmaları bir yandan devlete yakından bağlı, diğer yandan da Amerikan şirketleri ile olarak rekabet halindeler. Ancak İsrail'in ABD'ye karşı casusluğu da kendine özgüdür. Başka ülkelerin, ABD ile böylesine bir ilişki yaşadığı söylenemez. İsrail hem ABD'den parasal yardım alan hem de ekonomik casusluk yapan tek ülke konumunda. Bu durumda İsrail ABD sistemini en iyi tanıyan ülke olma özelliğini de göstermektedir (Clarke, 1998, s. 20).

İsrail'in hedefi haline gelen Amerika, bilimsel istihbarat toplanmasının öncelik verilerek, İsrail'in savunma sanayisini güçlendirmek için sızılması gereken bir hedef olmuştur. Bu yolla İsrail, Amerika'ya ait olan askeri bilgiler, hassas askeri teknoloji, hassas ekonomik bilgilerini kendisine hedef olarak görmüştür. ABD istihbarat teşkilatının yapmış olduğu açıklamaya göre, İsrail'in üç saikle hareket etmektedir; sanayi tabanını güçlendirmek, bilgiyi diğer ülkelere satmak ve kâr amacı gütmek ve uygun siyasi bağlar ve alternatif silah ve istihbarat kaynakları geliştirmek (Clarke,

1998, s. 21). İsrail'in askeri teçhizatının kalitesi ve silah sanayisinin rekabet gücü ekonomik casusluktan sağladığı başarıdan kaynaklanmaktadır. İsrail ana hedefleri; “Amerikan topçu silah tüpleri teknolojisi, füze siperi araçları için kaplamalar, havacılık, füze telemetrisi ve uçak haberleşme sistemleri için bir kaplama. Pentagon ve ABD istihbarat topluluğu için en gelişmiş hava gözetleme ekipmanı” yer almaktaydı (Clarke, 1998, s. 22).

Kuntz’a göre Soğuk Savaş henüz bitmiş değil, sadece küresel pazara taşındı. 1997’de Amerika Kongre üyeleri casusluğunun dönüşmüş olduğunu fark etti. Yabancı düşmanlar ve bunların müttefikleri işletmelerin ticari sırlarına erişmeyi hedef haline getirirken artan ekonomik kayıp hükümetleri daha fazla ilgilendirmeye başladı. Buna karşılık hükümet Amerikan ekonomisinin Amerikan şirketlerinin ticari sırlarına verdiği tehlikeyi azaltmak için Kongre, ticari sırların çalınmasını suçlayan Ekonomik Casusluk Yasasını yürürlüğe koydu. Bu yasaya rağmen 2011 ve 2012’de ekonomik casusluk ABD ekonomisinde 13 milyar dolar kaybettirdi (Kuntz, 2013, s. 901).

Amerikan kolejleri ve üniversiteleri, yabancı uyruklu bilim insanlarına bilim ve teknoloji doktoralarının çoğunu veriyor. Yabancıların çoğunun Birleşik Devletler ‘deki eğitimini aldıktan sonra eve dönmesiyle Amerika’daki ekonomik yavaşlama ve başka ülkelerde ki ekonomilerin büyümesi ile sonuçlanıyor (Walker, 2011, s. 13).

Amerika Birleşik Devletleri’nde, ekonomik casusluk, yüksek seviyede olmasına rağmen özellikle silikon vadisi en çok hedef alınan bölge olmaktadır. Silikon vadisinden yapılmakta olan elektronik, havacılık ve biyoteknoloji endüstrilerinin yoğun olarak bulunmasından dolayı ekonomik casusluk için çok uygun bir ortam özelliği göstermektedir (Tucker, 1997, s. 1118).

Amerika Birleşik Devletleri, ekonomik casusluğun birincil hedefidir. Amerikan hükümeti, sanayi ve toplumun açıklığı bilgiyi akıcı ve erişilebilir kılar. ABD dünyanın en çok aranan teknolojisine ve dünyanın en iyi araştırma tesislerine sahip ve en çok fikri mülkiyet üreten ülkeler arasındadır. Bu nedenle bilimsel ve teknik ilerlemesini gerçekleştirememiş ülkeler de bilgiyi arama noktasında açık ekonomileri tercih etmektedir. Liberal ekonominin en yüksek yaşandığı yer olan ABD ise bu nedenle ekonomik istihbaratın ana hedefi konumuna gelmektedir.

Amerika’nın bilim ve teknoloji ve işbirliği açıklık nedeniyle, ulusal laboratuvarları, üniversiteler, özel sektör kuruluşları, ekonomik casusluk için yüksek

değerli hedefleri ve ABD fikri mülkiyetinin yabancı aktörler tarafından çalınmasına olanak sağlıyor. Birçok devlet yöneticisi, ekonomik casusluğu kendi ulusal güvenliğini ve ekonomik amaçlarımızı kendi çıkarlarının gerçekleştirmemiz için gerekli görüyor. Bazı ulus devletler ise kendi inovasyon hedeflerine rekabet avantajı sağlamak için fikri mülkiyet çalmalarını konusunda kendi ulusal istihbarat örgütlerinin harekete geçiriyorlar (National Counterintelligence and Security Center, 2017, s. 5).

Makro düzeyde ekonomik casusluğa bakıldığında ABD'ye yönelik ekonomik casusluk FBI'a göre şu alanlara odaklanmaktadır; ABD ekonomik, ticari ve finansal anlaşmalar, ABD ticari gelişmeleri ve politikaları, ABD ulusal borç seviyeleri; ABD vergi ve para politikaları; dış yardım programları ve ihracat kredileri; teknoloji transferi ve mühimmat kontrol yönetmelikleri; ABD enerji politikaları ve kritik malzemeler stok verileri; ABD emtia politikaları ve Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren yabancı firmaları etkileyen yasalar (Nasheri, 2005, s. 90).

Bazı ülkeler ABD'nin fikri mülkiyet ve mülkiyet bilgilerini, kendi ekonomik ve ulusal güvenlik hedeflerini geliştirmek için ekonomik istihbarat yoluyla edinmeye devam edecektir. Mesela Çin hala özel teknolojileri için bu faaliyetleri sürdürmeye devam etmektedir. Bununla birlikte ekonomik istihbarat faaliyetine girmeden ve meşru yolları da kullanarak Amerika'nın uzun vadeli rekabet avantajlarını aşındırabilecek endüstriyel süreçleri mümkün kılmak için araştırma alanlarına, uzmanlara ve kilit alanlara erişim sağlamak için büyük ölçüde meşru, yasal transferleri ve ilişkileri kullanıyorlar (Coats, 2018 , s. 12). Son yıllarda, ABD için Fikri mülkiyetin korunması, Amerikan yargısına sıkı bir şekilde bağlanmıştır. Fikri mülkiyet haklarının yurt içinde ve uluslararası alanda korunması, ABD için temel politika hedefi haline gelmiştir (Nasheri, 2005, s. 171).

Rusya ile birlikte Çin ve İran da ABD ekonomisine karşı saldırgan casusluk faaliyetinde bulunmakta. Bu casusluğu da siber istihbarat yoluyla yapmaktalar. Siber istihbarat hem düşük maliyetli hem de yüksek verimli olduğu için ekonomik istihbaratta sık sık kullanılmaktadır. Bu çağda Çin, ABD'nin hasa ticari sır ve özel bilgilerinin elde etmek için özel bir casusluk çabası içine girdi. Çin, siber casusluk yoluyla bilim, teknoloji, askeri modernleşme ve ekonomik politika hedeflerinin desteklemek için siber casusluk yoluna başvuruyor (National Counterintelligence and Security Center, 2018, s. 5).

Gelişmiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülke başta ekonominin büyümesi sağlamak amacıyla kendi kurumsal ve kültürel yapılarına göre ekonomik istihbarat sistemi inşa etmiştir. Bu sistem sayesinde odak sektör olarak seçtikleri alanlarda belli başlı firmaları destekleyerek uluslararası pazara girmiş, pazarda söz sahibi olmaya başlamış hatta kimi durumlarda ise pazara hâkim olmuşlardır. Ülkeler elde ettiği bilgiler sayesinde ekonomik büyümeyi gerçekleştirirken diğer yandan da ekonomik ve bilgi güvenliğini sağlamak için ekonomik istihbarat sistemleri içinde karşı istihbaratı aktif tutmuştur. Böylelikle ekonomik istihbarat sistemi hem özel sektörün büyümesini sağlarken hem de ülke milli gelirini artıran unsurlardan biri olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE İSTİHBARAT SİSTEMİ ve KURUMSALLAŞMA MODELİ

3.1. Türkiye’de İstihbarat Tarihi ve Yönetsel Modelleri

Türkler tarih sahnesi çıktığı dönemden günümüze kadar istihbarata önem vermiş bir millettir. İlk Türk devletleri askeri yoğunluk göstermiş olması nedeniyle bu dönemlerde istihbarat askeri düzeyde yoğunluk gösterdi. İlerleyen dönemlerde komşu devletlerle olan ilişkiler, yönetimde meydana gelen çalkantılar gibi nedenlerden ötürü de siyasi istihbarat ortaya çıkmaya başladı. Devletlerin büyümesi ve sınırlarının gelişmesiyle birçok milleti barındırmaya başlaması da sosyal istihbaratın ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Dönemlerin meydana getirdiği birtakım gelişmeler Türk devletlerinde istihbarat faaliyetlerinin çeşitlenmesini sağlamıştır. Gerek sultana ya da padişaha bağlı olarak yürütülen gerekse devlet içinde güçlü yapılara bağlı yürütülen istihbarat toplama faaliyeti Osmanlı ile birlikte kurumsallaşmaya başlayarak profesyonel istihbaratçılık Türk devletlerinde ortaya çıkmaya başlamıştır.

3.1.1. 19. Yüzyıla Kadar İstihbarat Faaliyetleri

Türkler, Hunlar ve Göktürklerden başlayan Türk devlet geleneği Timurlular ve Osmanlılara kadar halkın güvenliği için ekonomik, askeri ve siyasi istihbarata önem verdi (İlter, 2002, s. 6). Türklerde istihbarat geleneği çok eski dönemlere dayanır. Eski Türk casusluk yapana çaşı/çaşut denirken casusları ihbar etmeye de çaşıtlama denmekteydi (Yörükoğlu, 2010, s. 22).

Türklere karşı çaşıtluk yapan din adamları özellikle Çinlilerin dinine, Hintlilerin buda inancına ve diğer dinlere inanmaktaydı. Bu din adamı görünümüne sahip casusların temel amacı gök tanrı inancına sahip olan Türk topluluklarına kendi inançlarını benimseterek yönetimi ele geçirip toplum içinde büyük sarsıntılar meydana getirmektir (Dünya Casusluk Tarihi Ansiklopedisi, 1974, s. 3).

Çinliler ile Hunlar arasında olan casusluk faaliyeti bilinen ilk Türk tarihi casusluk faaliyeti olmuştur. M.Ö 138 yılında Chang-Chien adında bir Çinli casus

Hunlar arasında gezgin kılığında gezintiye çıkmıştır. 13 yıl boyunca tüm Hun diyarını gezerek Hunların sosyal yapısından askeri yapısına kadar her özelliğini öğrenerek bu bilgileri bir rapor halinde Çin hükümdarına sunmuştur (Dünya Casusluk Tarihi Ansiklopedisi, 1974, s. 4).

552-745 yılları arasında Orta Asya’da hüküm süren Göktürkler Çinli casusların faaliyetleri nedeniyle ikiye bölünerek yıkılmıştır. Çimle sınır komşusu olan Göktürkler zamanla büyümeye başlamasıyla Çin için bir tehdit haline geldi. Hükümdarın özel hayatı dâhil birçok bilginin elde dilmesi sonucu iç karışıklık çıkarak Göktürk devleti ikiye bölündü. Ardından doğu ve batı Göktürk arasında çıkan savaş neticesinde iki devlet daha fazla zayıflayarak eş zamanlı yıkılmıştır (Dünya Casusluk Tarihi Ansiklopedisi, 1974, s. 6).

Selçuklularda Nizamül Mülk döneminde başta posta için kurulan ancak daha sonralarda bir istihbarat teşkilatına dönen “berid” konusunda vezir ile sultan arasında ayrılıklar yaşanmıştır. Nizamülk Mülk her ne kadar istihbaratın önemini vurgulasa da sultan Alparslan aynı görüşte değildi. Alparslan istihbaratın casuslarla yapılmasından ziyade muhtelif bölgelerdeki dostlarla yapılmalı aksi takdirde yanlış bilgilerin geleceğini düşünmekteydi. Sultan Alparslan casusların, düşmanı dost dostu da düşman olarak tanıttığını düşünerek istihbarat teşkilatını kaldırmıştır (Göksu, 2018, s. 63). Her ne kadar sultanın endişelerini ortadan kaldıracak tedbirler alınarak istihbarat faaliyeti yapılmaya devam edildiyse de sultan Alparslan dönemi Selçukluların en zayıf istihbari teşkilatlanma dönemi olmuştur. İstihbarat teşkilatının bu denli zayıf olması da Bâtınilerin Selçuklulara kolayca sızmalarına neden olmuştur (Göksu, 2018, s. 64).

Selçuklular döneminde casusluk faaliyeti bu zamana kadarki en yoğun dönemini yaşamıştır. Bu faaliyeti gösteren ise Hasan Sabbah’ın kurmuş olduğu batını hareketidir. Hasan Sabbah Alamut kalesinde yetiştirmiş olduğu fedailerıyla Selçukluların yıkılmasında pay sahibi olmuştur (Dünya Casusluk Tarihi Ansiklopedisi, 1974, s. 7). Bâtıniler dışında Selçuklulara karşı casusluk yapan diğer bir topluluk da Bizans olmuştur. Bizans casuslarının asıl amacı Selçukluların batıya doğru ilerlemesini durdurmaktır. Bunu sağlamak için de İran’ı Selçuklular üstüne saldırtmaya çalışırlar. Bu amacı başarmak için Bizanslı casuslar Bâtıniler ile de iş birliği yapmıştır (Dünya Casusluk Tarihi Ansiklopedisi, 1974, s. 8). Anadolu’da en büyük casusluk olayı 1243 Köseadağ savaşında yaşandı. XIII. Yüzyılda Selçukluların

Anadolu’da büyüyüp yayılmasını istemeyen Moğollar Selçuklu içinde çıkan Baba İshak isyanında Moğol casuslarının faaliyetleri neticesinde Selçuklu ordusu çok derin yaralar almış ve bunun neticesinde Moğol ordusu başarıya ulaşmıştır (Dünya Casusluk Tarihi Ansiklopedisi, 1974, s. 9).

Türk tarihindeki en geniş istihbarat örgütüne sahip ilk devlet Osmanlılar olmuştur. Osmanlı devletinde istihbaratçılar barış zamanında sınır hatlarının korunmasıyla ve düşman hakkında bilgi toplanmasıyla görevliydi ve bu görevleri tüccarlar, dönmeler, köylüler yerine getirirdi. Savaş zamanında ise casusların, düşmanların iletişimini koparmak, ordunun sefer halinde ilerlerken pusuya düşmesine mani olmak gibi askeri görevleri vardı (Karabulut, 2016, s. 246).

Osmanlıda istihbarat faaliyetleri uç beyliklerinin kurulma döneminde, 1298 ile 1301 yılları arasında başladı. (İlter, 2002, s. 6). Osmanlı devletinin kurucusu olan Osman Beyde kendi döneminde casusları sık sık kullanmıştır. Bilecik tekfurunun düğününü kale dışında yapmasına ikna eden Osman Bey adamlarını keçelere sararak kaleye sokmasıyla kalenin fethini gerçekleştirmiştir. Orhan Bey de babası gibi casusları kullanmaya çok önem verirdi. Düşman kuvvetleri içine yerleştirdiği casuslar sayesinde düşman ordusu Osmanlı üzerine yürümeye başlamadan Orhan Bey sefere koyulurdu (Eroğlu, 2003, s. 22).

Osmanlı devleti, klasik döneminde Türk geleneğini devamı niteliğinde casusluk faaliyetlerini sürdürmüştür. Osmanlıda dört çeşit casusluk bulunmaktadır, Gönüllü casusluk yapanlar, Ulufeli (ücretli) casusluk yapanlar, Dil Alma yöntemiyle casusluk yapanlar ve Tüccar ve Gezginlerden oluşmaktadır (Eroğlu, 2003, s. 17). Gönüllü Casuslukta, devletin kurulamadığı ve kurumsallaşamadığı zamanla diliminde, beyliklerin yeni fethedecekleri yerler ve ordular ile ilgili bilgi toplanırdı (Eroğlu, 2003, s. 17). Ulufeli (Ücretli) casusluk, XVI. Yüzyıl başta olmak üzere devletin kurumsallaşamaya başladığı dönemlerde görülür. Casusluğu gönüllü yapanların dışında devletten casusluk yapmak için ücret alanların işidir. Dil Alma Yöntemi, düşman üzerine küçük akınlar düzenleyerek ele geçirilen esirlerden alınan bilgilerden oluşur (Eroğlu, 2003, s. 19). Tüccar ve Gezginler ise, gerek Osmanlı vatandaşı olsun gerekse başka ülke vatandaşı olsun ülkelere girme konusunda kendisine müsamaha tanınmış belli başlı insanlar bulunmaktaydı. Bu insanların sahip olduğu ilişki ağı da

her ülkenin sahip olduğu bilgi bakımından kendilerine çekici geliyordu. Bu nedenle bu insanların getirebileceği istihbarata ihtiyaç duymaktalardı (Eroğlu, 2003, s. 20).

Osmanlı da balkanlara yönelik bilgi sağlama konusunda sınır casuslarının bilgisini kullanmış, bilginin Osmanlı hükümdarına ulaşmasında ise Osmanlının ulaşım sistemi kullanılmıştır (Eroğlu, 2003, s. 21). Osmanlı devletinde padişahla, tebaasında bulunan Ermeni, Yahudi, Rum, Arap, Romen ve diğer azınlıkları ticaret faaliyetinde kullanarak istihbarat toplamak için kullanırdı. Bu kişilerin getirdikleri bilgiler doğrultusunda dış politika belirlenmeye çalışırdı. Savaş dönemlerinden önce de rakip ya da düşman devletlerin askeri gücü, ulaşım hatları gibi askeri nitelikli bilgileri ele geçirip ordunun hazırlıklarını o bilgiler doğrultusunda yapmaktaydı (Güven, 2017, s. 97)

XV. yüzyılsa gerek Osmanlıdan Bizans'a gerek se Bizans'tan Osmanlı'ya kaçan kişiler karşılıklı casusluk yapmışlardır. Bu casusluk Bizans-Osmanlı savaşında da etkin olmuştur. Dönemin en büyük seniz gücü olan Venedikli denizciler de Osmanlı'ya karşı Bizans'a casusluk desteği sağlamıştır (Eroğlu, 2003, s. 25).

XVI. yüzyıla gelindiğinde Osmanlıda kurumsallaşmış bir istihbarat örgütü görülmese de kurumsallaşma adına atılmış geleneksel bazı adımlar bulmak mümkündür. Arşivcilik, kriptanaliz, kriptoloji, steganografi gibi konularda kurumsallaşma görülmektedir (Gürkan, 2017, s. 19). XVI. yüzyılda İstanbul'da daimi elçilikler kurularak Osmanlı açık hedef haline gelmişti ancak Osmanlının casusları da bu yabancı elçiler üzerinden çok ciddi istihbari bilgiler toplamayı başarmıştı. (İlter, 2002, s. 6).

Osmanlının Akdeniz ve Avrupa'da bilgi toplayan casusları o bölgeleri çok iyi tanıyan insanlardı (Gürkan, 2017, s. 67). Venedik, Marsilya gibi Avrupa şehirlerinde faaliyet gösteren Müslüman ve gayrimüslim tüccarlar kendileri için ticaret, Osmanlı için de casusluk yapmaktaydı, hatta bu tüccarlar gemilerle casus taşıdığı da görülmektedir (Gürkan, 2017, s. 123).

XVII. ve XVIII. Yüzyılda Osmanlı devletinde yaşanan gerileme nedeniyle tecrübeli devlet adamları padişaha bu kötü gidişi durdurmak için istihbarata gerekli önemi vermek gerektiğini iletmişlerdir. (İlter, 2002, s. 6). Osmanlı devletinde istihbaratta kurumsallaşma adımları da geç kalırsa da XIX. yüzyılın sonlarında başlamıştır (Gürkan, 2017, s. 19).

Osmanlı istihbaratında kurumsal yapı eksikliği nedeniyle taşrada yapılacak olan casus operasyonları merkezden idare edilememiştir. Bu nedenle taşrada bulunan idareciler kendi casusluk şebekesini kurma konusundan merkez tarafından serbest bırakılmıştır. S-182 merkez, istihbarat yönetimim taşraya bırakmayı, denetlemeyi ve koordine etmeyi yeterli buldu. Bu doğrultuda da taşra yöneticilerin elde ettiği bilgilere göre hareket ederek askeri hazırlıkları yapmasını emretmiştir (Gürkan, 2017, s. 157)

XIX. yüzyılda istihbaratın kurumsallaşp devlet içinde bir kurum haline gelmesi süresine kadar Osmanlı devleti casusluğu, askeri ve siyasi hamlelerini yapmak ya da önlemlerini almak için elinde bulunan kişiye bağlı casuslar sayesinde yapmıştır. Osmanlı hükümdarlar devlet güvenliği ve yapacağı hamleler için hem iç hem de dış istihbaratı kullanmıştır. İç istihbarat genelde tahta çıkamayan şehzadeler ile padişah olan kardeşleri arasında ya da babasını tahtan indirmek isteyen şehzadelerin faaliyetleri için kullanılmıştır. Dış istihbarat ise düşman orduları hakkında bilgi almak ve sefere çıkarken ordunun güvenliği ve savaşın başarısı için kullanılmıştır. (Eroğlu, 2003, s. 33)

Görüldüğü üzere Osmanlı devletinden iç istihbarat ve dış istihbarat askeri ve siyasi amaçlarla kullanılmış ekonomik istihbarat konusuna cumhuriyet döneminde ekonomik imtiyazların millileştirildiği zamana kadar pek rastlanmamıştır. Bununla birlikte cumhuriyet döneminden sonra da ekonomik istihbarat anlamında çok ciddi ve çok yoğun bir kurumsal çalışma yapıldığı görülmemiştir. Bu nedenle Türk istihbaratı klasik dönemde olduğu gibi siyasi, askeri ve biyografik anlamda faaliyette kısıtlı kalmıştır.

3.1.2. Yıldız İstihbarat Teşkilatı

XIX. yüzyılın sonlarına gelindiğinde Osmanlı devletinin istihbarat alanında kurumsallaşma hızı da artmıştı ancak daha çok kişiye özel bir yapı olarak ve şahsi çalışır haldeydi. II. Abdülhamid döneminde yaşanan olaylar ve Abdülhamid'in vezir ve sadrazamı batının casusu çıkınca Yıldız İstihbarat Teşkilatı'nı kendisine bağlı olarak kurdu. Abdülhamid'in teşkilattan beklentisi gerek yurtiçinde gerek Jön Türkler'in bulunduğu yurtdışı şehirlerinde tahtına yönelik yürütülen faaliyetleri ortaya çıkarmaktı (İlter, 2002, s. 7).

II. Abdülhamid kendi döneminde neden şahsına bağlı bir istihbarat örgütü kurduğunu ise şu sözlerle açıklamaktadır; *“Yabancı devletler kendi emellerine hizmet edecek kimseleri vezir ve sadrazam mertebesine kadar çıkarabilmişlerse devlet emniyet içinde olamazdı. Doğrudan doğruya şahsıma bağlı bir istihbarat teşkilatı kurmaya bu düşünce ile karar verdim. İşte düşmanlarımın jurnalcilik dedikleri budur.”* (Karan, 2014, s. 48).

3.1.3. Teşkilat-ı Mahsusa

20. yüzyıla birlikte çöküş sürecine giren Osmanlı devletinde yönetim II. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte İttihat ve Terakki partisi gelmiştir. Osmanlının elindeki toprakları korumak adına Pantürkizm görünümü sergileyen yönetim bu amaca ulaşmak için haber almayı sağlayacak çalışmalar yapmaya başlamıştır (Karan, Türk İstihbarat Tarihi: Yıldız İstihbarat Teşkilatından MİT’e, 2008, s. 39).

XIX. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan ayrılıkçı ayaklanmalar ve Balkan Savaşı’nın başarısızlıkla neticelenmesi sonrasında Osmanlı devletinin de gizli faaliyet gösteren ve modern bir istihbarat örgütüne duyulan ihtiyacı ortaya çıktı. Enver Paşa, devletin siyasi birliğini korumak, batının Ortadoğu’da yaptığı casusluk faaliyetlerine karşı koymak ve Balkanlar benzeri ayrılıkçı hareketleri engellemek için Teşkilat-ı Mahsusa’yı kurdu (İlter, 2002, s. 8). Ayrıca Enver paşa Teşkilat-ı Mahsusa’yı, İngiliz istihbarat servisine benzeterek Osmanlıya hasım olan ya da olması muhtemel devletlere karlı propaganda yapmak, askeri bilgilere ulaşmak, Türkleri ayaklandırmak gibi faaliyetleri gerçekleştirmek gayesini de gütmüştür (Karan, Türk İstihbarat Tarihi: Yıldız İstihbarat Teşkilatından MİT’e, 2008, s. 39).

Teşkilat-ı Mahsusa 5 Ağustos 1914 yılında padişah olan V. Mehmet Reşat tarafından onaylanarak resmi bir gizli servis halini almıştır. Ayrıca teşkilat, çete savaşları, istihbarat, karşı istihbarat, casusluk, propaganda faaliyetleri yürütmekteydi (Karan, Türk İstihbarat Tarihi: Yıldız İstihbarat Teşkilatından MİT’e, 2008, s. 43).

Teşkilat-ı Mahsusa, modern tarzda kurulan ilk istihbarat servisiydi ve Osmanlı Harbiye Nezareti’ne bağlı çalışmaktaydı. Teşkilat, Kafkasya ve yakın doğuda gerilla tipi askeri örgütlenme gösterirken Ortadoğu’da propaganda ve özellikle Edward Lawrence başta olmak üzere yabancı casuslara karşı casusluk faaliyeti yürütmekteydi (İlter, 2002, s. 9).

Teşkilat-ı Mahsusa içinde bulunduğu dönemin yokluklarıyla birlikte istiklal harbinde Anadolu'ya hizmet etmiş, harpten sonra da Genelkurmay'a devredilmiştir (Eymür, 2017, s. 14).

Teşkilatın, Makedonya ve Trakya bölgelerinde de Sırp ve Yunanlılara karşı çalışmaları da olmuştur. Mondros ateşkes anlaşmasından sonra teşkilatın faaliyetlerinden haberdar olan İngilizlerin teşkilatı cezalandırmasını beklemeden ve hasarı en aza indirmek için Teşkilat-ı Mahsusa, Hüsamettin Ertürk tarafından Enver Paşa'nın bilgisi dâhilinde tasfiye edildi (İlter, 2002, s. 10).

3.1.4. Milli Emniyet Hizmeti Riyaseti

19 Mayıs 1919 yılında Milli Mücadelenin başlaması ve 24 Temmuz 1923 yılında Lozan Barış Anlaşması ile sonra eren süreçten sonra modern devlet kurma çalışmaları başlamıştır. I. Dünya savaşından önce başlayan ve savaş döneminde devam eden Avrupa merkezli casusluk olayları ve kurumların faaliyetleri Atatürk'e istihbarat örgütünün önemini ve gerekliliğini gösterdi (İlter, 2002, s. 17).

Atatürk istihbarat örgütü kurma konusundaki görüşünü, *"Bu böyle olmaz, muasır devletlerde olduğu gibi biz de modern bir istihbarat teşekkülü kurmak mecburiyetindeyiz."* cümlesiyle ifade etmişti. (İlter, 2002, s. 18). Milli Emniyet Hizmeti Riyaseti, 6 Ocak 1927 tarihinde Genelkurmay başkanı Fevzi Çakmak tarafından çok gizli emri ile merkezi Ankara olarak kuruldu. Kuruluş emrinde teşkilatın; İstanbul, İzmir, adana, Diyarbakır ve Kars'ta da şubeleri açıldı. MAH'ın kurulmasıyla birlikte ordu müfettişlerinin yapmakta olduğu istihbarat faaliyeti de MAH'a devredildi (Eymür, 2017, s. 14).

Milli Emniyet Riyaseti, Atatürk'ün emirleri doğrultusunda 19 Aralık 1926 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Başbakanlığa bağlandı (İlter, 2002, s. 28). Ancak Milli Emniyet Hizmetleri Riyaseti'nin Milli İstihbarat Teşkilatı gibi bir yasal dayanağı yoktu. Milli Amele Hizmeti (MAH) olarak başlayan ve günümüzde MİT ile devam eden istihbarat servisinin temelleri de istiklal harbi sırasında atıldı (Eymür, 2017, s. 13)

Genç cumhuriyette çözülmesi gereken en önemli sorunlardan birisi de ticari ve ekonomik imtiyazların yabancılar elinde bulunmasıydı. Demiryolları, tramvay işletmeleri, liman tesisleri, kömür ocakları, elektrik ve havagazı tesisleri, düyûn-i umumiye karşılığı verilen tütün, sigara ve tuzun tekellerine geçmesi ve balık

avcılığının yabancıların elinde olması başlıca ekonomik problemlerdi. Bu işletmelerin yabancılardan alınarak millileştirilmesi gerekmektedir. Satın alma sırasında ortaya çıkan olumsuzlukları gidermek ise MAH'ın göreviydi. Teşkilat, satın alma görüşmeleri başlamadan önce yabancı kuruluşlar ve işletmeler arasındaki haberleşme ve yazışmaları Türk tarafına zamanında aktararak işletmelerin daha uygun fiyatlara millileştirilmesini sağlamıştır (İlter, 2002, s. 49).

MAH, kurulduktan sonra göstermiş olduğu en önemli faaliyetler, Şeyh Sait isyanı, Kürt Teali Cemiyeti faaliyetleri, Gizli Komünist Parti çalışmaları, Hilafetçi ve Saltanatçıların çalışmaları, Hatay meselesi, Çiçero hadisesi gibi siyasi, askeri ve güvenlik alanında çalışmalar olmuştur (Eymür, 2017, s. 16). II. Dünya savaşına girilmemesinde de MAH'ın, karşı casusluk yoluyla elde ettiği ve siyasi makamlara sunmuş olduğu belge ve bilgiler de hayati öneme sahiptir (İlter, 2002, s. 51).

3.1.5. Milli İstihbarat Teşkilatı

Dünyada meydana gelen gelişmelere bakıldığında artık daha modern ve daha verimli çalışan bir istihbarat teşkilatına önem artmıştır. Bu nedenle, devlet güvenliği, milli politikayı belirlemek, siyasi, askeri, ekonomik, sınai, ilmi ve teknik, biyografik istihbaratı devlet düzeyinde toplayabilmek için 6 Temmuz 1965 tarihinde Milli İstihbarat Teşkilatı kuruldu (İlter, 2002, s. 52).

3.1.5.1. Kuruluş ve Yasal Mevzuat

Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), 6 Temmuz 1965 tarihli ve 644 sayılı “Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu” ile Başbakan’a bağlı olarak kuruldu. 1 Ocak 1984 yılında yürürlüğe giren 2937 sayılı “Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu” ile eski kanunun karşılayamadığı gelişmeler güncelleyerek yeni halini aldı (Alsancak, 2016, s. 225). Aynı kanunda 2017 yılında yapına değişiklik ile teşkilat Cumhurbaşkanlığı’na bağlandı.

2937 sayılı kanunla birlikte istihbarat teşkilatının görev ve sorumlulukları genel hatlarıyla belirlenmiş olup teşkilat içinde kurulacak birimler, birim yapıları, birim görevleri gibi unsurlar Cumhurbaşkanının onaylayacağı gizli yönetmelikle belirlenmiştir. Bu yolla da teşkilatın iç işleyişinin gizliliği sağlanmıştır (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2019, s. 1)

Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu’nda teşkilatın görev ve yetkileri (4). Madde de genel hatlar çizilerek belirlenmiştir. (4). Maddenin (a) fıkrasında en geniş tanımlamayla MİT;

“Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.” (Mevzuat Bilgi Sistemi,, 2019).

3.1.5.2. Teşkilat Yapısı

MİT’in resmi sitesinde yaptığı bilgilendirme doğrultusunda kendi bünyesinde; Stratejik Analiz Başkanlığı, İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığı, Dış Operasyonlar Başkanlığı, Güvenlik İstihbaratı Başkanlığı, Elektronik ve Teknik İstihbarat Başkanlığı, Sinyal İstihbaratı Başkanlığı adıyla faaliyet gösteren altı adet başkanlık bulunmaktadır (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2019, s. 1)

Milli İstihbarat Teşkilatı’nın içyapısı ve işleyişi gizli yönetmelikle belirlendiği için bu konuda bilgiye erişim çok sınırlı kalmaktadır. Ancak, teşkilatın resmi sitesinde verilen bilgiler neticesinde iç yapılanmaya dair sınırlı bilgi elde etmek mümkündür.

Stratejik Analiz Başkanlığı, Stratejik analiz üreterek Türkiye’nin stratejik istihbarat ihtiyacını karşılar.

İstihbarata Karşı Koyma Başkanlığı, Yabancı devletlerin, kişilerin, örgütlerin, kurumları, kuruluşların Türkiye’ye yönelik casusluk faaliyetlerini tespit edip başarısızlığa uğratmakla görevlidir.

Dış Operasyonlar Başkanlığı, Türkiye’nin menfaatlerinin korumak amacıyla içi ve dış birimleriyle hareket eder.

Güvenlik İstihbaratı Başkanlığı, Terör faaliyetleri başta olmak üzere Türkiye’ye yönelik tehdit oluşturan durumlar için istihbarat toplar.

Elektronik ve Teknik İstihbarat Başkanlığı, Devletin gizli bilgilerinin ortaya çıkması ve terör eylemlerini önlemek için Telekomünikasyon yoluyla sinyalleri tespit etmek, dinlemek ve kaydetmek görevleri arasındadır.

Sinyal İstihbaratı Başkanlığı, Askeri ve askeri olmayan tüm sinyal istihbaratını üretmek temel görevidir (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2019, s. 1).

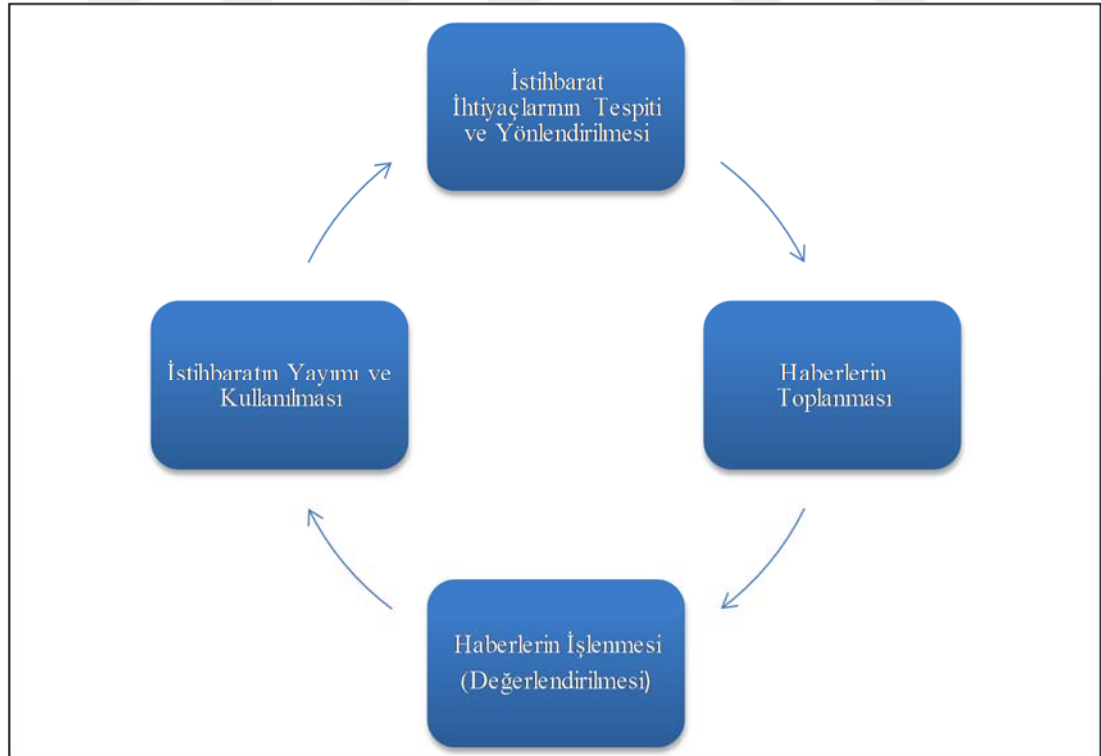
3.1.5.3. İstihbarat Yapma Süreci

İstihbarat üretim süreci bilgi toplanmaya başlanma sürecinden önce mevcut durumda gerekli bilgilerin tespiti ile başlar, bilgilerin toplanması, bu bilgilerin sınıflandırılması, bilgilerin yorumlanması ve analiz edilerek nihai tüketici olan karar alıcılara verilmesi istihbarat üretim sürecinin tam dönüşümünü temsil eder (Acar, 2016, s. 163).

İstihbarat yapma süreci istihbarat çarkı anlamına gelmektedir. Kısaca tanımlamak gerekirse istihbarat çarkı, karar alıcıların ihtiyacı olan bilgiyi istihbarat kurumlarına iletilmesiyle başlayan, istihbarat kurumlarının istihdam ettiği istihbarat çalışanlarının bu bilgiyi elde etmesi ve çeşitli süreçlerden geçirerek son kullanıma uygun halde raporlayarak karar alıcıya vermesiyle tamamlanan süreçtir.

CIA, CSIS, FBI gibi birçok istihbarat örgütü geleneksel istihbarat çarkını kullanmaya devam etmektedir. Geleneksel istihbarat çarkının aşamaları; planlama ve yönlendirme, toplama, işleme, analiz, dağıtım olarak sıralanır. İstihbarat örgütlerinde isimler bir takım değişiklikler gösterse de temel olarak aynı aşamalardan oluşur. Milli İstihbarat Teşkilatı ise dört safhalı istihbarat çarkını kullanmaktadır.

Tablo 15: İstihbarat Çarkı

Kaynak: Milli İstihbarat Teşkilatı, (<http://www.mit.gov.tr/isth-olusum.html> erişim: 18.06.2019).

İhtiyaçların tespiti ve yönlendirilmesi, Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu ve ilgili bakanlıkların ihtiyaç duyduğu bilgilerin belirlenip milli İstihbarat Teşkilatı'na iletilmesi aşamasıdır (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2019, s. 1).

Haberlerin toplanması, ihtiyaç duyulan bilgileri açık ve kapalı kaynak olmak üzere iki farklı alandan toplama aşamasıdır (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2019, s. 1). Yabancı gazete, dergi ve makaleler, yabancı radyo programları, yabancı televizyon yayınları gibi ulaşması kolay ve herkesin rahatça ulaşabildiği kaynaklar açık kaynak iken, dinleme cihazları, gizli kameralarla elde edilen ve mahrem, elde edilmesi zor bilgiler de gizli bilgidir (Central Intelligence Agency, 2019, s. 1).

Haberlerin işlenmesi ve değerlendirilmesi aşamasında toplanan bilgiler bir araya getirilerek sınıflandırılır, değerlendirilir ve yoruma tabi tutulur. İlk aşamada benzer bilgiler bir araya getirilir. İkinci aşamada haberin kaynağı değerlendirilir. Üçüncü aşamada ise alınan bilgiler yoruma tabi tutulur (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2019, s. 1).

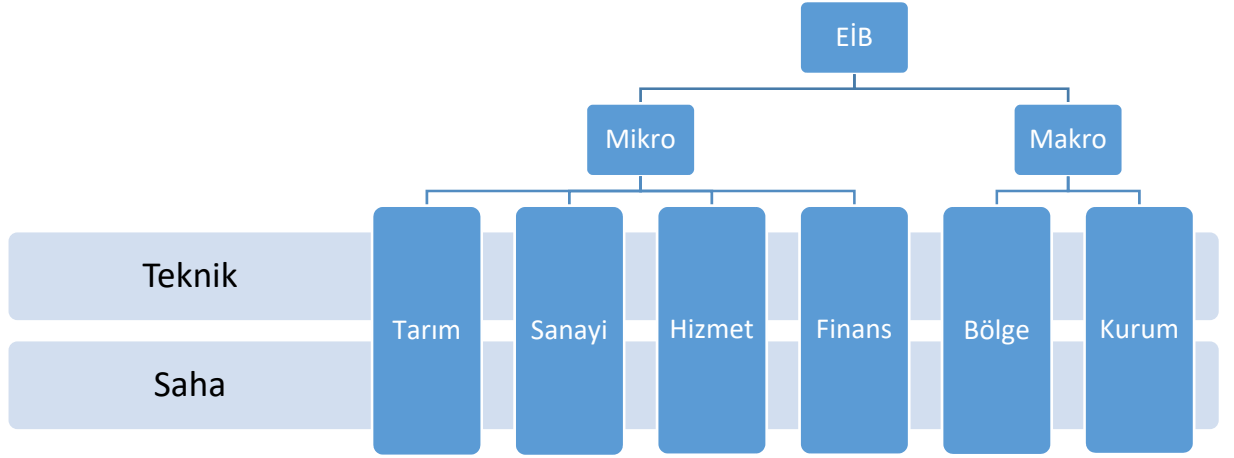
İstihbaratın yayımı ve kullanılmasında ise yoruma tabi tutulup rapor haline getirilen istihbarat bilgileri bu bilgiyi talep eden kuruma iletilir. İlgili kurum raporu değerlendirdikten sonra güncel gelişmeler neticesinde yeni ihtiyaçlar belirler. Bu yolla istihbarat çarkı dönmeye devam eder (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2019, s. 1).

3.2. Türkiye için Bir Ekonomik İstihbarat Model Önerisi

3.2.1. İdari Yapı

Ekonomik istihbarat odağında çalışacak Ekonomik İstihbarat Başkanlığı'nın (EİB) mikroekonomik ve makroekonomik istihbarat ana başlıkları altında yapılandırılması öngörülmektedir.

Tablo 16: Ekonomik İstihbarat Başkanlığı

Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur

Mikroekonomik İstihbarat departmanı altında sektörel bir yapılanmaya gidilerek tarım, sanayi, hizmet ve finans alt sektörlerinin odak noktası olan çalışmalar gerçekleştirilecektir. Makroekonomik İstihbarat departmanı altında da mikro departmanı ile koordineli şekilde bölgesel ve kurumsal çalışmalar yürütülecektir.

Her departmanın kendi içinde teknik-saha birimlerinin yapılandırılmasıyla görev ve sorumluluk alanları net bir şekilde ayrılırken, birimler arasında işbirliği ve koordinasyonun da artırılması hedeflenmektedir.

Yeni dünya düzeninde ekonomik güvenlik sağlamak için ulusal kurumların gelişmesi gerekmektedir. Küreselleşmenin ekonomik büyüme ve ekonomik güvenlik üzerindeki olumsuz ve olumlu etkilerini belirlemede uluslararası ekonomiye ayak uyduran ve kurumsal bağlantısı olan yapılar merkezi öneme sahiptir (Nesadurai, 2004, s. 495).

ABD'nin istihbarat örgütü kurma başarısının arkasında olan ve kurumsallaşma sürecinde aşağıda belirtilen özelliklerin temel unsurlar olarak göz önüne alınması gerekmektedir;

- Misyon; halka hizmet ve görevin milletin güvenliğini sağlamak olması.
- Hakikat; Gerçeği elde et ve karar alıcılara bu gerçekliği sun.
- Yasallık; Anayasa ve yasalar çevresinde mahremiyete, medeni özgürlüklere ve insan haklarına bağlı çalışmak.
- Bütünlük; bütün eylemlerin İstihbarat Topluluğunu pozitif olarak yansıtmaları.
- Sorumluluklar; kaynakları sağduyulu kullanmak millete karşı sorumluluk.

- Mükemmellik; Performansı ve mesleği sürekli olarak iyileştirmek, bilgileri sorumlu bir şekilde paylaşmak, meslektaşlarımızla işbirliği yapmak, yeni zorluklarla karşı yenilik ve çeviklik göstermek.
- Çeşitlilik; iş gücü çeşitliliği ve düşünce çeşitliliği (Office Of The Director Of National Security , 2009-2011 , s. 31).

3.2.2. İnsan Kaynakları Yapısı

İdari yapısı teşkil edilen Ekonomik İstihbarat Başkanlığında görev, sorumluluk ve faaliyet ayırımında işgücü analizi gerçekleştirilerek personel ihtiyacı tespit edilir. İhtiyacın belirlenmesi, bilginin toplanması ve toplanan bilginin analiz edilmesi aşamalarını yürütecek personelin nitelik ve niceliğine karar verilir.

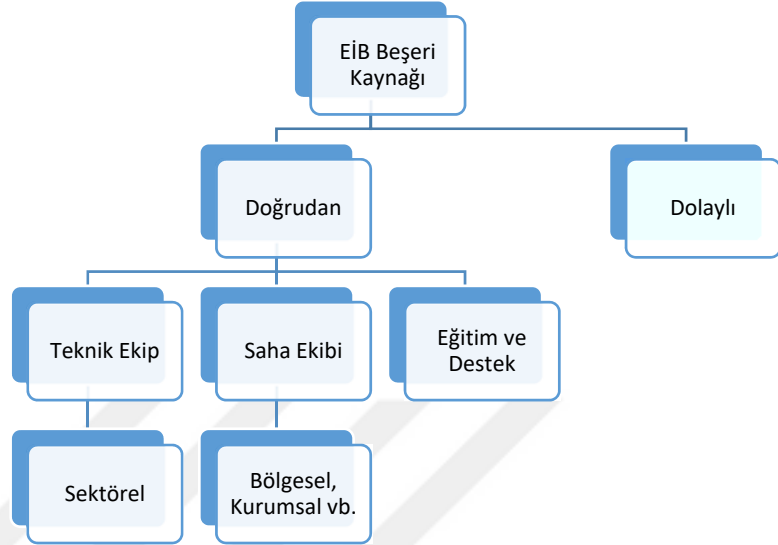
Birim faaliyetleri doğrudan idari yapı bünyesinde görevli personel ile diğer kurum ve kuruluşlarda görevli personel eliyle yürütülür. İdare kapsamında, ihtiyaç tespiti yapacak ve bilgiyi analiz edecek teknik bir birimle beraber bilgiyi toplayacak ve dağıtacak saha ekibine ihtiyaç duyulacaktır. Dolaylı personel de hâlihazırda bulunduğu yapı bünyesinde çalışmalarına devam ederken bilgi toplama faaliyetlerine destek olacaktır.

CIA, 1947 yılında Ulusal Güvenlik Yasasının kanunlaşmasından sonra ekonomik istihbarat birimini kurdu. Ekonomik istihbarat personeli de, üniversitelerden, ekonomik araştırmalarda bulunan think-tank örgütlerinden ve ekonomik uzmanlardan oluşan sivil toplum kuruluşlarından seçildi. Bu dönemde CIA'nin ekonomik istihbarat biriminde çalışan akademisyenlerin sayısının tüm hükümet birimlerinde çalışan akademisyen sayısını geçmişti (Güldiken, 2006, s. 177). Ekonomik istihbarat sadece bir istihbarat faaliyeti olmayıp aynı zamanda da ekonomik, teknik, bilimsel bir faaliyettir. Bu nedenle ekonomik istihbaratı gerçekleştirecek ve analiz edecek personelin, İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik, Tıp, Kimya alanlarında lisans eğitimi almış personelden seçilmesi çalışmanın verimini artıracaktır.

İstihbarat teşkilatı içinde bu yapının kurulma nedeni; stratejik sürprizlerle karşı karşıya kalmamak, uzun dönem uzmanlık alanı oluşturmak, politika yapım sürecinde politikacıları desteklemek ve bilgi, ihtiyaç ve yöntemlerin gizliliğini korumaktır. Ekonomik İstihbarat Biriminin temel amacı, devletin ve milletin varlığını tehlikeye

sokabilecek ekonomik tehditleri, olayları ve gelişmeleri takip etmektir (Lowenthal, 2009, s. 2).

Tablo 17: Ekonomik İstihbarat Başkanlığı İnsan Kaynakları Yapısı

Tablo yazar tarafından hazırlanmıştır

Teknik Ekip: Stratejik sektörlerin belirlenmesi, kritik teknolojilerin izlenmesi, ekonomik güvenliği sağlamak üzere yerli unsurlarla korunacak alanların tespit edilmesi gibi ekonomik istihbaratın teknik araştırma boyutunu gerçekleştirecek ofis personelinin oluşmaktadır. Bu personel, sektörel bilgi ve deneyime sahip, teknik analiz kabiliyeti olan, ilgili üniversite bölümlerinden mezun, dikey uzmanlaşmaya sahip insan kaynağını barındırmaktadır.

Saha Ekibi: Teknik ekip çalışmalarını destekleyecek bilginin toplanması ve çalışmalar sonucunda elde edilen bulguları karşı istihbarat ve teknoloji temini gibi amaçlarla kullanacak uygulama personelinin oluşmaktadır. Bu personel, yatay sektörel bilgiye sahip, özel sektör faaliyetlerinde rol alan veya akademik çalışmalarla iktisadi faaliyetler içinde yer alan, yatay uzmanlaşmaya sahip insan kaynağını barındırmaktadır.

3.2.3. Eğitim

Birim oluşturulurken ilk aşamada diğer kurum ve kuruluşlardan personel temin edilecektir. Ancak bu geçici durumun personel seçme ve eğitim faaliyetleriyle süreklilik arz edecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Temel Eğitim: Teknik ve saha ekipleri öncelikle temel ekonomik istihbarat eğitimine tabi tutulacaktır. Böylece kurum içinde ortak amaçlara yönelme, ortak dil kullanımı ve işbirliği geliştirme mümkün olacaktır.

Teknik Eğitim: Politika belirleme ve teknik araştırmaları gerçekleştirecek birimin teknik kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla sektörel, iktisadî ve malî eğitime tabi tutulacaktır.

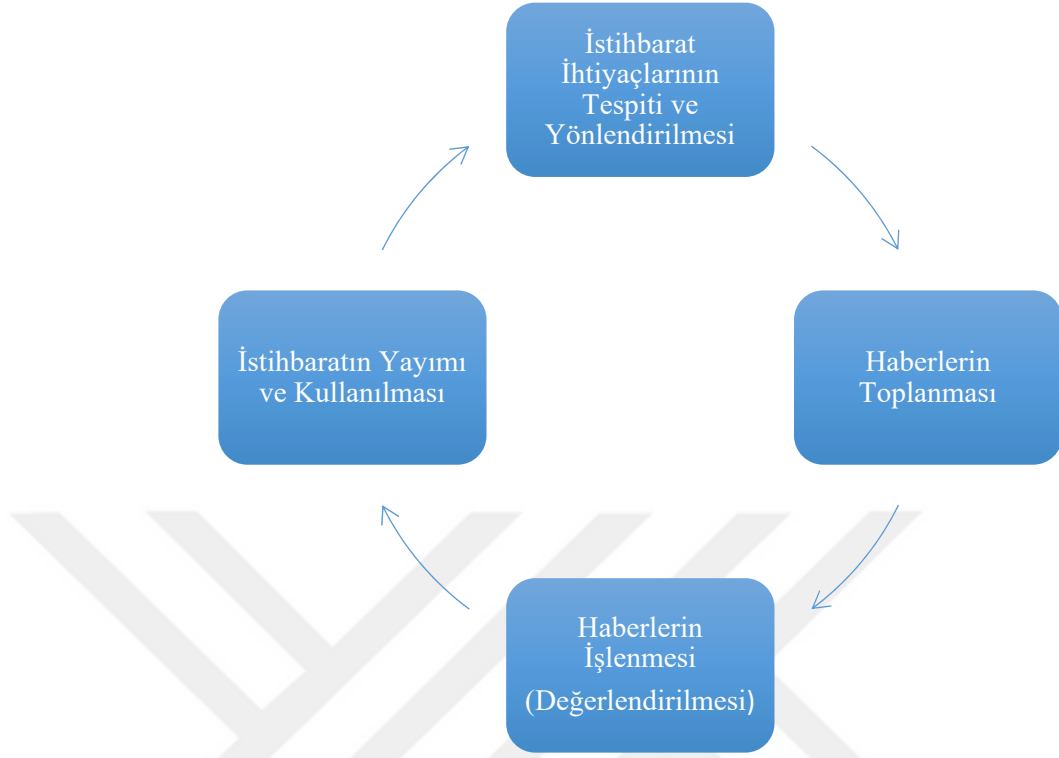
Saha Eğitimi: Özellikle bilgi toplama ve karşı istihbarat çalışmalarını yürütmesi öngörülen saha personelinin haber toplama, işleme ile yayım ve kullanım aşamalarına yönelik eğitilmesi gerekmektedir. Söz konusu personelin eğitimi hizmet içi eğitimlerden oluşacaktır.

Dolaylı Personelin Eğitimi: Özellikle yurtdışı teşkilatlarda görev alan kurum temsilcileri olmak üzere, bilgi toplama ve haber alma kaynağı olarak kullanılabilecek kurum ve kuruluş temsilcilerinin genel oryantasyon eğitimlerinin bir parçası olarak ekonomik istihbarat araçlarının anlatılması yararlı olacaktır. Bu kapsamda, ekonomik istihbaratın tanımı, uygulamaları ve çalışma usullerine dair dolaylı personel bilgilendirilecektir. Böylece kurulması öngörülen yeni EİB'nin söz konusu dolaylı personelle iletişimi kolaylaşacak ve aynı amaç doğrultusunda işbirliği yapılabilir olacaktır.

3.2.4. Çalışma Usulleri

Ekonomik İstihbarat Başkanlığı tarafından istihbarat çarkının işletilmesi amacıyla görev tanımı çerçevesinde paydaşlarının belirlenmesi ve bu paydaşlarla iş ilişkilerinin tespit edilmesi gerekmektedir.

Tablo 18: İstihbarat Çarkı

- İstihbarat ihtiyaçlarının tespiti ve yönlendirilmesi: İstihbarat ihtiyaçları kamunun yürütme organlarından gelebileceği gibi, EİB bünyesindeki teknik birim tarafından gerçekleştirilen analitik çalışmaların sonucundan da elde edilebilir. Bu kapsamda, yürütmenin başı olan Cumhurbaşkanlığı tarafından uzun vadeli ekonomi politikaları da dikkate alınarak talep oluşturulacaktır. Benzer şekilde ilgili Bakanlıklar da faaliyet alanlarındaki ihtiyaçlarla ilgili taleplerinin Cumhurbaşkanlığının da uygun görmesiyle İstihbarat Teşkilatına iletecektir. İhtiyaçların belirlenmesi kısmında orta ve uzun vadeli stratejik planlamanın yapılması Ekonomik İstihbaratın daha verimli kullanılmasını sağlayacaktır.
- Haberlerin toplanması: İhtiyaç duyulan istihbarat konusuyla ilgili olarak başta kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ve özel sektör yapıları da dâhil edilerek bilgi toplama faaliyetleri başlatılacaktır. Burada yapısal ilişkiler teşkil edilerek, istihbarat açığı oluşturmayacak şekilde dolaylı insan kaynağından faydalanılacak, gerektiği hallerde yurtdışındaki Türkler ve kurum temsilcileri de sürece dâhil edilecektir.

- Haberlerin işlenmesi: Toplanan haber ve bilgiler yine EİB bünyesindeki teknik birim tarafından değerlendirme ve analize tabi tutulacak, ihtiyaç konusuyla ilgili bir rapor hazırlanacaktır. Hazırlanan raporun iki farklı çıktısı bulunacak; öncelikle istihbarat ihtiyacının sahibine konuyla ilgili öneriler sunulacak, ikinci olarak da söz konusu istihbarat konusunun kamu-özel sektörlerle yönelik fırsat ve tehditlere ait değerlendirmeler içerecektir.
- İstihbaratın yayımı ve kullanılması: EİB paydaşlarıyla çift yönlü bir ilişki geliştirecek, karşı istihbarat ve istihbaratın yayımı noktasında bilgi de sağlayacaktır. Böylece piyasada istenilen alanlarda bilgi doygunluğu sağlanacak ve piyasa yapıcılarının bu bilgi doğrultusunda hareket etmeleri sağlanacaktır. Sonuç ve bulgular muhataplarıyla gerekli düzeyde paylaşılarak sahaya yansıtılması sağlanacaktır. Bu paylaşım gerek Cumhurbaşkanlığı makamı gerek bakanlıklar ve gerekse doğrudan Milli İstihbarat Teşkilatı aracılığıyla yapılacaktır.

Dünya istihbarat örgütleri arasından bazıları Kurumsal istihbarat toplama görevini şirketlere ve finansal firmalara sözleşmeli olarak satmaktadır. Bu sayede özel casusluk şirketleri ve özel casusluk yeni bir pazar haline geldi. 21. Yüzyılda şirketler ve finans firmaları, gelişmekte olan pazarlardaki bilgi birikimine olan ihtiyacı her zamankinden daha fazla olduğu için özel casusluk firmaları bu konuyu hedefleri haline getirmiştir. Bu pazarın artmasının en büyük nedenlerinden birisi küreselleşme diğeri ise hedef ülkenin elitleri ile siyasileri arasındaki bağlantıların bilinmiyor olması (Javers, 2011, s. 56-57). Javers'in belirttiği gibi istihbarat toplama görevi sadece istihbarat örgütünün değil aynı zamanda özel sektör firmalarının özellikle de çokuluslu firmaların da yerine getirmesi gereken bir faaliyettir.

3.2.5. Önerilen Model

Ülkemizde birçok istihbarat birimi farklı istihbarat alanlarından faaliyet gösterebilir de ekonomik istihbarat alanında faaliyet gösteren herhangi bir servisimiz bulunmamaktadır.

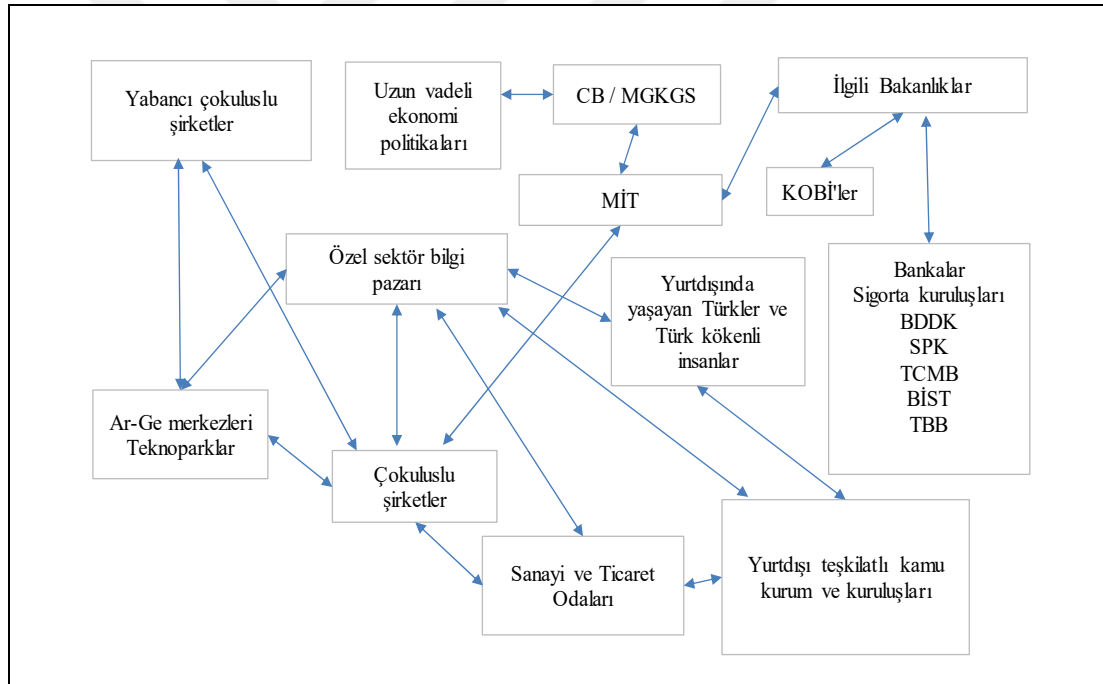
Tablo 19: Türk İstihbarat Birimleri Faaliyet Alanı

İstihbarat/Servis	DB	MİT	GKB	MGKGS	EGM	JGK	KKK	DKK	HKK
Dış/Stratejik	+	+	-	+	-	-	-	-	-
Güvenlik	-	+	+	+	+	+	+	+	+
Sinyal	-	+	+	-	-	-	+	+	+
Askeri	-	+	+	+	-		+	+	+
Ekonomik	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: (Alsancak, 2016, s. 230)

Doğrudan özel sektör temsilci ve faaliyetleriyle işbirliği geliştirmesi gerekecek olan bu yapının kamu kurum ve kuruluşlarını da içerecek şekilde iş akış süreçleri şu şekilde özetlenebilir:

Tablo 20: Türkiye Ekonomik İstihbarat Sistemi Model Önerisi

Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur.

Önermiş olduğumuz modelin yasal dayanağı 2937 sayılı “Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu” olmuştur. İlgili kanunun (4). Maddesinde istihbarat teşkilatı oluşturmuş olduğu istihbaratı, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmakla yükümlüdür. Bu nedenle EİS’nin çatı kuruluşu Cumhurbaşkanlığı ve MGKGS olarak belirlenmiştir.

Cumhurbaşkanlığı ve MGKGS tarafından hazırlanacak olan ekonomik istihbarat ihtiyaç belgesi ve uzun vadeli ekonomi politikaları çerçevesinde MİT istihbarat toplama faaliyetini başlatacaktır. Ekonomik İstihbaratın verimli ve doğru kaynaklardan elde edilebilmesi için sermaye kuruluşları, ilgili bakanlıklar, Yurtdışında yaşayan Türkler ve Türk kökenli insanlar, yurtdışı teşkilatlı kamu kurum ve kuruluşları, sanayi ve ticaret odaları, Türk çokuluslu şirketleri, Türkiye’de kurulu Ar-Ge merkezleri ve Teknoparklar ihtiyaç olan bilgiyi elde etmek için gerek mikro gerekse makro düzeyde, teknoloji, pazar araştırması, bölgesel politikalar, finansal hareketler gibi birçok ekonomik etkiyi değerlendireceklerdir.

1984 yılında Fransa Dış Güvenlik Genel Müdürlüğü ve Operasyon Merkezi tarafından askeri teknik imkânları öğrenmeye yönelik olarak “Bukalemun” programı kurulmuştu. Bu program sayesinde askeri uzmanlar Fransa’nın ihtiyaç duyduğu teknolojiye sahip kurum ve şirketlere yönlendirilip teknolojiyi elde etmeye çalışmışlardı (Schweizer, 1993, s. 115). Benzer şekilde Türkiye için öncü sektör olan savunma sanayisi ve Türk Silahlı Kuvvetleri’nin ihtiyaçları belirlenerek bu teknolojiyi üreten firmalar özelinde faaliyet göstermek gerekmektedir. Bununla birlikte stratejik planda belirtilecek öncü ve rekabet edebilir sektörler ekonomik istihbaratın ana ilgi odağını teşkil etmelidir.

Bu faaliyette bulunurken önemli olan başka konu ise bilgi akışına olan güvendir. Bu güven sayesinde devlet ile özel firmalar arasındaki iletişim, bilgi akışını kolaylaştırır ve artan tehdit zamanında önemli olan güven oluşturur.

ABD’de olduğu gibi yerli firmaları yabancı rakiplerle karşılaştıklarında firmalar için istihbarat sağlayarak serbest piyasaya müdahale etmeden hem ekonomik rekabeti güçlendirmek hem de ulusal güvenliği sağlamak başarılabacaktır (Walker, 2011, s. 13).

Rusya, ticari ve akademik girişimler, istihbarat becerisine sahip Rus göçmenler, hassas bilgi elde erişebilen kamu ve özel sektör firmalarını kullanarak da ekonomik istihbarat bilgisi elde etmektedir (National Counterintelligence And Security Center, 2018 , s. 8). Ekonomik istihbarat modelimizde bulunan yurtdışında yaşayan Türk ve Türk kökenli insanlar, faaliyette bulundukları ülkeler ve sektörlerde ekonomik istihbarat toplama görevini yerine getirmesi hedeflenmektedir.

Hedef teknoloji belirlenirken değerlendirilmesi gereken hususlar şunlardır; teknolojinin performansını doğru bir şekilde analiz edilmelidir, hedef teknolojinin performansında bir fark yaratabilecek kritik destek teknolojileri bulunmalıdır, benzer teknolojilerin karşılaştırılmasına izin vermelidir (Clark, 2013, s. 381).

İstihbarat örgütü, ekonomik istihbarat toplamaya çalıştığı gibi ekonomik verileri ve teknolojiyi hedef alan casusluk faaliyetlerine karşı koymak için kamu ve özel sektörün tüm kesimleriyle yakın çalışmalıdır. Kamu ve özel sektör bilgilerini toplamak tamimiyle durduramaz ancak etkilerini azaltmak ve en az etkinliğe düşürmesi mümkündür (Office Of The Director Of National Security , 2009-2011 , s. a1).

Birçok modern ve gelişmiş ülkede olduğu Türkiye’de de ekonomik istihbaratta kurumsallaşma sadece ekonomik amaçla değil güvenlik amacıyla da varlık göstermek zorundadır. Türkiye için önerilen bu model devletin koordinasyonunda ve özel sektörle bilgi paylaşımı çerçevesinden faaliyette bulunmalıdır. Bu koordinasyonun etkisiyle, öncü sektör ve öncü firmanın sağladığı büyüme ve üretim avantajıyla uluslararası pazarda pay sahibi olmakla birlikte yurtiçinde hem istihdamı artırıcı, hem milli geliri artırıcı hem de teknolojik ilerleme düzeyiyle girişimciliği özendirici etkiyi ortaya koyacaktır.

SONUÇ

Bilgiye ulaşma ihtiyacı insanlığın var olduğu günden günümüze kadar değişmeyen temel insan ihtiyaçlarından biridir. İnsanoğlunun dünya üzerinde var olduğu ilk çağlarda en önemli ihtiyacı ve bilgi kaynağı istihbarat olmuştur. Gerek yaşadığı çevreyi tanımak, gerek yiyecek ve içecek konusunda doğru tercihte bulunmak gerekse de dost ve düşman kabileleri hakkında bilgi sahibi olmak için istihbarat bilgisine ihtiyaç duymuştur. Sahip olduğu bu istihbarat bilgisi sayesinde insanlar hayatta kalmayı ve nesillerini sürdürmeyi başarmışlardır.

Kabile yaşantısından devlet kurma sürecine geçen insanlar askeri, ekonomik, siyasi, coğrafi, sosyal istihbarat bilgisine ihtiyaç duymaya başladı. Bu ihtiyaç, istihbaratı kurumsal bir çalışma haline getirdi. Devletlerin istihbaratta kurumsallaşmasıyla birlikte ordu ve komutanlar askeri istihbaratta, ülke yöneticileri siyasi ve sosyal istihbaratta, askerler ve gezginler de coğrafi istihbaratta uzmanlaşmaya başladı. Bu süreç istihbarat örgütlerinin kurulmaya başlanması ve ücretli casusluk uygulaması başlayana kadar bu şekilde devam etmiştir.

İstihbarat, XIX. yüzyıla kadar ülkelerin en büyük yöneticisi olan padişah ve krallara bağlı olarak, onların sahip olduğu casuslar tarafından toplanmaktaydı. XIX. yüzyılda sanayi üretiminin artması ve savaşların modern silahlarla yapılar hale gelmesi özellikle askeri istihbarata ve düşük seviyede olsa da ekonomik ve teknik istihbarata duyulan ihtiyacı artırdı. Takip eden süreçte meydana gelen dünya savaşlarında ise istihbarat devletlerin en yoğun düzeyde kullanmış olduğu faaliyet haline gelmiştir. II. Dünya Savaşı'na girildiğinde ise askeri, ekonomik, coğrafi, teknik istihbarat savaşın arka planında savaşan devletlerin odak noktası haline gelmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın bitmesi ve Soğuk Savaş'ın başlamasıyla istihbarat daha derin bir uygulama haline geldi. Klasik istihbarat anlayışı bu dönemde Sovyet Rusya ve Amerika başta olmak üzere ülkelerin ihtiyaçlarını karşılayamaz hale geldi. Ekonominin artan önemi, teknik imkânların ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte ülkelerin ihtiyaç duyduğu yapılar ve istihbarat uygulamaları çeşitlenmeye başladı.

Soğuk Savaş döneminde meydana gelen ekonomik devrimler ve silah sanayisinde yaşanan gelişmeler neticesinde istihbarat askeri teknoloji ve ekonomik bilgi birikimine odaklanmaya başladı. Sovyetler ve Amerika arasında yaşanan askeri

gerilim güvenlik algısının askeri kaynaklı olmasına yol açmış, ekonomik güvenlik arka planda kalmıştır.

Soğuk Savaş'ın bitmesi ve Sovyetler'in dağılmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni dünya düzeninde ekonomin önemi de giderek artmıştır. Soğuk Savaş'ın süper güçlerinden Sovyetler'in yıkılması ve Amerika'nın tek başına ayakta kalması ekonomik, siyasi ve askeri hegemonyasını tek başına sürdürmesini sağladı. Mutlak hiyerarşisini ilan eden Amerika hem istihbaratın hem de karşı istihbaratın merkezi haline geldi.

Yeni dünya düzeniyle birlikte küreselleşme kavramı da hız kazanarak derinleşti ve insanların ve devletlerin hayatının bir parçası haline aldı. Başlangıç tarihi net bir şekilde bilinmeyen küreselleşme ile birlikte dünyanın farklı yerlerindeki ülkeler ve birbirlerinin hiç görmemiş insanlar karşılıklı bağımlı hale geldiler.

Küreselleşmenin farklı yaşamları birbirine entegre ettiği en önemli alan ekonomi oldu. Ekonominin küreselleşmesiyle birlikte devletler dışında çokuluslu şirketler, bölgesel iş birlikleri, uluslararası kuruluşlar, kıtalar arası iş forumları gibi yeni küresel aktörler meydana geldi.

Artan küresel aktörler ve ekonomik üretim süreçlerinin sınırlarının ortadan kalkması ekonomik güvenliğin sorgulanmasına neden oldu. Yeni dünya düzeni öncesinde ekonomik güvenliğin ülke sınırları içinde kaldığı dönemler artık geride kaldı. Bu dönemde ekonomik güvenlik sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda gıda, bilgi birikimi ve çevresel şartları da kapsamaya başladı. Ekonomik güç ve ulusal güvenliğin birbirinden ayrı düşünülmediği bu yüzyılda ekonomik güç ulusal güvenliği sağlarken en çok ihtiyaç duyduğu kaynak ise ekonomik istihbarattır.

Yeni dünya düzeni ile ekonomik istihbarat, istihbarat türleri içinde en önemli ve stratejik konuma yükseldi. Modern devletler ve modern istihbarat toplulukları için ekonomik istihbarat toplamak resmi ve hukuki bir süreç haline geldi. 21. Yüzyılda Kanada, Fransa, Japonya, Amerika, Rusya, İngiltere gibi ileri seviyede ekonomik istihbarat sistemine sahip ülkelerle Türkiye kıyaslandığında Türkiye'nin istihbarat örgütlerinden herhangi birinin ekonomik istihbarat faaliyeti yürütmediği görülmektedir.

Modern bir devlet yapısına ve modern istihbarat örgütlerine sahip olan Türkiye'nin ekonomik istihbarat ve ekonomik güvenliği sağlamak için stratejik devlet

vizyonuyl birlikte istihbarat örgütlerini ekonomik istihbarat toplamak için yeniden yapılandırmalıdır.

Ekonomik istihbarat toplamakla görevli yapının Milli İstihbarat Teşkilatı altında buluna altı adet başkanlığa idari açıdan denk olacak şekilde Ekonomik İstihbarat Başkanlığı olarak kurulması önerilmektedir. Ekonomik İstihbarat Başkanlığı (EİB), kanuni dayanağı olan, devletin stratejik vizyonu ve orta-uzun vadeli planlamalarıyla harekete geçen, hedef kitleyi belirleyen, koordinasyon ve işbirliği ile çalışan, maksimum verimlilik için performans değerlendirmesine tabi tutulan idari bir istihbarat yapısı olarak çalışmalıdır.

EİB, hem açık kaynaklardan hem kapalı kaynaklardan ekonomik bilgi elde etmeli, savaş ve barış dönemlerinde de faaliyette bulunmalı ve ekonomik istihbarata ihtiyaç duyan tüm devlet ve devlet dışı aktörlerle koordineli çalışmalıdır. Başkanlık bir yandan ekonomik istihbarat bilgisi sağlarken diğer yandan da mevcut bilginin korunması için karşı istihbarat faaliyeti de yürütmelidir.

Devlet, ekonomik bilginin kendisinden çok daha büyük bir çıktıya dönüşebilmesi için bu bilgiyi özel sektöre aktarmalı ve bu firmaların büyümesini destekleyerek küresel pazarda çokuluslu firmalarla rekabet edebilme kabiliyeti sağlamasını desteklemelidir. EİB'nın sağlamış olduğu teknik ve bilimsel destek ile hükümet ekonomik büyümeyi, milli gelir artışını, işsizlik sorununu, tarımsal güvenliği, tarım ürünleri çeşidini ve tarımsal verimliliği, finansal hareketliliği, inovasyon artışını, teknik bilgi birikimini, cari açık probleminin, savunma sanayisinin millileştirilmesini, yerli teknolojik firmaların çokuluslu firmalara dönüşmesini, çokuluslu firmaların rakipleri karşısında üstünlüğünü sağlayabilmelidir.

EİB doğrudan ve dolaylı olarak faaliyette bulunduğu gibi daha esnek, saldırgan ve ekonomik ve mali şoklara dayanıklı bir özel sektör ortaya koyabilmek için özel sektör firmalarının kendi bünyelerinde ekonomik istihbarat birimleri kurmalarını desteklemeli ve öncülük etmelidir. Bu doğrultuda küçük ve orta ölçekli işletmeler de dâhil olmak üzere ulusal bir özel sektör istihbarat ağı kurulmalı ve devlet tarafından desteklenmelidir.

Bilginin elde edilmesi kadar korunması da hayati öneme sahiptir. İstihbarat örgütlerinin casusluk yapması kadar casusluğa karşı koyması da hukuki bir faaliyettir. Elde edilen ve üretilen bilgi birikiminin korunması için ülke içinde ekonomik

casusluğu yasaklayan kanun çıkartılarak bilginin korunması kanuni koruma altına alınmalıdır ve ekonomik istihbarat devlet güvenliğini sağlayan diğer bileşenlerle birlikte değerlendirilmelidir. Ekonomik istihbarat ekonomik kş engelleyemez ancak devletin ekonomik kontrolünü sağlayabilir.

XXI. yüzyıl bilgi ekonomisi gizliliğin önemini arttırmaktadır. Bu nedenle özel şirketlerin; endüstriyel casusluk, veri hırsızlığı ve bilgisayar sahtekrlığı, bilgisayar korsanlığı ve virüslere karşı kendi savunma önlemlerini almaları gerekmektedir. Özel sektör firmalarının ekonomik istihbarat birimlerinin kurmamaları durumunda da teknik bilgi, ticari sır, pazarlama bilgisi gibi mahrem bilgilerinin koruma altına almaları gerekmektedir. Ekonomik bilgiyi korumak için şu hususlara dikkat edilmelidir; tehdidi tanımak, ticari sırları tanımlamak, ticari sırları korumak için tanımlanabilir bir plan uygulamak, fiziksel ticaret sırlarını güvence altına almak ve ticari sırlara erişimi sınırlandırmak, çalışanlara sürekli güvenlik eğitimi vermek ve firma için bir tehdit programı geliştirmek gerekmektedir.

XXI. yüzyıla bakıldığında ekonomik istihbarat sistemlerini oturtmuş olan Amerika, Japonya, Fransa, İngiltere, Rusya gibi ülkelerin küresel alanda faaliyette bulunan birçok çokuluslu firması hem kendi bünyesinde kurduğu istihbarat organları hem de ulusal istihbarat örgütleri tarafından teknolojik, bilimsel, teknik, ticari istihbarat bilgisi desteği almaktadır. Serbest piyasa ekonomisinin hâkim olduğu dünyada piyasalara ve firmalara istihbarat aracılığıyla müdahale etmek artık istihbarat örgütlerinin ve hükümetlerin sıradanlaşan ve hukuki bir eylemi haline geldi. Bu destek sayesinde bir çok firma marjinal maliyet avantajını da kullanarak az sayıda firmanın olduğu sektörlerde tekel durumuna gelecek kadar avantaj sağlamaktadır.

Dördüncü sanayi devrimini geride bırakan dünyada Türkiye henüz üçüncü sanayi devrimini tamamlayamamış, diğital dönüşümünü ve inovasyonunu da etkin bir verimlilik ve sektörel uyuma içinde gerçekleştirememiştir. Bilgi birikimi sınırlı düzeyde kalan Türkiye gizli ve açık kaynaklarda zorlayıcı ve tehditkr bir şekilde elde edeceği bilgi ve teknolojiyle hızlı bir teknolojik dönüşüm sürecini başlatmalıdır. Elde edilen bilgi birikimi kamu-özel işbirliğiyle üretime kanalize edilmeli ve düşük, orta seviye teknolojik üretimden yüksek teknolojik üretim seviyesine geçilmelidir. Bu sürecin çıktısı olarak da toplam ihracatın kilogram değerinin artışı sağlanmalı bu sayede ülkeye giren döviz miktarında artış sağlanmalıdır.

Ekonomide ve sanayi üretiminde sağlanan teknolojik dönüşümle birlikte tarım sektöründe de inovasyonu sağlamak gerekmektedir. Tarımsal ilaçların ve tarımsal gübrelerin verimini artırırken tohum ıslahıyla birlikte kök başına düşen üretimi artırmalı, tarım aletleri üretiminde yapılacak yeniliklerle birlikte tarımsal üretimi artırarak gıda güvenliğini sağlamak gerekmektedir.

Ekonomik istihbaratın sağlamış olduğu bilgi ve hükümetin yapacağı stratejik planlama neticesinde üretimde meydana gelecek büyüme ve şirketleşme ile birlikte ihracata dayalı büyüme ve bunun en temel etkisi olarak uluslararası rekabetçiliğin artması sağlanacaktır. Bu yolla ekonomik istihbarat ülkelerine ekonomik kalkınma ve büyümelerinin ana motoru olmasa da sürdürülebilir büyüme ve kalkınmanın büyük bir parçası haline gelecektir. Büyümenin ve kalkınmanın toplumun ve ekonominin her alanına aktarılabilmesi için ise büyük ölçeğe sahip firmaların sahip olduğu birikim ve deneyimi ilgili bakanlıklar vasıtasıyla ülke ihracatının %56'sını, istihdamın %75'ini ve toplam işletmelerin %99'unu oluşturan KOBİ'lere aktarması gerekliliği ekonomik istihbarat modelinde göz önüne alınmıştır.

Ekonomik istihbaratın kurumsallaşması ve sanayi üretimine sağlayacağı teknik bilgi sayesinde tam otonom üretim olarak tabir edilen dördüncü sanayi devrimi tüm reel sektörün tabanına yayılarak sektörel bazda üretim gerçekleştirilebilecektir. Teknolojik ve bilimsel kapasitenin artırılmasıyla birlikte sanayide verimlilik düzeyi artışı sağlanacak ve sürdürülebilir üretim tesis edilebilecektir.

Ülke nüfusunun sürekli artmasıyla birlikte tarım ürünlerinin stratejik önemi de artmaktadır. Küresel ısınmanın etkisi ve iklim değişiklikleriyle birlikte su kaynaklarının azalması ve tarım ürünleri üretiminin dalgalanmalar yaşaması da tarım ürünlerinin üretim miktarında ciddi düşüşler yaşanmasına neden olmaktadır. Bu gelişmeler neticesinde tarım sektöründe nitelikli Ar-Ge, verimlilik ve ülke nüfusunun temel ihtiyacını sağlayacak güvenli gıda ürünleri üretebilmek için tarım sektörü odaklı ekonomik istihbarat faaliyetine ihtiyaç ülke nüfusu artış hızıyla orantılı artmaktadır. Bu hedefler doğrultusunda elde edilecek istihbarat neticesinde tarım sektöründe üretimi ve kaliteyi artırabilmek için hem küresel eğilimleri ve gelişmeleri takip etmek hem de teknolojik ürünleri daha yoğun kullanmak gerekmektedir. Türkiye'nin elde edeceği bu istihbarat neticesinde hem tarımsal güvenliği sağlarken hem de gıda-tarım stratejisini güncel tutması gerekmektedir. Ayrıca bu stratejiler doğrultusunda Türkiye

Cumhuriyeti içinde yaşayan tüm insanların yaşamın her anında, sağlıklı yaşayabilmeleri için gerekli, yeterli, sağlıklı ve ekonomik üretimin de sağlanması gerçekleştirilebilecektir. Gıda-tarım üretiminde meydana gelen artış ile birlikte tarımsal üretim azlığının temel nedeni olan arz yönlü eksiklik sorunu da çözülmüş olacaktır.

Dünyanın birçok ülkesinde ekonomik istihbaratın dışında bir de mali istihbarat ve mali suç istihbaratı gerek istihbarat toplulukları içinde gerekse ilgili bakanlıkların bünyesinde faaliyet göstermektedir. Türkiye’de ise bu görevi Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanlığı yerine getirmektedir. MASAK’ın temel görev alanı terörün finansmanı ile karaparanın ve suç gelirlerinin aklanmasının tespit edilmesi ve bu faaliyetlerle mücadele edilmesidir. Her ne kadar küreselleşme ekonomik, siyasi, toplumsal, teknolojik alanlarda ağırlık gösterse de küreselleşme ile terör örgütleri de dünyanın her yerinden ve her milletinden taraftar bulabilir hale gelmiştir. Bu yolla da terör örgütleri her ülkeden yeni ekonomik kaynaklar elde etmeye başlamıştır. MASAK’ın sahip olduğu kanuni yetki ile devletin terör örgütü olarak kabul ettiği, Fetullahçı Terör Örgütü, Kürdistan İşçi Partisi, Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi, Irak Şam İslam Devleti gibi birçok terör örgütünün Türkiye’de yapmış olduğu eylemleri ve rutin faaliyetlerinin ekonomik ve mali kaynağı tespit edilebilir ve gerek ülke içinde gerekse ülke dışında örgütlerle mücadele edilebilir. Ancak MASAK’ın mevcut teşkilat yapısı ve personel rejimi bu ihtiyaçları karşılayacak düzeyde değildir. Bu nedenle MASAK, MİT gibi bölgesel teşkilatlanırken bir yandan da nitelikli ve sayıca daha fazla personele ihtiyaç duymaktadır.

Terör örgütleri, küresel yapılanmalar, rakip ülke destekli gruplar gibi birçok odak tarafından desteklenen halk hareketleri, sabotajlar, finansal araçların fiziki hırsızlıkları gibi eylemler özellikle finansal piyasalara ve ekonomik görünüme olan güvenci sarsmaktadır. Bu sabotajların önlenmesi her ne kadar MİT’in konusuna giren ve genel istihbarat gibi görünse de özel olarak ekonomik ve mali istihbaratın çalışma alanına girmektedir. Bu istihbaratı yöneten kurum, terör örgütlerinin ekonomik imkânlarını ve paranın geldiği noktaları takip ederek hem örgütün kurucu ve destekleyicilerine ulaşabilir hem de tüm kanalları faaliyetsiz bırakacak şekilde örgütlerin ekonomik kanallarını kurutabilir.

Türkiye’de son dönemlerde meydana gelen Gezi Parkı, 17-25 Aralık davaları, 15 Temmuz darbe girişimi gibi olaylar Türk ekonomisini faiz politikası, kur baskısı, borsa endeksi gibi birçok alanda olumsuz etkilemiştir. Gezi Parkı ayaklanması, çevre duyarlılığı görünümüyle başlayan ancak sonrasında siyasi amaç güttüğü anlaşılan ve ekonomik gerileme ile sonuçlanan bir sokak hareketi olmuştur. Gezi Parkı’nın ekonomiye olan etkisine baktığımızda ise olumsuz bir tablo ile karşı karşıya kalmaktayız. 2013 yılı Mayıs ayına kadar kurlarda herhangi bir artış gözlemlenememişti ancak eylemlerin başladığı Mayıs 2013’te ise 2011 yılından o güne kadar meydana gelen en büyük ikinci kur artışı yaşandı. 2010 yılı ile 2013 yılı mayıs ayları arasında yapılan kıyaslamaya göre ise üç yıllık süreçte en yüksek artış oranı eylemlerin yapıldığı Mayıs 2013 tarihinde meydana geldi. Dolar kuru 1.70-1.80 seviyesinde seyrederken eylemlerin ortaya çıkardığı tablo neticesinde 2.0’ın üstüne çıkmıştır.

Gezi Parkı eylemlerinin borsaya olan etkisine baktığımız da ise 2013 Mayıs tarihine kadar olan dört yıllık süreçte Borsa İstanbul en büyük düşüşünü yaşamıştır. Gezi eylemleri ile başlayan üç aylık süre zarfında Borsa İstanbul işlem hacmi yaklaşık %40’lık değer kaybı yaşadı. 644 milyar TL olan borsa işlem hacmi ise eylemlerin bitmesiyle birlikte 480 milyar TL seviyelerine düştü. Gezi Parkı eylemlerinin Merkez Bankası rezervlerine olan etkisine baktığımızda ise rezervlerin son dört yıllık süreçte en düşük seviyeye gerilediği görülmektedir. Eylemler sırasında yabancı yatırımcıların piyasadan bir ay içinde 8 milyar\$’lık döviz çıkışı yaptığı görülmektedir. Merkez Bankası kurda meydana gelen dalgalanmayı engelleyebilmek için piyasaya dolar satmak zorunda kalmış bu durum ise bankanın rezervlerindeki en büyük azalmaya neden olmuştur.

Cumhuriyet tarihinin en düşük faiz seviyesi yaşandığı 2013 yılında sokak eylemleri ile birlikte %4,6 olan faiz seviyesi %11 seviyesine kadar yükselmiştir. Bununla birlikte %6 seviyelerinde seyreden enflasyon oranı da eylemler neticesinde %9 seviyelerine kadar yükselmiştir. Aynı dönemde %9 olan işsizlik oranı da %10 seviyesine çıkmıştır. Gezi Parkı eylemlerinin Türkiye’ye toplam maliyeti ise 157 milyar\$ seviyesinde olduğu düşünülmektedir.

17-25 Aralık operasyonu ile birlikte Türk Lirası Dolar karşısında %8’lik değer kaybı yaşamış, Aralık-Ocak döneminde gelişmekte olan ülkelerin para birimleri

arasında en çok değer kaybeden para birimi olmuştur. Merkez Bankası kurlarda meydana gelen dalgalanmaya müdahale etmek için 2,8 milyar\$'lık satış yapmak zorunda kalmıştır. Bu satış nedeniyle rezervlerde %2,9'lık azalma meydana gelmiştir. 17-25 Aralık operasyonu ile borsadaki değer kaybı ise bir hafta için 42 milyar\$ olarak gerçekleşti.

15 Temmuz 2016 darbe girişiminin en belirgin etkisi ekonomik büyümeye oldu. Ortalama %6'lık büyüme trendi ile kesintisiz büyüyen Türk ekonomisi 15 Temmuz'un yaşanmasıyla birlikte yılın üçüncü çeyreğinde %1,3 küçüldü. 15 Temmuz öncesinde 2.8 seviyesinde seyreden Dolar kuru da 3.0 seviyelerine çıkmıştır. 15 Temmuz sonrasında borsa açıldığı gün itibarıyla %7'lik düşüş yaşadı. 15 Temmuz'un ekonomiye toplam maliyetinin ise 17 milyar\$ seviyelerinde olduğu düşünülmektedir.

Gezi Parkı ayaklanması, 17-25 davalar, 15 Temmuz askeri kalkışması gibi eylemler ekonomide telafisi yıllar alacak yaralar açmaktadır. Bu eylemleri tespit etmek ekonomik istihbaratın konusuna girmese de etkilerini azaltmak ve önlem almak ekonomik güvenliği sağlamak amacıyla ekonomik istihbaratın görev alanıdır. Ülke içinde ve dışında belli grup ya da güç odakları tarafından hazırlanan benzer kalkışmalar ekonomik ayakları bertaraf edilerek bu amaçlar boşa çıkartılabilir.

Son zamanlarda küresel ekonomide korumacılığın yaygınlaşması, yaptırımlar, ülkeler arası ticaret ve kur savaşlarını da beraberinde getirdi. Serbest ticaret uygulamalarına karşılık ülkelerin milli para birimlerinin dolar karşısındaki değeri ticaret savaşlarında belirleyici olmaya başladı. Dolarizasyon karşısında ülkeler milli paralarının değerini koruyarak satın alma gücünü belirli bir düzeyde tutarken, aynı zamanda aşırı değerlenmenin de önüne geçerek dış ticaretini kısıtlayan duruma düşmemeye çalışmaktadır. Bu amaçla ülke ekonomilerini etkileyerek taleplerinin karşılık bulmasını amaçlayan güç odakları uluslararası piyasalarda döviz kuru manipülasyonu, borsa müdahaleleri ve yatırım giriş-çıkışı gibi yollara başvurmaktadır. Türkiye'ye yönelik yapılan bu sabotaj girişimleri özellikle borsanın kapanması ve kamu kurumlarının mesailerinin bitmesiyle hayata geçirilmektedir. Bu ve benzeri finansal şoklara karşı hamle yapabilmek için öncelikli olarak güvenilir ekonomik istihbarat kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır. Ekonomik istihbaratın sağlanmış olması durumunda ise mesai saatleri dışında da faaliyete bulunacak ve her an aktive edilecek personel rejimine tabi ekonomik istihbarat sistemi oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, Ü. (2016). Polisin İstihbarata Yaklaşımı. S. Yılmaz içinde, *Dünyayı Yöneten Güç: İstihbarat Bilimi* (s. 155-169). İstanbul: Kripto Basım.
- Aldrich, R. J. (2009). Beyond the Vigilant State: Globalisation and Intelligence. *Review of International Studies*, 35(4), 889-902.
- Alsancak, H. (2016). Dış Politika ve İstihbarat. S. Yılmaz içinde, *Dünyayı Yöneten Güç: İstihbarat Bilimi* (s. 219-235). İstanbul: Kripto Basım.
- Anderson, Albini L. Joseph ve Julie. (1998). Whatever Happened to the KGB? *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 11(1), 26-56.
- Andrew, C. (2018). *The Secret World - A History Of Intelligence*. ABD: Yale University Press.
- Asker, A. (2016). Rusya Federasyonu İstihbaratında Dönüşüm. S. Yılmaz içinde, *Dünyayı Yöneten Güç: İstihbarat Bilimi* (s. 29-49). İstanbul: Kripto Basım.
- Aybar, S. (2017). Ekonomik Teori Sarunsalı Bağlamında İktisadi İstihbarata Eleştirel Bakış. S. Yılmaz içinde, *İstihbarat dünyası: 21. Yüzyılda Değişen ve Gelişen İstihbarat Kültürü* (s. 175-193). İstanbul: Kripto Basım.
- Bellocchi, L. P. (2001). Assessing the Effectiveness of the Economic Espionage Act of 1996. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 14(3), 366-387.
- Bittman, L. (1985). *The KGB and Soviet Disinformation and Insider's Viem*. Washington: International Defense Publishers.
- Bonucci, L. (2017). *Economic Intelligence as National Security Issue*. A Brief Study.
- Bowers, S. R. (1984). The Political Evolution of Intelligence. *Faculty Publications and Presentations*, 167-177.
- Brennan, M. C. (2008). *The Cold War World*. University Press of Colorado.
- Britannica. (2019, 05 29). <https://Www.Britannica.Com/Topic/İntelligence-Military#Ref53090> adresinden alındı
- Britannica. (2019, 06 11). <https://www.britannica.com/topic/intelligence-military#ref511605> adresinden alındı
- Brück, T. (2005). An Economic Analysis Of Security Policies. *Defence and Peace Economics*, 16(5), 375-389.
- Buzan, B. (1991). *Is International Security Possible*. New Thinking About Strategy and International Security: HarperCollins.

- Buzan, B., & Hansen, L. (2009). *The Evolution Of International Security Studies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Canadian Security and Intelligence Service. (2012). *Public Report 2013 - 2014*.
- Central Intelligence Agency. (2017). *Soviet Navy: Intelligence And Analysis During The Cold War*.
- Central Intelligence Agency. (2019, 06 10). https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol7no4/html/v07i4a14p_0001.htm
adresinden alındı
- Central Intelligence Agency. (2019, 05 29). https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol7no4/html/v07i4a14p_0001.htm
adresinden alındı
- Central Intelligence Agency. (2019, 06 18). <https://www.cia.gov/kids-page/6-12th-grade/who-we-are-what-we-do/the-intelligence-cycle.html> adresinden alındı
- Clark, R. M. (2013). *Intelligence Analysis: A Target-Centric Approach*. California: CQ Press.
- Clarke, D. L. (1998). Israel's Economic Espionage in the United States. *Journal of Palestine Studies*, 27(4), 20-35.
- Cleave, M. K. (2007). *Counterintelligence and National Strategy*. Washington, D.C.: National Defense University Press.
- Clerc, P. (1997). *Economic Intelligence*. Unesco Press.
- Coats, D. R. (2018). *Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community*. Office of the Director of National Security of United States of America.
- Collins Dictionary. (2019, 06 10). <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/counterespionage>
adresinden alındı
- Cozzi, G. (2001). Inventing or Spying? Implications for Growth. *Journal of Economic Growth*, 6(1), 55-77.
- Deacon, R. (1983). *Kempei Tai: A History of the Japanese Secret Service* . Beaufort Books.
- Department of Defense. (2013). *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*. United state of America: Department of the Navy.
- Department of Justice Federal Bureau of Investigation. (tarih yok). *Economic Espionage Report*.

- Department of the Navy,. (tarih yok). *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*. United state of America: 2013.
- Duramaz, S., & Gökbnar, A. R. (2017). Ekonomik İstihbarat Sisteminin Oluşturulmasına Yönelik Türkiye için Yeni Bir Model Önerisi. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(47), 49-69.
- Dünya Casusluk Tarihi Ansiklopedisi. (1974). Artel Yayınları.
- Eroğlu, H. (2003). Klasik Dönemde Osmanlı İmparatorluğunun İstihbarat Stratejileri. *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 11-33.
- Ertuna, Ö. (2006). Yeni Dünya Düzeni: Küreselleşme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 30, 36-45.
- Espen Ekberg ve Even Lange. (2014). Business History and Economic Globalisation. *Business History*, 56(1), 101-115.
- Eymür, M. (2017). İstihbarat Servisleri ve Değişim: MAH'tan MİT'e Geçiş ve Zayıflayan Karşı Koyma. S. Yılmaz içinde, *İstihbarat Dünyası: 21. Yüzyılda Değişen ve Gelişen İstihbarat Kültürü* (s. 13-23). İstanbul: Kripto Basım.
- Federal Bureau of Investigation. (2019, 05 13). <https://www.fbi.gov/about/faqs/what-is-economic-espionage> adresinden alındı
- Finnegan, j. P. (1998). *Military Intelligence*. Washington, D. C.: Center of Military History United States Army.
- Fraumann, E. (1997). Economic espionage: Security missions redefined. *Public Administration Review*, 57(4), 303-308.
- Gaddis, J. L. (1989). Intelligence, Espionage, and Cold War Origins. *Diplomatic History*, 13(2), 191-212.
- Gaddis, J. L. (2018). *Soğuk Savaş: Pazarlıklar, Casuslar, Yalanlar, Gerçek*. (D. Cenkçiler, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Girgin, K. (2003). *Modern İstihbarat ve Türkiye*. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.
- Goverment of Canada. (2019, 06 13). <https://www.canada.ca/en/security-intelligence-service/corporate/publications/public-report-2014-2016.html> adresinden alındı
- Göksu, E. (2018). *Bilge Vezir: Nizamül Mülk*. İstanbul : Erdem Yayınları.
- Gregory F. Treverton, Seth G. Jones, Steven Boraz, Phillip Lipsy. (2006). *Toward a Theory of Intelligence*. Kaliforniya: Workshop Report.

- Güldiken, N. (2006). Bilginin Elde Edilmesi ve Korunmasında Ekonomik İstihbarat Sistemlerinin Rolü. *Cumhuriyet Üniversitesi. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 169-182.
- Güneş, İ. (2009). Soğuk Savaş Sonrasında “Yeni Dünya Düzeni. *Akademik Bakış*(17), 1-14.
- Gürkan, E. S. (2017). *Sultanın Casusları: 16. Yüzyılda İstihbarat, Sabotaj ve Rüşvet Ağları*. İstanbul: Kronik kitap.
- Güven, E. (2017). Stratejik İstihbarat. S. Yılmaz içinde, *İstihbarat Dünyası: 21. Yüzyılda Değişen ve Gelişen İstihbarat Kültürü* (s. 93-114). İstanbul: Kripto.
- Herman , M., McDonald, J., & Mastny, Y. (2006). Did intelligence matter in the Cold War? *Institutte for Forsvarsstudier*, 1, 4-77.
- Herman, M. (1996). *Intelligence Power in Peace and War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Herman, M. (1998). Diplomacy and intelligence. *Diplomacy and Statecraft*, 9(2), 1-22.
- Herman, M. (2003). Intelligence's Future: Learning From the Past. *Journal of Intelligence History*, 3(2), 1-8.
- Herman, M. (2011). Intelligence as Threats and Reassurance. *Intelligence and National Security*, 26(6), 791-817.
- Herman, M. (2011). What Difference Did It Make? *Intelligence and National Security*, 26(6), 886-901.
- Hoeksema, R. L. (1978). ,The President's Role in Insuring Efficient, Economical, and Responsible Intelligence Services. *Presidential Studies Quarterly*, 8(2), 187-199.
- Hughes, C. W. (2002). Reflections on Globalisation, Security and 9/11. *Cambridge Review of International Affairs*, 15(3), 421-433.
- i-intelligence. (2019, 06 10). <https://www.i-intelligence.eu/government-services/training-services/scientific-and-technical-intelligence-sti/> erişim adresinden alındı
- İlter, E. (2002). *Milli İstihbarat Teşkilatı Tarihçesi*. Ankara: MİT Basım Evi.
- Investigation, Department of Justice Federal Bureau of. (tarih yok). *Economic Espionage Report*.
- Javers, E. (2011). Secrets and Lies: The Rise of Corporate Espionage in a Global Economy. *Georgetown Journal of International Affairs*, 12(1), 53-60.

- Kahler, M. (2004). Economic Security In An Era Of Globalization: Definition And Provision. *The Pacific Review*, 17(4), 485-502.
- Kahn, D. (2002). İstihbaratın Tarihsel Teorisi. *Avrasya Dosyası Dergisi*, 8(2), 5-20.
- Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı. (2017). *Güvenlik Terimleri Sözlüğü*.
- Karabulut, A. (2016). Dünya Tarihinde İstihbaratın Önemi. S. Yılmaz içinde, *Dünyayı Yöneten Güç: İstihbarat Bilimi* (s. 239-254). İstanbul: Kripto Basım.
- Karan, K. (2008). *Türk İstihbarat Tarihi: Yıldız İstihbarat Teşkilatından MİT'e*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Karan, K. (2014). *Geçmişten Günümüze Türk İstihbarat Teşkilatı*. Ankara: Kripto Basım.
- Kartal, Z. (2007). Kavramsal Ve Tarihsel Yönleri İle Küreselleşme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 251-264.
- Kent, S. (2003). *Stratejik İstihbarat*. (B. Y. Şükrüoğlu, Çev.) Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Kissenger, H. (2016). *Dünya Düzeni*. (S. S. Gül, Çev.) İstanbul: Boyner Yayınları.
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 219-230.
- Konrad Grabiszewski ve Dylan Minor. (2019). Economic Espionage. *Defence and Peace Economics*, 30(3), 269-277.
- Konstantopoulos, I. L. (2006). *Macroeconomic Espionage: Incentives And Disincentives*. Greece: Research Institute For European and American Studies.
- Konstantopoulos, I. L. (2007). *Economic Espionage and Economic Security in an Age of Change*. Portugal: International Studies Association.
- Kuntz, R. L. (2013). How Not to Catch a Thief: Why the Economic Espionage Act Fails to Protect American Trade Secrets. *Berkeley Technology Law Journal*, 28, 901-933.
- Levytskyi, V. (2001). *Economic Intelligence of the Modern State*. Master Of Arts in International Security And Civil-Military Relations.
- Loch, J. K. (1996). *Secret Agencies: U.S. Intelligence in a Hostile World*. Yale University Press.
- Lowenthal, M. M. (2009). *Intelligence : From Secrets to Policy*. Washington: CQ Press.

- M.Fort, R. (1993). *Economic espionage: Problems and Prospects*. Washington: Consortium for Study of Intelligence.
- McMahon, R. J. (2013). *Soğuk Savaş*. (S. Gül, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- Merrill E. Whitney ve James D. Gaisford. (1996). Economic Espionage as Strategic Trade Policy. *he Canadian Journal of Economics*, 29(2), 627-632.
- Mevzuat Bilgi Sistemi,. (2019, 06 23). <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2937&MevzuatIlis ki=0&sourceXmlSearch=> adresinden alındı
- Milli İstihbarat Teşkilatı. (2019, 06 18). <http://www.mit.gov.tr/gorev.html> adresinden alındı
- Milli İstihbarat Teşkilatı. (2019, 06 18). <http://www.mit.gov.tr/teskilat.html> adresinden alındı
- Milli İstihbarat Teşkilatı. (2019, 06 18). <http://www.mit.gov.tr/gorev.html> adresinden alındı
- Millikan, M. F. (1956). *The Nature and Methods of Economic Intelligence*, *Studies in Intelligence*. CIA.
- Miman, A. T. (2007). *Küreselleşmenin Ordusu: Ekonomik İstihbarat*. İstanbul : IQ Kültür Yayıncılık.
- Morrison, J. N. (2014). Intelligence in the Cold War. *Cold War History*, 14(4), 575-591.
- Nasheri, H. (2005). *Economic Espionage and Industrial Spying*. Cambridge: Cambridge University Press.
- National Counterintelligence and Security Center. (2017). *Strategic Plan - 2018–2022*. United States of America.
- National Counterintelligence And Security Center. (2018). *Foreign Economic Espionage in Cyberspace*.
- Nesadurai, H. E. (2004). Introduction: Economic Security, Globalization and Governance. *The Pacific Review*, 17(4), 459-484.
- Office of Public Affairs Central Intelligence Agency. (tarih yok). *A consumer's Guide to Intelligence*.
- Office of the Director of National Intelligence. (2013). *The National Intelligence Strategy of the United States of America (2014)*.

- Office Of The Director Of National Security. (2008). *Foreign Spies Stealing Us Economic Secrets In Cyberspace, Report To Congress On Foreign Economic Collection And Economic Espionage ,2009-2011* .
- Oros, A. (1999). Japanese Foreign Intelligence-Related Activities. *Intelligence and National Security*, 14(3), 235-243.
- Ottawa, F. r. (2009). *Identity Politics and Security: Future Scenarios*, . Canada: University of Ottawa.
- Philippe, C. (1997). *Economic Intelligence*. Unesco Press.
- Potter, E. H. (1998). *Economic Intelligence & National Security*. Canada: Carleton University Press.
- Rathmell, A. (2002). Towards postmodern intelligence. *Intelligence and National Security*, 17(3), 87-104.
- Rudolph, C. (2003). Globalization and Security. *Security Studies*, 13(1), 1-32.
- Sander, O. (2017). *Siyasi Tarih: 1918 - 1994*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sapancalı, F. (2001). Yeni Dünya Düzeni Ve Küresel Yoksulluk. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 3(2), 115-140.
- Schweizer, P. (1993). *Friendly Spies: How America's Allies Are Using Economic Espionage To Steal Our Secrets*. New York: Atlantic Monthly Press.
- Schweizer, P. (1996). The Growth of Economic Espionage: America Is Target Number One. *Foreign Affairs*, 75(1), 9-14.
- Secret Intelligence Service MI6. (2019, 06 19). <https://www.sis.gov.uk/index.html> adresinden alındı
- Sibley, K. A. (1999). Soviet industrial espionage against American military technology and the US response, 1930–1945. *Intelligence and National Security*, 14(2), 94-123.
- Smith, M. (2004). *The Spying Game: The Secret History of British Espionage*. Politico's Publishing.
- Snyder, D. C. (2018, 09 05). *Economic Intelligence in the past coldwarera: Issues for Reforms*. <https://fas.org/irp/eprint/snyder/economic.htm> adresinden alındı
- Spencer, S. (1998). The Economic Espionage Act of 1996. *Berkeley Technology Law Journal*, 13(1), 305-317.
- Şükrü İnan ve Yakup Doğan. (2018). The Effects of Economic Intelligence to International Economic Security and Power Relations. *Journal of Strategic Research in Social Science*,, 4(1), 41-56.

- Tang, S. M. (2015). Rethinking Economic Security in a Globalized World. *Contemporary Politics*, 21(1), 40-52.
- Tebas, J. A. (2016). *Economic Intelligence and Armed Forces: a necessary symbiosis?* Instituto Español de Estudios Estrategicos.
- The Office of the Director of National Intelligence of the United States of America. (2008). *The National Intelligence Strategy 2009*, .
- The White House. (1999). *A National Security Strategy for a New Century*.
- Tucker, D. S. (1997). The Federal Government's War on Economic Espionage. *University of Pennsylvania Journal of International Law*, 18(3), 1109-1152.
- Türk Dil Kurumu Sözlük. (2019, 06 10). <http://sozluk.gov.tr/?q=&aranan=> adresinden alındı
- University of Ottawa. (2009). *Identity Politics and Security: Future Scenarios, Final report of Capstone Seminar Project Team University of Ottawa*. Canada.
- Valeriu, I. (2013). Economic Intelligence. *Journal of Knowledge Management*, 3(6), 182-198.
- Walker, M. (2011). Should Intelligence Support to Private Industry be Enhanced? *Georgetown Journal of International Affairs*, 12(1), 8-15.
- Wayne, M. (1993). Intelligence Agency Threats to Computer Security. *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 6, 413-488.
- Whitaker, R. (1992). *Security and Intelligence in the Post-Cold War World*. Canada: The Socialist Register.
- Yılmaz, O. (2017). Küreselleşme Sürecinde Dönüşen Güvenlik Algısı Ve Siber Güvenlik. *Siber Politikalar Dergisi*, 2(4), 22-43.
- Yılmaz, S. (2007). *21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Yongtu, L. (2000). On the Question of Economic Globalization. *Chinese Economy*, 33(1), 53-76.
- Yörükoğlu, T. (2010). *Teşkilat-I Mahsusadan MİT'e Türk İstihbarat Tarihi*. İstanbul: Etap Yayınevi.
- Zelikow, P. (1997). American economic intelligence: Past practice and future principles. *Intelligence and National Security*, 12(1), 164-177.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Ahmet Ali SOYLU

Doğum Yeri : Of/Trabzon

Mesleği : Memur

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi İktisat Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi :

Bildiği Yabancı Diller :

Yabancı Dil Puan ve Türü :

Bilimsel Faaliyetler :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Hazine ve Maliye Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı

İletişim

E-Posta :

Tel. : 532-697-5780

Tarih :